

**Kitapm γεν
Naabm
jee kaan̄ naabm Isage
Kupm μετn taar taadjeki
doobm γεν dooy Kitapm γεν
Naabm jee kaan̄ naabm Isage**

Kitapm γεν Naabm jee kaan̄ naabm Isage se, keese kic 60 Luk 60 raan̄iṅo. Ken Isa ook 6aa gətṅ Raa ki sum se, naan̄ utu iṅg daanjege tu naḅo j'ḅṅ j'aakiṅ aan gḅḅ debkilim ey sum. Naan̄ utu daan̄ jeenge tu se ute Nirl Salal ken bḅṅyo do jeenge tu 6ii laa Pantekḅt ki ḅ ken lee tḅḅḅe. Kitapm γεν Naabm jee kaan̄ naabm Isage se, taad̄ μετn taar γεν wḅḅkṅ Labar Jigan γεν Isa al-Masi. Aan gḅḅ ken Isa mala taad̄ḅeno se jee kaan̄ naabiṅge mala 6o baago wḅḅkṅ Labariṅ Jiga se maakṅ naan̄ magal Yaudge tun k'dan̄iṅ Jeruzalem bini naade aan maakṅ naan̄ magal k'dan̄iṅ *Rḅm. ḅḅ Rḅm se naan̄ 6o naan̄ magal γεν jeegen Yaudge eyo ḅḅ naan̄ se magal cir naan̄gen 6aa se paac ḅḅ kaad̄ ken se jee Rḅm se 6o ken iṅg do jeege tu paac. Luk se naan̄ 6o debm taad̄ ḅḅ tḅḅ ḅḅ di jaay 6o Nirl Salal ḅḅḅ doobo jeege tu γεν booy kḅkṅ Labar Jiga γεν Isa al-Masi se. Nakṅ ken 'gaas Yaudge ute jeegen Yaudge eyo γεν tum kalan̄ se, Nirl Salal tḅḅiṅ tḅḅga gḅḅḅ. Maakṅ kitapm γεν Naabm jee kaan̄ naabm Isage se naan̄ baago taad̄n̄ μετn taar kinḡ jee Raage. Ken k-dige se naan̄ taad̄ μετn taar γεν mḅrtṅ ken Pḅl leedḅ γεν tḅḅn̄ naabm Raa. Jee

kaan̄ naabm Isage ute jeege utu aal kaal maakde do Isa ki se, jeege iin̄ rode ki dabarde, ɔ̄ m̄etiŋge se k'tɔalde. Naʒo d̄im̄ jaay 'gaasn̄ Labar Jiga ɣen̄ Isa al-Masi ken̄ tɔɔg cir nakge paac se tap ʒo ɔ̄tɔ.

Isa taad̄ jeege tun̄ m̄etiŋ̄ ki ɔ̄ *Raa utu adenō kɔl *Nirl Salal

¹ Teopil, maakŋ kitapum ken̄ deet deet se, maam m'raanjio m̄etn̄ taar nakgen̄ paacŋ ken̄ Isa t̄ɛdo ute taargen̄ naan̄ lee dooyno jeege do kupm̄ m̄et ki se, ² bini ʒii ken̄ Raa uun̄ ʒaansin̄ maakŋ raa ki. Ken̄ naan̄ ook ʒaa te maakŋ raa ki ey ʒɔrt se, naan̄ ʒɛɛr tɔdo jeege ken̄ an̄ t̄ɛdn̄ jee kaan̄ naabiŋge, ɔ̄ ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naan̄ taadden̄ nakŋ ken̄ naade 't̄ɛda. ³ Ken̄ naan̄ ooy jaay duro daan̄ yoge tu se, daan̄ ʒiige tun̄ si-ɔ̄ɔ se, naan̄ lee teec naan̄ jeege tun̄ m̄etiŋ̄ ki ɔ̄ taadden̄ ute doobm̄ nakge d̄ena ɔ̄ taad̄ ron̄a ɔ̄ naan̄ utu te kaamina. ɔ̄tn̄ se naan̄ taadden̄ m̄etn̄ taar *maakŋ Gaar Raa.

⁴ Bii kalaŋ ken̄ naan̄ jaay in̄g ɔs kɔs ute naade se, naan̄ taadden̄ ɔ̄ j'ɔnte teecŋ kɔŋ maakŋ ɣɛɣɛr ken̄ Jeruzalem se, num̄ ɣaŋ k'j'aak kaam nakŋ ken̄ Raa Bubu taaddeno ɔ̄ utu adenō k̄ɛd se. K̄ɛse ʒo nakŋ ken̄ naan̄ taaddeno ɔ̄: ⁵ «Jan se *batizo jeege te maane; num̄ ɣaŋ naase se, ɔ̄p̄ga ʒii kandum se, j'utu j'asen̄ *batizn̄ ute Nirl Salal.»

Isa ook ʒaa maakŋ raa ki

⁶ Jee ken̄ tus in̄g c̄ɛɛ Isa ki se, t̄ɔnd̄ m̄etiŋ̄ ɔ̄: «M̄elje, ʒorse ʒo kaad̄n̄ ken̄ naai utu 'k̄ɛdn̄ gaara *Israelge tu ɔ̄tin̄ ki la?» ⁷ Isa t̄ɛrlden̄ ɔ̄: «ɣen̄ kaad̄n̄ ute ʒiin̄ se, Raa Bubu ute tɔɔgin̄ se, naan̄ kalin̄ ki sum ʒo jeele. Num̄ naase se, Raa undse te kulu ɣen̄ jeel

kaadn̄ ken̄ ese eyo. ⁸ Gan̄ Raa utu asen̄ kedn̄ tōogñ *Nirl Salal ken̄ utu adē bōoy dose ki. Gōtn se aki tēdn̄ saadumge maakñ gegēr ken̄ Jeruzalem̄ ki, taa naan̄ Jude te magaliña, taa naan̄ *Samari ò bini gōtn̄ duni 'daar ro ki.»

⁹ Ken̄ jaay Isa taad̄ nan̄ taariñ se, Raa uun̄ baansin̄ maakñ raa ki. Kaad̄ ken̄ jaay naade te daar̄ ònd̄ dode raan̄ utu aakiñ̄ kaak se, gapara naar̄ baadō òyiña ò gōtn̄ se naadē òñ̄ aakiñ̄ ey sum.

¹⁰ Kaad̄ ken̄ naadē utu daar̄ aakiñ̄ kaak ken̄ naan̄ ook kook maakñ raa ki se, gōtn̄ se naadē naar̄ aak̄ gaabge dio daar̄ daar̄ cēede ki ute kaldege raap lak lak, ¹¹ ò naadē deekden̄ ò: «Naase, jee taa naan̄ Galile ki, taa di jaay naase 'daar̄ aakki raan̄ maakñ raa ki se? Isan, Raa uuniñ̄ daanse ki jaay baansin̄ maakñ raa ki se, utu adē tērl̄ aan̄ gō ò ken̄ naase 'daar̄ aakiñ̄ki naan̄ ook̄ baa baa maakñ raa ki se kici.»

*Ro *jee kaan̄ naabm Isage*

¹² Gōtn̄ se, jee metn̄ Isa ki iin̄ òñ̄ do *kōsn̄ òlib se ò naadē òk tērl̄ baadō Jeruzalem̄ ki. Jeruzalem̄ ute kōsn̄ òlib se, daaniñ̄ aas nakñ̄ kilōmetir kalan̄.

¹³ Ken̄ naadē jaay aan̄ Jeruzalem̄ ki se, naadē baa beene. Gōtn̄ se naadē ook̄ baa end̄ maakñ̄ bee ken̄ do bee ki raan̄. Gōtn̄ se ò, gōtn̄ naadē lee tusni. Naadē se Piēr, Jan, Jak ute Andre, Pilip ute Tōma, Bartelemi ute Matiye, Jakñ̄ goon̄ Alpe, Simon ken̄ je kujñ̄ naan̄iña ute Judn̄ ken̄ goon̄ Jak. ¹⁴ Naadē paac̄ maakdē kalan̄ ò bii-raa naadē tus̄ gen̄ keem̄ Raa ute mēndge kandum, daandē ki se Mari ko Isa ò ute gēnaa Isage kici.

K'beer̄ k'j'òd̄ Matias̄ end̄ gō Judas̄ ki

15 Maakŋ biige tun ese se, bii kalan genaagen aalga kaal maakde do Isa ki, naade tus jeege baa baa nakŋ kaar-ute-si-dio. Gōtn se Pier iin daar daande ki əə taadden əə: 16-17 «Genaage, 'jeelki Judas se naan debm naajege, ey num naan kic ək naaba daanjege tu kici. Našo metn taar Judas se, bugjege *Daud kic šo taadoga taad taariŋa do dōkiŋa. Naan šo debm deelo naan jeege tu əə šaado əl k'j'ək Isa se. Bin šo, taar ken *Nirl Salal əl Daud taadiŋo jaay k'raaniŋ maakŋ Kitap ki se, aanga doobiŋ ki. 18 Judas ute gursn ken j'əgiŋ gen kutn Isa se, naan baa dugŋ maakŋ-gōtō. Šə gōtn se, naan baa ooc ud te mindiŋa əə gōtn se maakiŋ əəp pak əə tiikiŋge ru naan ki. 19 Nakŋ aan do Judas ki se, jee Jeruzalem ki paac booyiŋga. Taa naan se šo maakŋ-gōtn ese se, naade danŋ ute taar naanđe əə: *Akeldama*. Akeldama se je deekŋ əə: maakŋ-gōtn gen mooso. 20 Kese šo taar ken bugjege Daud raaniŋo ro Judas ki maakŋ Kaa Keem Raa ki ken əə:

Šŋ bee naan se 'toodŋ kuudu

əə məətn nam 'kiŋg maak ki eyo,*

əə tər naan raanjo daala əə:

Naabm naan se əŋ nam kuuy aŋ kuunu.†

21 Bin num, maakŋ jeege tun leedoga ute naajege kaad ken k'leekiro metn Meljege Isa ki, 22 jee ken baago lee ute naajege gōtn ken Jan *batizno Isa bini aan bii ken Raa uun šaansinŋ maakŋ raa ki se; əə jee se ken Isa jaay ooy duro daan yoge tu se, naade aakiŋga ute kaamde. Ken bin num maakde

* 1:20 Aak KKR 69.26. † 1:20 Aak KKR 109.8.

ki se, k'beer k'juunki deb kalan̄ ken̄ utu ken̄d gəw Judas ki, taa 'tedn̄ saada ute naajege.»

²³ Ken̄ naade jaay booy taar Pier se, naade təwdo jeege dio: deb kalan̄ ron̄ Yusupm ken̄ k'dan̄in Barsabas w̄ ken̄ jeege lee dan̄in te ro Justus kici w̄ deb kuuy se k'dan̄in Matias. ²⁴ Gətn se naade tənd mət̄n Raa w̄: «Məlje, naai ʒo debm ken̄ 'jeel nak̄j maak̄j jeege tu paac. Maak̄j jeege tun di se, debm ken̄ naai 'beer w̄d̄in se, 'taadjesina, ²⁵ taa naan̄ 'kənd gəw Judas ki w̄ 'tedn̄ *debm kaan̄ naabm Isa al-Masi. Anum Judas se l̄, naan̄ mala ʒo r̄es w̄n̄ naabiṅa w̄ ʒaaga gətn ken̄ dəw̄d̄in naan̄ ki.» ²⁶ Gətn se naade t̄ed salat̄ia w̄ salat̄ia se ooc do Matias ki. Naan̄ ken̄ se sum ʒo, Matias se tum do *jee kaan̄ naabm Isage tun sik-kaar-kalan̄ se.

2

**Nirl Salal bəyoy ʒii Laa Pantekət̄ ki*

¹ Ken̄ ʒii ʒen̄ t̄edn̄ laa k'dan̄in Pantekət̄* jaay aan se, ʒii ken̄ se jee aal maakde do Isa *al-Masi ki se tusga paac gət̄o kaam kalan̄. ² Gətn se naade naar booy naka maak̄j raa ki eemo uu uu aan gəw kuul ken̄ w̄l mak̄w̄n̄ w̄ ʒaado end maak̄j ʒee ken̄ naade tusn̄ maak̄ ki se w̄ gət̄o se, t̄ed dir dir. ³ Ter naade aak ne d̄imge se tec aan gəw r̄əw̄n̄ poodge bəyoy ʒaado w̄əw̄k̄ tis dodege tu. ⁴ Gətn se Nirl Salal ʒaado end d̄ooc maakde w̄ naade baag taad̄n taar naan̄

---

* **2:1** Laa Pantekət̄ se Yaudge t̄edga *laa Paak w̄k̄ ʒii si-mii jaay ʒo naade t̄edn̄ laa se. Bii se ʒo naade saap do ʒii ken̄ Raa w̄d̄eno taa naan̄ Masar ki, taa naan̄ se ʒo naade t̄ed maak-raapo. Maak̄j Kitapm ken̄ Raa *d̄əw̄ko kiji ute jeege se ʒii Laa Pantekət̄ ki se ʒo, Nirl Salal bəyoy do jeege tun aalga kaal maakde do Isa ki.

jee kuuyu. Kεse Nirl Salal 6o ɔlde naade taad taar naan̄gen se.

⁵ Bii ken se, Yaudgen ɔk doobm taar Raade ɔn̄ se iino gɔtn 6aa se paac ɔɔ 6aado Jeruzalem ki. ⁶ Ken jee se jaay booy nak̄n̄ tɛd̄ dir dir se, naade 6aado tus dɛna gɔtn se. Ɔɔ ken naade jaay booy jee aal maakde do Isa al-Masi ki jaay taad taar naan̄dege se, gɔtn se doobm rode tap 6o, naade jeel eyo. ⁷ Nak̄n̄ se deel dode ɔɔ doobm taad̄n̄ tap 6o naade jeel eyo ɔɔ naade taad̄ ute naapa ɔɔ: «Jee taad taargen se ɛ, naade paac Galilege, ⁸ tɛd̄ ɔɔ di jaay 6o nan̄a nan̄a kic 6o booy naade taad̄n̄ ute taar naan̄n̄ naan̄n̄ se? ⁹ Ey num naajege se jee mɛtinge iino Paart ki, jee mɛtinge iino Mɛd̄ ki ute Elamit ki ɔɔ jee mɛtinge iino Mɛzapotami ki, jee mɛtinge iino taa naan̄ Jude ki, jee mɛtinge iino taa naan̄ Kapados ki, jee mɛtinge iino taa naan̄ Pɔn̄ ki ute taa naan̄ Azi ki, ¹⁰ jee mɛtinge iino taa naan̄ Prigi ki ute gen Pampili ki, jee mɛtinge iino taa naan̄ Masar ute gen Libi ken cɛɛ Sirenai ki ɔɔ jee mɛtinge iino *Rɔm ki, ¹¹ paac naajen ken k'Yaudge ɔɔ jeegen ken tɛd̄ga tɛd̄ rode Yaudge, jee iino Kret ki ute jee iino taa naan̄ Suge tu, paac naaje k'booyki naade taad̄ nakgen magal magal ken *Raa tɛd̄n̄ ute taar naan̄jege.» ¹² Nak̄n̄ se deel dode ɔɔ naade jeel doobm taad̄n̄ eyo. Naade taad̄ ute naapa ɔɔ: «Kεse tap 6o je deek̄n̄ ɔɔ d̄io?» ¹³ Gan̄ jee mɛtinge se tɛɛc mɛtn̄ jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki ɔɔ deek̄ ɔɔ: «Naade se ɛ, 6ɛɛ, aay oonga koono.»

Pier taad̄jeege tun tus gɔtn ese

¹⁴ Ken Pier jaay booy taar se, naan̄ iin̄ daar ute *jee kaan̄ naabm Isa al-Masigen sik-kaar-kalan̄

kuuy se ə uun mindin raan taaddən ə: «Naase Yaudge ute naase jee kən ingki Jeruzalem ki se, udki bi jiga do taar kən maam m'asen taada ə nakgen deel paac se 'booy əkiŋki jiga jaayo. ¹⁵ Kən naase əki jee se jaay jee kaay koonge num kəse mət ki eyo, taa borse se naaje j'utuki maakŋ kaadn məs ki bərtə. ¹⁶ Num gan nakŋ aan se, kəse taar kən debm taad taar teeco taar Raa ki k'danin Jəl kən taado do dəkini se bo borse aanga doobin ki, kən taado ə: ¹⁷ Raa deek ə:

Biiġen kaam məətn se, maam m'utu m'ade kəl Nirlum utu 'bəəy do jeege tu paac.

Bin se ġensegen gaabge ute kengen məndge se, utu 'taadn taargen teeco taarum ki

ə ġensegen gaan kədgə se

utu 'kaakŋ nakgen kən maam m'teecn naandə ki jaay m'aden taadn mətina

ə bubsege se kic m'utu m'aden taadn maakŋ nidege tu.

¹⁸ *Deere, bii kən se, maam m'ade kəl Nirluma*

utu 'bəəy do jee tēdn naabumge tun gaabge ute kengen məndge

ə naade utu taad taargen teeco taarum ki.

¹⁹ *Maam m'utu m'tēdn nakgen deel doa maakŋ raa ki*

ə m'utu m'tēdn nakŋ-kəəbge do naan ki,

jeege 'kaakŋ mooso, poodo ə ute saa 'kiin tul tul.

²⁰ *Kər Məljege jaay ade baa se, bii kən se kaada 'tēdn ilim dib*

ə laapa se 'tēdn aac deŋ aan ġəə mooso.

*Bii Məljege se 'tēdn bii kalin ki ə 'tēdn bii bεε den aak eyo,

naəo bii se 'kəl beere jeege tu.

²¹ *Biin se jaay debm eemga Məljege num,*

naan 'kəŋ kaaja.†»

²² Tēr Pier taad ə: «Naase gaan *Israēlge, 'booyki taar maam m'asen taada! Ute Isan kən iino gəgər kən Nazaret ki ə kən Raa əliŋo gətse ki se, naase 'jeelki Raase tɛdga nakŋ-kəəbge ute nakgen deel doa daanse ki taa asen taadn təəgŋ Raa. ²³ Gaabm se, Raa mala ʒo əŋsesiŋ jise ki. Taa do dəkŋ tap ʒo, Raa se jeele nakŋ naase utu aŋki tɛdn doŋ ki se. Taa naan se ʒo, naase ək əliŋki ji jee *kusiŋge tu ə ə naade ʒaa tup təəliŋ ro kaag ki; ²⁴ num gaŋ Raa se duriŋoga daan yoge tu ə ə ddiŋga doŋa naatn maakŋ yo ki taa yo se ək təəgə doŋ ki eyo. ²⁵ Taa naan se ʒo ʒugjege *Daud taado mɛtn taar naana maakŋ Kitap ki ə:

Daayum maam m'aak Mɛljege Raa naanum ki.

Taa naan utu cɛɛm ki se, maam tap ʒo m'beere dīm ki eyo.

²⁶ Ə *maam se maakum-raapo ə m'aar kaa ute maak-raapuma;*

kən m'ooyga kic ʒo, maam se m'ənd dom do Raa ki.

²⁷ *Taa naai Mɛluma, naai se am kəŋ kəŋum maakŋ yoge tu eyo,*

ə naai 'kəŋ kəŋ mɛdn doi se 'ruum maakŋ ʒaad ki eyo.

²⁸ *Mɛluma, naai ʒo taadumga doobm kaaja*

ə daayum naai utu cɛɛm ki se, maam maakum-raap puk.‡»

²⁹ Tēr Pier taad daala ə: «Genaamgen Yaudge, 'booyki maam m'asen taadn tal. Bugjege Daud se ooyga do dəkŋa. Naan j'uun j'əliŋga maakŋ ʒaad ki ə ʒaadŋ se jaaki kic ʒo utu gətjege tu ara.

³⁰ Num gaŋ aan gəə naan debm taad taar teeco

---

† 2:21 Aak Jl 3.1-5. ‡ 2:28 Aak KKR 16.8-11.

taar Raa ki se, naan̄ jeele taa Raa se naamga naam taariṇa ɔ tɛdga num maakṇ mɛtjilin̄ ki se 'kɔɔdn̄ deb kalan̄ se ɓaado 'kɔsn̄ gaara gɔɔn̄ ki. ³¹ Taa naan̄ se ɓo, Daud se, naan̄ jeele *al-Masi se ɓaado ooyga kic ɓo utu duru daan̄ yoge tu. Taa naan̄ se ɓo naan̄ deek ɔ: «Raa se rɛsin̄ te maakṇ yoge tu eyo ɔ roṇ̄ lɛ, naan̄ ɔn̄in̄ ruum te maakṇ ɓaad̄ ki eyo.» ³² Taa naan̄ se ɓo maam m'taad̄seni: Raa se naan̄ duroga Isa daan̄ yoge tu ɔ naaje se paac j'aakiṅga ɔ naan̄ se utu te kaamiṇa. ³³ Raa uun̄ ɓaansiṅga ute tɔɔgiṇa maakṇ raa ki. Ɔ Raa Bubu se ɛdiṅga *Nirl Salal kɛn̄ naan̄ taad̄ ɔ utu kɛdn̄ jeege tu se. Ɔ Nirl se ɓo kɛn̄ Isa ɔlin̄ ɓɔrse ɓɔɔy wɔɔk doje ki aan̄ gɔɔ kɛn̄ naase aakiṅki ute kaamse ɔ 'booyiṅki ute bise se. ³⁴ Ey num ɓugjege Daud lɛ ook ɓaa te maakṇ raa ki eyo, gaṇ̄ naan̄ taad̄ ɔ:

Mɛljege Raa deek Mɛlum ki ɔ: Naai se ɓaado inj̄ do ji daamum ki,

³⁵ *ɓii kalan̄ maam m'ai tɛdī jee taamooyige paac se, naai utu kin̄g doɔɔ ki. §*

³⁶ Ɔn̄ gaan̄ Israɛlge paac 'jeel taar se: Isan̄ naase 'tup 'tɔɔlin̄ki ro kaag ki se, naan̄ se ɓo Raa tɛdiṅ tɛdga Mɛljege ɔ naan̄ ɓo al-Masi se.»

Jeege dupu-mɔtɔ took aal maakɔɔ do Isa ki

³⁷ Kɛn̄ jeege jaay booy taar ese se, naade maakɔɔ tuj kasak kasak ɔ naade tɔnd̄ mɛtn̄ Pier ute *jee kaan̄ naabm Isa al-Masige gɛn̄ kuuy se ɔ: «Gɛnaajege naaje tap ɓo k'tɛdn̄ roje j'ɔɔ di?» ³⁸ Gɔtn̄ se Pier tɛrl̄den̄ ɔ: «'Tɛrl̄ki maakse ɔ naṇa naṇa kic ɓo ɔn̄ roṇ̄ j'aṇ̄ *batizn̄ ute ro Isa al-Masi, taa Raa aṇ̄ tɔɔl̄ *kusiṇiṇa bin̄ jaay Raa asen̄ ɓɔɔy *Nirl

Salal dose ki. ³⁹ Taa naan̄ taadga taad̄ ɔ̄ utu ade kol Nirl Salal dose ki, do gensege tu ɔ̄ do jeege tun ing dɔ̄ok te Raa ɔ̄ do jeege tun den̄ ken̄ Raa ute adeno dan̄ se.» ⁴⁰ Gɔ̄tn se tɛr Pɛr taaddenga taarge dɛna taa aden̄ tɛdn̄ naade 'tooko ɔ̄ kaay kaamde. Naan̄ deekden̄ ɔ̄: «Jee duni ken̄ bɔ̄rse se, bɛrɛ, naade se jee ken̄ baate Raa! 'Teecki naatn̄ maakde ki taa naase aki 'kɔ̄ŋ kaaja.» ⁴¹ Jee ken̄ took uun taar Pɛr se, bii ken̄ se sum ɓo k'batizde. Naade se ɓaa ɓaa nak̄ jeege dupu-mɔ̄ɔ ɔ̄ naade ɓaado tum do jeege tun deetn̄ ken̄ aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se.

Kinḡ jee Raagen deet deete

⁴² Jee paac̄n̄ ken̄ aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki se, naade daayum lee booy taargen̄ *jee kaan̄ naabm Isa al-Masige lee dooyde ɔ̄ naade ing aan̄ gɔ̄ɔ gɛnaagen̄ kon̄de kalan̄ ɔ̄ bubde kalan̄. Naade lee ɔ̄s kalan̄ ɔ̄ lee eem Raa taa naapki. ⁴³ Ute jee kaan̄ naabm Isa al-Masige se, Raa tɛd̄ nak̄-kɔ̄ɔbge dɛna ute nakgen̄ ken̄ taad̄ tɔ̄ɔŋ Raa. Ute nakgen̄ jaay naade tɛd̄se ɔ̄ jeege paac̄ beer Raa ki. ⁴⁴ Ɔ̄ jee ken̄ aal maakde do Isa al-Masi ki se, naade ɔ̄k taarde kalan̄ ɔ̄ nak̄ paac̄n̄ jaay naade ɔ̄kse nig aakiñ ute naapa. ⁴⁵ Naade duḡn̄ naatn̄ ute maak̄n̄-gɔ̄tdege ɔ̄ ute nakdege ɔ̄ gursn̄ se naade nig aakiñ ute naapa ɔ̄ nan̄a nan̄a kic ɓo j'ɛd̄in̄ nak̄ ken̄ an̄ kaasn̄ kinḡina. ⁴⁶ Daayum bii-raa naade tus daan̄ bɔ̄ɔr *Bee Raa ki ute maak̄n̄ kalan̄. Naade lee ɔ̄s kalan̄ ɓee naapge tu ɔ̄ gɔ̄tn̄ kɔ̄sde ki se, naade lee tɔ̄s ute maak-raapo ɔ̄ taar d̄im tap ɓo, naade ɔ̄k maakde ki eyo. ⁴⁷ Ken̄ jeege jaay aakde naade tɛd̄ bin se, naade jed̄e. Ɔ̄ jee ken̄ aal maakde do Isa al-Masi ki se naade tɔ̄m Raa, ɔ̄ te naan̄ se bii-raa

Meljege Isa al-Masi lee aaj jeege maakn̄ *kusiñde ki ð daayum jeege ziif do jeege tun aalga kaal maakde don̄ ki se.

3

Pier ute Jan ed lapi debm k-run̄guy ki

¹ Bii kalan̄ teger aan kaada mətə ken k'lee k'l'leem *Raa jaay aas se, Pier ute Jan ook ɓaa daan bɔɔr *Bee Raa ki gen̄ keem Raa. ² Gətn se k'l'juun k'ɓaano ɓaa ute gaaba kalan̄ gətn k'l'oojin̄ tap ɓo naan̄ k-run̄guyu. Gaabm se, ɓii-raa naade ɓaado lee təl təndin̄ cɛɛ taa doobm Bee Raa ken k'dan̄in̄ taa *Doobm Aak Jiga* se ð ɓii-raa, naan̄ lee baay baay gətn jeege tun lee ɓaado daan bɔɔr Bee Raa ki se. ³ Ken naan̄ jaay aak Pier ute Jan endo kend daan bɔɔr Bee Raa ki se, naan̄ baay dim̄ gətde ki.

⁴ Ken naade jaay booy taarin̄ se, gətn se naade ək daara ð əndin̄ kaama tak ð Pier deekin̄ ə: «'Terl aakjen tul!» ⁵ Gətn se gaabm se terl aakde ð naan̄ saap maakin̄ ki ð kaadn̄ naane naade an̄ kedn̄ dim̄. ⁶ Gan̄ Pier deekin̄ ə: «Daab ute pudda se maam m'ək eyo, num nakn̄ maam m'ək se ɓo, m'aisin̄ kedda. M'ə ð ute ro Isa *al-Masi ken kədn̄ Nazaret se, iin̄ 'lea!»

⁷ Gətn se naan̄ əkin̄ ute ji daamina ð uun daarina ð gətn ese sum ɓo kaam kiricinā ute kaam jən̄ se naar seej daapa. ⁸ Gətn se naan̄ iin̄ kirit ð daara ð baag lea! Naan̄ end ute naade daan bɔɔr Bee Raa ki, lea, taala ð tɔɔm Raa.

⁹ Jee ute dende paac se aakiña ken naan̄ lea ð tɔɔm Raa se. ¹⁰ Jee se paac aak jeeliña naan̄ ɓo debm ken lee tin̄go cɛɛ taa doobm Bee Raa ken

k'danin taa Doobm Aak Jiga jaay lee baayo se. Ken naade paac jaay aak nakn ted ese se, nakn se deel dode oo okden taad eyo.

Pier taadjee denge tun daan boor *Bee Raa ki

¹¹ Gōtn se Pier ute Jan naade daar daar metn daab ki oo daabm se k'danin *Daabm Salomon*. Gaabm se kōkn naan tōkde se ood olden eyo. Gōtn se jeege dena aan baado onde taa nakn deel paac se okden taad eyo. ¹² Ken Pier jaay aak jee dengen aan baado gōtde ki se, naan deekden oo: «Naase gaan *Israēlge, gen di jaay gaabm ese on lapi sum bo jaay naase oksen taad ey se? Naase aakjeki bin se gen di? Gen naase ki num 'saapki oki gaabm ken iin lee se ute tōogje lōbu, oki j'ok taar Raaje se bo on bo naan on lapi le? ¹³ Raa gen bubjege *Abraam, gen Isaka oo gen *Yakub se*, naan bo debm ken *nook Isan, debm tedn naabina, ken naase ok oliniki kaam ji tōogge tu oo ood undiniki naan Pilat ki. Ey num Pilat se, je aho kōōdn kōlo. ¹⁴ Naan le, debm *salal oo debm daan ki naan Raa ki, gan naase 'baatinki oo 'jeki debm tōol jeege se bo, j'asesin kōōdn kōlo. ¹⁵ Num Mel-kaaja tap bo, naase 'tōolinki. Gan Raa se durinoga daan yoge tu oo naaje se j'aakinga ute kaamje. ¹⁶ Anum gaabm naase aakiniki naanse ki ese se, naase paac 'jeeliniki. Naan jaay on lapi se ute ro Isa, taa naaje j'aalga kaal maakje don ki.

¹⁷ «Num boorse, genaamge, maam m'jeele nakn naase ute magalsege 'tedinikiro se, naase 'jeel okkiro te metin eyo. ¹⁸ Gan taar ken Raa olo jee taado taargen teeco taarin ki taado se bo, aanga doobin ki ken oo: *al-Masi baadoga num, utu

---

* 3:13 Aak Ekz 3.6, 15.

'dabara. ¹⁹ Bin se naase 'terlki maakse ɔɔ 'baakiro gɔtn Raa ki, taa naan asen tɔɔl *kusiŋse. ²⁰ Bin jaay Meljege Raa asen keɔdn gɔtn tɔɔl maaka ɔɔ utu aseno kɔl Isa, naan ɔɔ al-Masi ken Raa bɛɛr ɔɔdsesiŋo. ²¹ Kɔr se, Isa king maakŋ raa ki bini 'kaan ɔɔii ken Raa 'tɔnd ɔɔapm nakge paac 'teɔdn kiji. Kese ɔɔo nakŋ ken jee salal ken taado taargen teeco taar Raa ki taado do dɔkiŋ se. ²² Ey num *Musa kic taadoga taad ɔɔ: *Maakŋ genaasege tu se, Melse Raa utu aseno bɛɛr kɔɔdn debm taad taar teeco taar Raa ki aan gɔɔ maama, ɔɔ taar ken naan utu asen taadn paac se, 'booy uuniŋki.*† ²³ ɔɔ debm jaay baate booy kuun taariŋ se, *maakŋ jeenge tu se j'an kɔkŋ kutn naatn.*‡

²⁴ «Jee taad taar teeco taar Raa ki paacŋ iino do Samuel ki ute jeegen ɔɔaado metn naan ki se, taadoga taa nakgen ken ɔɔorse aanga se kici. ²⁵ Genaaŋge, naase se 'gaan jee ken taad taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋa ɔɔ dɔkŋ ken *Raa dɔko ute bubsege se, dɔk ute naase kici. Taa naan se ɔɔo, naan taad Abraam ki ɔɔ: *Ute metjil naai se, maam m'teɔdn bɛɛ metjil jeege tun do naan ki paac.*§ ²⁶ Deet deet se Raa ɔɔɔdo debm teɔdn naabiŋ Isa se naase gaan Israelge tu. Naan ɔɔliŋo se taa asen teɔdn bɛɛ ɔɔ bin se nanja nanja kic ɔɔo 'terl naaga do nakge tun jig ey ken naan lee teɔdiŋ se.»

4

Pier ute Jan naan Yaujge tun *jee kaakŋ metn taarge

---

† 3:22 Aak Dt 18.15-16. ‡ 3:23 Aak Lb 23.29. § 3:25 Aak Jen 22.18 ɔɔ 26.4.

¹ Kaaf ken Pier ute Jan utu taad taad jee denge tu bört sum bo, *jee tedn serke Raage tun metinge, magal jeegen ing boob *Bee Raa oo ute *Sadusegen metinge baado onde. ² Gōtn se naade aak Jan ute Pier se maakde taarde dode ki pirin, taa naade dooy dooy jee denge oo taadden oo aan goo *Raa duro Isa daan yoge tu se, jee ooyga kooy kic bo, naan utu aden dur bin kici. ³ Gōtn se naade tokde oo baa ombde tood iip dangay ki taa kaada se baaga. ⁴ Ute naan se kic bo, jeegen booy taar Pier ute Jan se maakde ki se jeege dena took uun taar se oo gōtn se jee aal maakde do Isa ki se ziif baa baa nakn gaabge dupu-mii.

⁵ Gan metbeenki se, magal Yaudge oo magal taa beedege ute jee jeel taadn toon metn Ko Taar Raage se, naade tus maakn geger ken Jeruzalem ki. ⁶ Maakde ki se gaabm ken k'danin Annan se, naan bo *magal jee tedn serke Raage tu, Kayip ute Jan oo Aleksander ute jee kuuy se, naade paac se jee maakn bee magal jee tedn serke Raage tu oo naade paac utu gōtn ese kici. ⁷ Gōtn se naade oodo Pier ute Jan se maakn dangay ki oo baandeno naande ki oo tond metde oo: «Gaabm se, naase edinki lapi se ute ro nanja oo toon se tap bo, naase oninkiro gay?» ⁸ Gōtn se Pier, ken *Nirl Salal doocga dooc maakin se, taadden oo: «Naase magal Yaudge ute magal taa bee Yaudge se, ⁹ jaaki naase 'baanjekiro naanse ki se gen tond metje taa gaabm ken k-runguy jaay on lapi se. Oo naase 'je aki jeele ute doobm gay jaay bo gaabm se on lapia. ¹⁰ Naase jeege paac oo naasen paacn gaan *Israelge se 'jeelki ute ro Isa *al-Masi ken kodn Nazaret, ken naase 'tup toonki ro kaag ki

jaay, Raa durin̄oga daan yoge tu se, ute t̄ooḡn̄ Isan se ʒo, gaabm daar naanse ki se ʒn̄ lapiā. ¹¹ Taar se k'raan̄inga raan̄ maak̄n̄ Kitap ki ken̄ ʒo:

Ko ken̄ naase jee kiin̄ beege baatin̄ki jaay ʒoʒ undin̄ki naatn̄ se,

naan̄ se ʒo ken̄ t̄edga ko ken̄ gak̄n̄ bea.*

Ko ara se, taad te Isa. ¹² Taa naan̄ se ʒo 'booyki m'asen taada, ken̄ ʔd̄ kaaja se, Isa kalin̄ ki sum. Ey num, do naan̄a ute magalin̄ se, Raa ʒn̄ ʒlo te nam gam kuuy ken̄ 'kaajn̄ jeege eyo.» ¹³ Naan̄ ken̄ se jee ken̄ lee aak m̄etn̄ taar jeege se booy taar ken̄ Pier ute Jan jaay taad ʒeer ey paac paac se, taar se ʒkden̄ taad̄ eyo, gan̄ naade saapm̄ ʒn̄in̄ Pier ute Jan se jee bin̄ sum, ʒn̄ dooy te d̄en̄ eyo. Naʒo naade jeele, naade se jee leed̄oga ute Isa. ¹⁴ Ken̄ naade jaay aak gaabm ken̄ ʒn̄ lapi jaay daar daar c̄eʔde ki se, taar d̄im̄ ken̄ naade aden̄ t̄erl̄ tap ʒo ʒn̄ eyo.

¹⁵ Ḡotn̄ se naade taad̄ ʒo: «Pier ute Jan se, k'j'ʒoʒd̄ k'teecd̄e naatn̄ maak̄n̄ bee ken̄ k'lee k'j'aak m̄etn̄ taarge se.» ʒ̄oʒden̄ naade Yaudgen̄ jee kaak̄n̄ m̄etn̄ taarge se ʒo taad̄ d̄oʒk̄ taarde ute naapa. ¹⁶ Ḡotn̄ se naade taad̄ ʒo: «Jee se tap ʒo j'adeki t̄ed̄n̄ ʒo d̄i? Taa jee Jeruzalem̄ ki paac se l̄e, booyga nak̄n̄-k̄oʒʒm̄ naade t̄ed̄ se. ʒo nak̄n̄-k̄oʒʒm̄ se l̄e tood̄ tal j'aki k̄oʒn̄ naaj do ki eyo. ¹⁷ Num naaje se k'je eyo ken̄ taar se jaay 'w̄oʒk̄n̄ jeege an̄ booy paac se. Bin̄ se j'aacd̄eki kaama taa naade m̄oʒtn̄ ro Isa se j'ʒn̄te taadin̄ nam ki.» ¹⁸ Ḡotn̄ se naade dan̄o Pier ute Jan ʒo aacden̄ kaama ʒo: «Naan̄ ki se m̄oʒtn̄ ro Isa se ʒn̄te 'taadin̄ki nam ki ʒo ʒn̄te 'dooyki jeege ute m̄etn̄ taar se!» ¹⁹ Gan̄ ḡotn̄ se Pier ute Jan t̄erlden̄ ʒo: «Gen̄ naase ki num naan̄ Raa ki se, ken̄ gay ʒo d̄oobin̄a?

---

* 4:11 Aak KKR 118.22.

K'booy kuun taar naase ləbu k'booy kuun taar Raa lɛ! ²⁰ Deer num, naaje se k'kəŋ do eyo do nakge tun naaje j'aako ute kaamje əɔ k'booyo ute bije se.»

²¹ Gətn se Pier ute Jan se jee kaakŋ mətn taargen Yaudge se tɛr aacden kaama daala jaay ɓo tɔɔd taldɛ. Naade ɔŋ te doobm kɛn aden dabar eyo, taa naade beer beer jee dɛnge tu əɔ do nakge tun deel se jeege paac *nook Raa. ²² Anum gaabm kɛn Pier ute Jan tɛdn nakŋ-kəɔbɔ jaay naan̄ ɔŋ lapi se, naan̄ baarin̄ cir si-səɔ.

Jee Raage tɔnd mətn Raa taa aden kɛdn kaay kaama

²³ Kɛn Pier ute Jan jaay k'tɔɔd k'tɔldeno se, naade ɓaado ɔŋ jeedege əɔ taadden taargen kɛn *magal jee tɛdn sɛrke Raa ki ute magal taa ɓee Yaudge taaddeno se. ²⁴ Kɛn jeedege se jaay booy taar Pier ute Jan se, naade iin̄ taa tɔnd mətn Raa ute maakŋ kalan̄ deek əɔ: «Raa Sidburku, naai ɓo debm aalo maakŋ raa ute do naan̄a əɔ baarge əɔ ute nakgen maakde ki se paac. ²⁵ Buli bubje *Daud se, naai ɓo debm ɛdin̄o *Nirl salal əɔ Nirl Salal ese ɓo kɛn ɔlin̄ taado əɔ:

Jee do naan̄ ki ute mətjildege paac tap ɓo in̄ ɓo gɛn je taamooyo

əɔ dɔɔk taarde kalan̄ gɛn tɛdn nakŋ əs aay ey se tap ɓo, taa dī?

²⁶ *Gaaringen do naan̄ ki daap rode gɛn tɛdn ɓəɔrɔ;*

əɔ magalgen do naan̄ ki tusu

taa baatn Mɛljege Raa ute gaar kɛn naan̄ bɛɛr ɔndin̄o se.†

---

† **4:26** Aak KKR 2.1-2. Gaar ese je taad ute *al-Masi.

27 Deere, taar se taar met ki. Maak̄n̄ geger̄ ken̄ Jeruzalem̄ ki se, *Erød̄ ute Pons Pilat, tus dōok̄ taardē kalan̄ ute jee ken̄ Yaudgē ute kengen̄ Yaudgē eyō taā baatn̄ Isa debm̄ tēdn̄ naabi salal̄ ken̄ naai 'bēer̄ dōdīno. 28 Bin se ute tōogi se, naai uunogā doā dō naadē tēdingā aan̄ gōō ken̄ naai maakī jen̄ ro ki. 29 Mēlje, naai aakā kiibm̄ kaac̄n̄ ken̄ naadē iib̄ aacjē naajen̄ k'bulige se, bōrsē edjen̄ gaab-tōogō̄ taā k'taadn̄ taari kic̄ bō k'beer̄ eyo. 30 'Taad̄ tōogī jeegē tu, ute ro Isan̄ debm̄ tēdn̄ naabi salal̄ se, ed̄ lapiā jeē kōōngē tu dō 'tēdn̄ nak̄n̄-kōōbgē ute nakgen̄ deel̄ doa.» 31 Ken̄ naadē jaaȳ eem̄ Raā aas se, gōtn̄ naadē tusn̄ ro ki se naan̄ā tea. Gōtn̄ se naadē paac̄ Raā dōocdē ute Nirl̄ Salal̄. Dō gōtn̄ se naadē baaḡ taadn̄ taar̄ Raā jeegē tu beer̄ eyo.

Jee Raage nig nakdege ute naapa

32 Jee ken̄ aal̄ maakdē dō Isa *al-Masī ki ute dendē se, naadē in̄ḡ ute maak̄n̄ kalan̄ dō taardē kic̄ bō kalan̄. Maakdē ki se nam̄ jaaȳ 'taadn̄ dō nak̄n̄ se gen̄ maama se gōtō. Num̄ gan̄ nak̄n̄ naadē ok̄ paac̄ se om̄bin̄ taā naapki. 33 Ute tōoḡn̄ Raā se, *jeē kaan̄ naabm̄ Isā al-Masigē se taad̄ jeegē tu tap̄ bō beer̄ eyō dō: «Mēljē Isā se durogā daan̄ yogē tu dō naajē j'aakingā ute kaamje.» Gōtn̄ se jeē Raagē paac̄ se Raā tēddengā bēē den̄ aak̄ eyo. 34 Maakdē ki se nam̄ tap̄ bō dīm̄ daayin̄ eyo. Taā jeē ok̄ maak̄n̄-gōtō̄ ute beegē se duginā dō baanō ute gursinā. 35 Dō gursn̄ ese se naadē baadō edīn̄ jī jeē kaan̄ naabm̄ Isā al-Masigē tu. Dō nan̄ā nan̄ā kic̄ bō, j'edīn̄ nak̄n̄ ken̄ an̄ kaasn̄ kinginā.

36 Maakdē ki se, gaabā kalan̄ ron̄ Yusup̄ ken̄ jeē kaan̄ naabm̄ Isā al-Masigē dan̄in̄ ute ro Barnabas.

(Barnabas se je deek̄n̄ ð: goon̄ εd̄ kaay kaama jeege tu.) Naan̄ se met̄jil̄ γεν̄ Lebige ð ð naan̄ j'oojin̄ taa naan̄ Sipir̄ ki. ³⁷ Naan̄ se duḡn̄ ute maak̄n̄ ḡot̄ina ð gursin̄ se, naan̄ baadō εd̄in̄ ji jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tu.

5

Ananias ute Sapira t̄ed̄ taar-k̄ōōbo

¹ Num gan̄ maak̄de ki se, debm kuuy ron̄ Ananias ute m̄endin̄ ron̄ Sapira, naade se ðk̄ ḡotō. Ðo naade se dook̄ taarde kalan̄ baa duḡn̄ ute ḡot̄de se naata. ² Naan̄ ute m̄endin̄ se, gursn̄ se naade gaan̄ ute met̄ina ð ḡotn̄ se gaabin̄ baan̄ ute gursn̄ ðop̄ se, ji *jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tu. ³ Ḡotn̄ se Pier̄ deekin̄ ð: «Ananias, γεν̄ d̄i jaay naai ðn̄ *Bubm sitange baadō end̄ dooc̄ maak̄ ki bin̄ se? Ken̄ 'gaan̄o met̄ k̄ōopm̄ gursi ḡoti ki se k̄ese taar-k̄ōōbm̄ ken̄ naai 't̄ed̄ se t̄ed̄n̄ *Nirl̄ Salal̄ ki. ⁴ Ken̄ duḡin̄ te eȳ l̄ε̄ ḡotō se γεν̄ naai tap̄ eȳ la? Ðo ken̄ naai jaay duḡinga kic̄ num, gursin̄ se γεν̄ naai eȳ la? Ken̄ ðli jaay taad̄ taar-k̄ōōbo se γεν̄ d̄i? Taar-k̄ōōbm̄ ken̄ naai t̄ed̄in̄ se, 't̄ed̄in̄ jikilinge tu eyo, gan̄ naai t̄ed̄in̄ *Raa ki.»

⁵ Ken̄ jaay Ananias booy taar se, naan̄ aal ooc̄ ooyo ð jeegen paac̄n̄ jaay booy labar ese se, beere baa ðk̄de tak tak. ⁶ Ḡotn̄ se, gaan̄ k̄od̄ge baadō teelin̄ ute kala ð uun̄ baa ðlin̄ maak̄n̄ iib̄ ki.

⁷ Ken̄ nak̄n̄ se deel̄ jaay baa baa nak̄n̄ l̄er̄ m̄otō se, m̄end̄ Ananias baadō end̄ ḡotn̄ jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tu se; nābo nak̄n̄ ken̄ aan̄ dō gaabin̄ ki se, naan̄ jeel̄ eyo. ⁸ Ḡotn̄ se Pier̄ t̄eesin̄ ð: «Ḡotsen̄ naase 'duḡinki se, k̄ese bō gursin̄ paac̄ sum̄ ne?» M̄enda took̄ ð: «Υεε. K̄ese bō gursinā.» ⁹ Ḡotn̄ se

Pier terlin̄ ɔɔ: «Gen̄ dī jaay naai ute gaabi 'dɔɔkki taarse gen̄ naam *Nirl Raa se? 'Booyo! Jee ken̄ ɔlo gaabi maak̄n̄ iib̄ ki se aanga taa doob̄ ki. 'Booy gɔtn̄ jed̄e! Naadē utu baadō ai baa kuun̄ kɔli naai kici.»

¹⁰ Gɔtn̄ ese sum̄ ɔo, mɛnda se naar ooc ooy naan̄ Pier ki. Ken̄ gaan̄ kɔd̄ge jaay aan̄ se, naadē end̄ se ɔnj̄n̄ naan̄ ooyga ɔɔ naadē uun̄ baa ɔlin̄ maak̄n̄ iib̄ ki cɛɛ gaabin̄ ki. ¹¹ Gɔtn̄ se jee *egliz̄ ki paac̄ ute jee kuuy paac̄ jaay booy labar ese se, naadē ɔeere baa ɔkdē tak tak.

*Jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tɛd̄ nak̄n̄-kɔɔb̄ge dɛna

¹² Raa ɔl jee kaan̄ naabm Isa al-Masige se tɛd̄ nak̄n̄-kɔɔb̄ge dɛna ute nakgen̄ deel doa naan̄ jeege tu. Naadē paac̄ taardē kalan̄ ɔɔ lee tus mɛtn̄ daabm Salomon ki. ¹³ Anum jee kuuy se nam tap̄ ɔo took gen̄ tum te naadē eyo; gan̄ jee dɛnge se lee tɔɔm jee aal maakdē do Isa *al-Masi ki se. ¹⁴ Ute naan̄ se kic̄ ɔo jeege dɛna, mɛnd̄ge ute gaab̄ge, took aal maakdē do Isa al-Masi ki ɔɔ baadō ziid̄ do jeege tun aalga kaal maakdē do Isa al-Masi ki se. ¹⁵ Taa nak̄n̄-kɔɔb̄gen̄ jee kaan̄ naabm Isa al-Masige lee tɛd̄ se, ɔl jeege teec̄n̄no ute jee kɔɔngē tuun̄ taaldeno do dan̄alge tu eȳ lɛ do raagge tu; naadē baadō tɔndden̄ do doob̄ge tu, taa ken̄ Pier̄ deel̄ deel̄ jaay nirlin̄ deeb̄ga dodē ki se, sɔm̄ maakdē ki se, nam kalan̄ utu 'kɔn̄ lapia. ¹⁶ Gɔtn̄ se jeegen̄ kuuy kic̄ ɔo dɛna ken̄ iinō maak̄n̄ naan̄ge tun̄ ken̄ cɛɛ gɛgɛr̄ ken̄ Jeruzalɛm̄ ki, naadē baanō ute jee kɔɔndegē ɔɔ jee ken̄ ɔk̄ kɔɔn̄ sitange. Gɔtn̄ se naadē paac̄ ɔn̄ lapia.

*Jee kaan̄ naabm Isa al-Masige k'tɔk̄ k'j'ɔmbden̄ dan̄gaȳ ki

17 Do nakge tun tɛd se, *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raa ki ute *Sadusegen ute naan se, tɛdn maak-kilimi ro jee kaan naabm Isa al-Masige tu ɔ gɔtn se naade iin rode ki. 18 Gɔtn se naade tɔk ɔmbden dangay kɛn k'lee k'tɔkɲ k'tɔl jeege. 19 Gan maakɲ nɔɔr ki se, *kɔdn Raa baado tɔɔdn ute kaam taar dangayge se naatn ɔ ɔɔd teecdeno naatn ɔ deekden ɔ: 20 «'Baaki daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔ 'taadki taargen paacɲ kɛn ɛd kaaja se jeege tu.» 21 Gɔtn se naade took do taar kɔdn Raa ki ɔ tanɔɔriɲ nɔɔriɲ sum ɓo, naade baada daan bɔɔr Bee Raa ki ɔ naade baag dooy jeege gɔtn ese.

Kɛn *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu ute jeenge jaay aan gɔtn naade lee aakɲ mɛtn taar jeege se, naade danɔ magalgen taa ɓee *Israelge tu ɔ ute jeegen lee aak mɛtn taar Yaudge se, gɔtn se naade tusu ɔ ɔl ɔ k'baa k'tɔɔdo jee kaan naabm Isa al-Masige se naatn maakɲ dangay ki ɔ k'baandeno. 22 Num jee kɛn j'ɔldɛ naaba taa baada kaakɲ jee dangayge se, naade aan se ɔɲden te eyo. Gɔtn se naade ɔk tɛrl baado ɔɲ jee ɔldeno se ɔ taadden mɛtn taar nakgen deel se paac ɔ: 23 «Kɛn naaje jaay j'aan se, k'j'ɔɲ kaam taar dangayge se k'gaasinga gaas ute lɛkɛrlɛ ɔ jee kɛn lee bɔɔb jee dangayge se lɛ, daara daara taa-doob ki. Naɓo kɛn naaje jaay k'tɔɔd kaam taara se, j'ɔɲ te nam maak ki eyo.» 24 Kɛn magal jeegen lee bɔɔb Bee Raa ute magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu jaay booy taar se, gɔtn se taar naade 'taad tap ɓo jeel eyo. Anum naade tɔnd mɛtn naapa do nakge tun deel se. 25 Gan gɔtn se deb kalan iinɔ daan bɔɔr Bee Raa ki baado taadden ɔ: «'Booyki, ɓɛɛ, jeegen naase tɔk ɔmbɛki dangay ki se, ɓɔɓɛ naade utu daan bɔɔr

Bee Raa ki ɔɔ daar dooy dooy jeege.» ²⁶ Gɔtn se magal jeegen lee bɔɔb Bee Raa se iin̄ baa ute jeenge tɔk baandeno ute jee kaan̄ naabm Isa al-Masige se, naɔo ute taa tɔɔg eyo, taa naade beer beer jee dɛnge tu ɔɔ sɔm aden tund te ko cɛɛɛ.

**Jee kaan̄ naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun
jee kaakɲ mɛtn taarge

²⁷ Kɛn jee kɛn lee bɔɔb jee dangay ki jaay tɔk baano ute jee kaan̄ naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun jee kaakɲ mɛtn taarge se, gɔtn se *magal debm tɛdn sɛrke Raa ki tɛsde ɔɔ: ²⁸ «Naaje k'gaassen j'ɔɔ ɔnten 'dooyki jeege ute ro gaabm se bin ey la? Aakki nakɲ naase 'tɛdki se jaayo? Jeegen Jeruzalem ki se ɛ, naase 'taad 'dɔɔddekiga paac. Naase 'je aki kɔl moosn gaabm se 'kɔɔpm mindje ki.» ²⁹ Gan̄ Pier ute jee kaan̄ naabm Isa al-Masigen kuuy tɛrlden ɔɔ: «Bɛɛki num, nakɲ kɛn Raa maakin̄ jen ro ki se ɔo, j'an̄ tɛd jaay k'tɛdn nakɲ kɛn jikilimge maakde jea. ³⁰ Naase ɔo jee kɛn tup tɔlki Isa ro kaag ki, gan̄ Raa bubjege, durinoga daan yoge tu, ³¹ ɔɔ uun baa ɔndinga do ji daamin̄ ki, ɔɔ tɛdin̄ naan̄ ɔo tɛdga gaar jeege ɔɔ Debm Kaajn̄ jeege taa kɔɔdn̄ doobo gaan̄ *Israelge tu gen̄ tɛrl̄ maakde, ɔɔ Raa aden tɔl̄ *kusiŋdege. ³² Do nakge tun deel paac se, naaje k'saadiŋge ɔɔ *Nirl Salal kɛn Raa ɛd jeege tun tookga taarin̄ se, kic ɔo saada.»

³³ Kɛn naade jaay booy taar se, maakde taarde pirin̄ aan gɔɔ aki doobo, ɔɔ naade je aden tɔlɔ.
³⁴ Num gan̄ gaaba kalan̄ naan̄ kɔd̄ *Parizi, naan̄ maakɲ Yaudge tun jee kaakɲ mɛtn taarge se kici ɔɔ naan̄ se ron̄ Gamaliel. Naan̄ se debm jeel taad tɔɔkɲ mɛtn Ko Taar Raa gen̄ Yaudge ɔɔ gaan̄

Israelge paac aaliṅ maak ki. Naan iin daaṅ naan jeege tun se ɔ taaddɛn ɔ: «Jee se, ɔɔɔɔɔki naatn jaayo.» ³⁵ Ken jee kaan naabm Isa al-Masige jaay j'ɔɔɔ k'teedɛn naatn sum se, naan taaddɛn ɔ: «Naase gɛnaamgen gaan Israelge, ɔndki kɔndɔ do nakge tun naase 'je aki tɛɔn do jeege tun ese. ³⁶ 'Jeelki, gɔɔr gɔɔr ara sum ɔ, gaaba kalaṅ k'daṅiṅ Tedas. Naan se tɛɔ roṅ aan gɔɔ debm k'jeel jeel gɔtiṅa ɔ gaabge ɔaa ɔaa nakṅ kaar-ɔɔ se ɔaa metiṅ ki. Gɔtn k'tɔɔliṅ sum se, gaabgen metiṅ ki se aan wɔɔkɔ ɔ naabɔ se lɛ daara. ³⁷ Ter kaad ken magal jee taa naan *Rɔm ki jaay iin taa mɛɔn jeege se, naan ken se, gaaba kalaṅ kɔɔ Galile k'daṅiṅ Judas se, naan kic tɛɔ jeege dɛna ɔaa metiṅ ki. Ken naan jaay k'tɔɔliṅ se, jee metn naan ki se kic ɔo aan wɔɔkɔ. ³⁸ Bɔrse, maam m'je m'asen taada: ɔɔɔki dose dɔkɔ ro jeege tun ese, ɔndeki naade ɔaa. Ken nakṅ naade tɛɔ se jaay gɛn jikilinge sum lɛ, utu 'daar kaliṅ ki. ³⁹ Num, ken nakṅ naade tɛɔ se jaay gɛn Raa lɛ, naase anki kɔṅ daaṅ eyo! ɔndki kɔndɔ, sɔm ɔaa naase aki tɛɔn jee taamooy Raage!» Gɔtn se naade took uun taariṅa. ⁴⁰ Naade ɔl k'daṅ k'ɔaano ute jee kaan naabm Isa al-Masige se ɔ gɔtn se naade ɔl j'ɔndɛn ute mɛɛjɛ ɔ gaasɔ ɔ j'ɔnte taadn ro Isa *al-Masi se nam ki, ɔ bin jaay ɔo naade tɔɔɔ tɔɔɔ. ⁴¹ Ken jee kaan naabm Isa al-Masige jaay teeco gɔtn ese se, maakɔ-raap sakaṅ taa Raa se ɔnde naade se jee an kaasiṅ gɛn dabar taa Isa. ⁴² Ute naan se kic ɔo, ɔii-raa daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔo maakiṅ ɔeege tu se, naade daayum lee dooy jeege ɔo taaddɛn Labar Jigan gɛn Isa se jeege tu. ɔo jeege se, naade lee taaddɛn ɔo:

Isa se 60, al-Masi.

6

*Maakḡ jeege tun maakḡ *egliz ki se k'bēer k'tōōd
jeege cili gēn tēdn̄ naaba*

¹ Anum kaad̄ kēn se jee aalga maakde do Isa *al-Masi ki se ziid̄ tēd̄ dēna, 6aa ute naande. Num gan̄ maakde ki se, Yaudgen taad̄ taar Grēk se taad̄ naan̄ ki ro Yaudge tun taad̄ taar naand̄e mala se. Taa aanga gōtn̄ k'nign̄ naka mēnd-daayge tu se, mēnd-daaygen taad̄ taar Grēk se, k'lee k'dirigde dirigi. ² Gōtn̄ se *jee kaan̄ naabm Isa al-Masigen sik-kaar-di se, dan̄ tus jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se paac ɔɔ deekden̄ ɔɔ: «Naaje se j'kōḡ kōḡ gēn taad̄n̄ taar *Raa jeege tu jaay 60 k'6aa lee nigḡ nakḡ kōsɔ jeege tu eyo. ³ Taa naan̄ se gēnaamge, maakse ki se 'bēer 'tōōdki gaabge cili kēn jeege aalde maak ki ɔɔ maakde dooc te *Nirl Salal ɔɔ jee jeel-taara. Bin se naaje jee kaan̄ naabm Isa al-Masige se, naabm se j'adesin̄ kōḡ kaam jide. ⁴ ɔɔ naaje se ɛ j'kōḡ roje paac gēn keem Raa ɔɔ gēn taad̄n̄ taar Raa jeege tu.»

⁵ Jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki kēn tus gōtn̄ ese paac se, took do taard̄e ki se. Gōtn̄ se jaay naade bēer ɔɔd̄ Etien; naan̄ se debm kēn aal maakin̄ paac do Raa ki ɔɔ maakin̄ dooc ute Nirl Salal. Naade bēer tōōdo Pilip, Prokor, Nikanor, Timon, Parmenas ɔɔ Nikolas kēn kōd̄ Antios kēn tēdga roḡ kōd̄ Yaudge se kici. ⁶ Jee tus gōtn̄ ese 6aano ute jeegen k'bēer k'tōōdden̄ cili se naan̄ jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tu ɔɔ naade eemden̄ Raa ɔɔ tōōdden̄ jidege dode ki.

⁷ Naan̄ ken se, jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se, taad̄ wook̄ taar Raa se jeege tu. Ɔ jee ken jaay aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se ziid̄ ted̄ d̄ena maak̄n̄ geḡer ken Jeruzalem ki. Gōtn se, *jee ted̄n serke Raage tu se kic d̄ena baado took̄ aal maakde do Isa al-Masi ki.

Jeege baado kōk̄n̄ Etien

⁸ Etien se, Raa ted̄inga b̄eɛna ɔ ɛdinga tōgō gen ted̄n nakgen deel doa ute nak̄n̄-kōɔbgen magal magala naan̄ jeege tu. ⁹ Gan̄ do nakge tun naan̄ ted̄ se ɔii kalan̄ Yaudgen iino geḡer ken Siren ki ute kengen iino geḡer Alekzandri ki, naade lee tus tus maak̄n̄ *bee ken Yaudge lee tusn̄ maak̄ ki se. Bee se k'dan̄in̄ *Bee Yaudgen j'ɔdd̄enga kōɔd̄ dode maak̄n̄ bul ki* ɔ naade lee tum ute Yaudgen iino taa naan̄ Silisi ki ute gen Azi ki. Gōtn se naaden̄ jee gōtō kaam ɔɔ se paac baag naaj̄n̄ ute Etien, ¹⁰ ɔ taar jaay *Nirl Salal ɔlin̄ naan̄ taadden̄ se, taar naade 'kōn̄ jaay an̄ t̄erl tap̄ ɔ, naade ɔn̄ eyo, taa jeel-taar Etien se, Nirl Salal ɔ ɛdin̄.

¹¹ Aan̄ gōɔ taar naade an̄ t̄erl kic ɔ ɔn̄ ey se, gōtn se naade goon̄ baa rejo jee taar-kōɔbge ɔ naade paac baado taad̄ ɔ: «Naaje se k'booyga te bije taar ken jaay Etien lee taad̄ taar inḡ kus ro *Musa ki ɔ ro Raa ki se.» ¹² Gōtn se naade ɔs̄ m̄etn̄ jeege d̄ena, m̄etn̄ magal taa bee Yaudge ute m̄etn̄ jee jeel taad̄n̄ tōk̄n̄ m̄etn̄ Ko Taar Raage tu ɔ naade baado ɔkina ɔ baansin̄ naan̄ Yaudge tun̄ *jee kaak̄n̄ m̄etn̄ taarge. ¹³ Gōtn se naade taad̄ taar-kōɔɔ ro Etien ki daala ɔ: «Aakki gaabm̄ d̄aar se, naan̄ ɔ debm̄ ken lee taad̄ taargen inḡ kus ro *Bee Raa ki ɔ ro *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki.» ¹⁴ Naade taad̄ ɔ: «Naaje

se k'booyga booy ute bije ken naan̄ deek ɔ Isan kɔf Nazaret se utu an̄ tɔkɲ ute Bee Raa se naata ɔ ro nakge tun Musa dooyjeki se le, naan̄ utu an̄ terl 'tɛdn̄ kuuy.» ¹⁵ Ken jee paacɲ inḡ maakɲ bee ken Yaudge lee aakɲ metn̄ taarge se, naade paac ɔnd kaamde tenen̄ Etien ki ɔ naade aak daan kaamin̄ se tec aan̄ gɔɔ daan kaam *kɔfn̄ Raa.

7

Etien taad taara naan̄ Yaudge tun *jee kaakɲ metn̄ taarge

¹ Gɔtn̄ se *magal debm tɛdn̄ serke Raa ki tɔnd metin̄ ɔ: «Taar k'taad roi ki se, met ki ne?» ² Etien terlden̄ ɔ: «Bubumge ute genaamge, udki bi jiga do taar ken m'asen taad se. Kaad ken *Abraam utu inḡ kinḡ taa naan̄ ken Mezapotami ki se, naan̄ ken se naan̄ taad te taa deetn̄ gegɛr ken Aran ki ey bɔrtɔ, gɔtn̄ se bo *Raa te magalin̄ teec naanin̄ ki, ³ naan̄ deekin̄ ɔ: *Iin̄ ɔn̄ naan̄i ute taasige ɔ 'baa taa naan̄ ken maam m'ai taada.** ⁴ Gɔtn̄ se Abraam iin̄ ɔn̄ taa naan̄ Kaldege ɔ baa inḡ Aran ki. Ken bubin̄ jaay ooy se, Raa deekin̄ ɔ: «Iin̄ ɔn̄ gɔtn̄ ese,» ɔ naan̄ iin̄ baa inḡ taa naan̄ ken bɔrse naase utu inḡki maak ki se. ⁵ Ken naan̄ jaay aan̄ gɔtn̄ ese, Raa taadin̄ ɔ utu an̄ kedn̄ taa naan̄ ese ɔ naan̄ se 'kɔɔpm̄ metjilin̄ ki. Gan̄ kaad ken se gɔtɔ cɔkɔ kic bo, Raa edin̄ te eyo ɔ gɔtn̄ naan̄ an̄ kɔsn̄ metin̄ kic bo gɔtɔ. Ter naan̄ ken se, Abraam goono kic bo ɔk eyo. ⁶ Raa taadin̄ ɔ: *Metjilin̄ se utu baa kinḡ taa naan̄ jeege tu ɔ jee se utu aden̄ tɛdn̄ bulu ɔ aden̄ dabar gen̄ baara kaar-sɔɔ.†* ⁷ Gan̄ jeegen utu aden̄ tɛdn̄

---

* **7:3** Aak Jen 12.1. † **7:6** Aak Ekz 3.12.

bulu se, Raa deek ɔɔ: *Jee se, maam m'utu m'aden kɔjn̄ bɔɔrɔ dode ki ɔɔ kɛn nakgen se jaay deelga num, metjili se utu ade teecn̄ maakn̄ naan̄ kɛn se ɔɔ utu ade baa am lee keem gɔtn̄ ara.* † 8 Gɔtn̄ se *Raa dɔɔk ute Abraam taadin̄ ɔɔ n̄'ɔj pɔndɔ§. Bin ɔɔ Abraam oojn̄ goonin̄ Isaka ɔɔ kɛn Isaka jaay j'oojin̄ ɔk bii marta se, naan̄ ɔjin̄ pɔndɔ. ɔɔ Isaka kic ɔɔ ɔjn̄ pɔndɔ goonin̄ *Yakub ki ɔɔ Yakub tɔj pɔndɔ gɛninge tun gaabgen sik-kaar-dio. Naade se ɔɔ bugjege.

9 «Gɔtn̄ se bugjege se tɛd̄ maak-kilimi ro gɛnaade Yusup ki ɔɔ naade ɔk baa dugin̄ ji jeege tu ɔɔ jee se uun baansin̄ Masar ki. Gan̄ Raa se utu te naana, 10 ɔɔ naan̄ ɔdin̄ naatn̄ maakn̄ nakge tun ɔɔn̄ kɛn aan̄ don̄ ki se paac. Naan̄ ɛdin̄ jeel-taara ɔɔ tɛdin̄ tɛd̄ debm̄ metɛkɛ ɔɔ Gaar magal gɛn Masar se aakin̄ se tɔɔlin̄. Taa naan̄ se ɔɔ, naan̄ ɔndin̄ magala taa naan̄ Masar ki ɔɔ ɔnin̄ ɔɔn̄ paac kaam̄ jin̄a. 11 Gan̄ ɔkɔ se, ɔɔ ɛnd̄ taa naan̄ kɛn Masar ute magalina ɔɔ maakn̄ taa naan̄ *Kanan ki kici. ɔɔ se tɔɔl dabar jeege dɛna ɔɔ bugjege se je nakn̄ kɔsɔ kic ɔɔ ɔn̄ eyo. 12 Kɛn Yakub jaay booy j'ɔɔ nakn̄ kɔsɔ utu Masar ki se, deet se naan̄ ɔl bugjege gɛn baa dugn̄ nakn̄ kɔsɔ. 13 Tɛr naan̄ ɔlden̄ gɛn k-dige ɔɔ naan̄ kɛn se, Yusup tɛd̄ gɛnaange aak jeelina ɔɔ gɔtn̄ se sum ɔɔ, k'baa k'taad̄ metjil Yusup se Gaar magal kɛn taa naan̄ Masar ki se. 14 Yusup ɔl dan̄o bubin̄ Yakub kɛn inḡ taa naan̄ Kanan ki ɔɔ naan̄ baadɔ ute jeengen̄ maakn̄ ɔɔn̄ ki paac, ɔɔ naade paac se jeege sik-cili-kaar-mii.

15 «Kɛn Yakub jaay booy se, naan̄ iin̄ baa ute jee

† 7:7 Aak Jɛn 15.13-14. § 7:8 *Kɔjn̄ pɔnd̄ ara se ɔɔ, kɛse nakn̄ kaakn̄ jeel kɛn taad̄ ɔɔ *Raa dɔɔkga ute Abraam.

maakŋ been ki paac taa naan Masar ki. Naan ute bugjege se, naade ting gɔtn ese bini ooy maak ki. ¹⁶ Yodege se, naade tɔs baanden gɛgɛr kɛn Sicem ki ɔɔ baa talden maakŋ iib kɛn Abraam dugiŋ ji gaan Omorge tu ute pudda taa naan Sicem ki se.

¹⁷ «Aan gɔɔ kaadn taar kɛn Raa taad Abraam ki aan kaan doobiŋ ki se, jeejegen iŋg taa naan Masar ki se, dir ziid tɛdga dɛna. ¹⁸ Naade ting bini aan do gaar kɛn kuuy gɛn Masar kɛn jeel Yusup eyo. ¹⁹ Gaar se, naan deb pitini ɔɔ dɛrlo jeejege. Naan dabardeno ɔɔ tɛdden utu taa tɔɔgɔ ɔɔ alden naade bini ɔŋ gɛndege naatn taa 'kooyo.

²⁰ «Kaad kɛn se ɔɔ, j'oojŋ *Musa. Naan se goon aak bɛɛ kɛn tɔɔl Raa ki. Naan ting bee bubin ki se laapa mɔtɔ. ²¹ Kɛn bubin ute koŋ jaay baa ɔndino naatn ɔɔ rɛsiŋo se, gɔtn se goon Gaar magal Masar ki kɛn mɛnda se, baa ɔŋiŋa. Naan uun baansiŋ been ki ɔɔ ɔkiŋ kaadiŋ ki aan gɔɔ gooniŋ mala. ²² Musa k'dooyiŋ ute nakgen jee Masar ki jeel paac se, ɔɔ naan tɛd debm jeel-taara ɔɔ jeel tɛdn nakgen jiga jiga.

²³ «Kɛn Musa jaay baariŋ aas si-ɔɔ se, naan uun doa gɛn baa kaakŋ gɛnaangen, gaan *Israelge. ²⁴ Kɛn naan jaay iin baa kaakŋ gɛnaangen gaan Israelge se, naan ɔŋ kɔd Masar dabar dabar gɛnaan kɔdn Israel. Gɔtn se naan baano naaka, oociŋ metiŋa ɔɔ tɔnd tɔɔl ute kɔdn Masar se. ²⁵ Bin se Musa saap ɔɔ tɛdn bin sum ɔɔ, gɛnaangen gaan Israelge se 'jeele, naan se Raa ɔɔ ɔliŋo taa aden kɔɔdn dode. Num gan naade se ɔŋ jeel ɔk te metiŋ eyo. ²⁶ Metbeenki se, naan ɔŋ gɛnaangen gaan Israelge dio tɛd tɛd taara ute naapa. Gɔtn se naan

je aden tedn num naade kəkŋ taasa ute naapa deekden ə: «Mədumge, naase ɛ 'gɛnaa naapge, num gɛn dɪ jaay naase 'tedki taara ute naapa se?»
27 Num gan debm kɛn dabar dabar debɪn se ət əl Musa naatn ə deekiŋ ə: «*Naai se, kɛn ɔndi magala gɛn kəjŋ bəərə doje ki tap ɓo, naŋa?*» 28 *Lə naai 'je am təəl aan gəə kɛn tərko naai 'təəlo kəd Masar se ɛ?**
29 Kɛn Musa jaay booy taar se, naan ɓeere əkiŋa ə naan iin aan ɓaa iŋg taa naan Madian ki aan gəə cɛkɛ. Ɔə gətn naane se ɓo, naan toojo gaangen gaabge dio.

30 «Kɛn naan jaay ting aas ɓaara si-səə se, ɓii kalan naan iin ɓaa do kəd-ɓaar cɛɛ ko kɛn k'danin Sinai ə gətn se Raa teeciŋ naaniŋ ki aan gəə *kədn Raa ə naan aakiŋ se aan gəə rəəŋ poodo ək kək maakŋ ji kaag ki.

31 «Kɛn Musa jaay aak rəəŋ poodo ək maakŋ ji kaag ki ə ji kaag se əs ey se, naan aak se əkiŋ taad eyo. Gətn se naan iiko gəərə taa an kaakŋ kəkə. Gan naan booy mind Mɛljege Raa kɛn taadiŋ ə: 32 *Maam ɓo m'Raa gɛn ɓugi, Abraam, Isaka ə Yakub.*† Gətn se, naan niriŋ teece ə rəəŋ poodn kɛn ək kək maakŋ ji kaag ki se kic ɓo, naan je an kaak eyo. 33 Gətn se Mɛljege Raa deekiŋ ə: *'Təədn ute saai jei ki se naatn, taa gətn naai 'daar se, naan gətn *salal.*‡ 34 *Deere, kəədn yɛɛbm jeemge jaay lee əəd yɛɛbde Masar ki se, maam m'aakga ə daayden naade iŋg daay dɛs dɛs se kic ɓo, maam m'booyga. Ɔə m'bəy m'baado se taa m'je m'aden kəədn dode. Ɔə ɓərse naai iin baado, maam m'je m'ai kəli taa naan Masar ki.*§»

* 7:28 Aak Ekz 2.14. † 7:32 Aak Ekz 3.6. ‡ 7:33 Aak Ekz 3.6.

§ 7:34 Aak Ekz 3.5, 7, 8 ə 10.

Kitapm gen jeege tun taad taar teeco taar Raa ki ken oo:

*Gaan Israelege, daagen naase 'təjkiro serke maakŋ
baarge tun si-səə do kəɗ-baar ki se,
naase 'təjŋkiro maam ki ne?*

⁴³ *Gətə! Naase 'lee 'tuunkiro bee maragsen k'danŋ
Məɓk*

oo 'lee 'tuunkiro nakŋ ken tec aan gəə k-diji gen
maragsen k'danŋ Rapan;

*nakgen ken naase 'təɗŋki ute jisegen se bo tɛɗsenga
raasegen naase 'lee ɛrgki naande ki.*

*Taa naan se bo, maam m'utu m'asen tuur kəl naan
taa naan Babilon ki naane.Š»*

⁴⁴ Ter Etien taad oo: «Ken bugjege tŋgo do
kəɗ-baar ki se, naade ək *kərər gətn ken naade lee
dəəɗn ute Raa. Kərər se Musa daapiŋ aan gəə ken
Raa taadiŋo oo naan tɛɗŋ tec aan gəə ken naan
aako gətn Raa ki se ra ra. ⁴⁵ Gan bugjege se, bee
se naade əŋŋ gendege tu oo gendege se bee se
naade tuun baan ute naade oo kaad ken se Jəsue
bo naande. Naade end maakŋ naan ken melinge
Raa tuurde naatn oo əlden naade cirde. Bee se ŋg
daande ki bini aan do Gaar *Daud ki. ⁴⁶ Raa se
maakiŋ raap do Daud ki oo Daud se tənd mɛtn
Raa oo ŋ'an kəŋŋ naan an kəɓm bee naan Raa gen
Yakub se. ⁴⁷ Num gan bee ese se gooniŋ Salomon
bo baado iiniŋa. ⁴⁸ Gan Raa Taaro se beegen ken
jikilimge bo əɓ te jide se, naan ŋg maak ki eyo. Aan
gəə taar ken Raa taado maakŋ Kitapm debm taad
taar teeco taar Raa ki, ken oo:

⁴⁹ *Maakŋ raa se gətn ken maam m'ŋg m'əsn gaara
oo do naanə lɛ gətn təəbm jɛma.*

Bee naase amki kəb tap bo bee tec əd di?

Ɔə gətn jaay am kaasn m'an jamak bo gayo?

⁵⁰ Nakgen ɓaa se paac se, maam bo m'tɛdɪn ute jim ey la?*»

⁵¹ Tɛr Etien taadden daala əd: «Naase ɛ jee naajɪn taarge əd bi se ɛ booy taar eyo əd maakse ɛ, mənɔ. Naase ɛ 'tecki bubsege əd taar *Nirl Salal taadsen ɛ, naase 'tookki do ki eyo. ⁵² Jeegen taado taar teeco taar Raa ki do dəkɪn se, ɓugsege lee dabardənoga. Naade tɔlo jee kɛn taado ɓii kaan *al-Masi Debm Daan ki se. Kɛn naan jaay aan se, naase əd undɪnki əd ək tɔlinki. ⁵³ Raa taadseno *Ko Taar kɛn naan ɛdɔ Musa ki se utu doobm kədn Raage, num gan Kɔ Taarin se naase 'took ingki te do ki eyo.»

Etien k'tund k'tɔlin ute koa

⁵⁴ Kɛn Yaudgen *jee kaakɪ mɛtn taarge jaay booy taar Etien taad bin se, maakde taarde piriɪn aan gəd dɔɔbɔ. Gətn se naade dɔɔn taardege əd iin ro Etien ki. ⁵⁵ Gan Etien, kɛn maakin dooc te *Nirl Salal se, uun kaamin aak maakɪ raa ki tenɪn əd naan aak *nookɪ Raa wɔr gətɔ kelɛn əd aak Isa daar daar do ji daam Raa ki. ⁵⁶ Naan deekden əd: «'Booyki! Maam m'aak maakɪ raa əd wan əd m'aak *Goon Deba se daar daar do ji daam Raa ki.» ⁵⁷ Kɛn naade jaay booy taar se, gətn se naade tɔd tɔy makɔn əd turum bidege. Tɛr naade iin taa naapm paac ɓaado oocɪna. ⁵⁸ Gətn se, naade ək teecɪsiɪn naatn maakɪ gɛgɛr kɛn se əd baagin tund te koa taa an tɔɔɔ. Jeegen saadge se tɔd

---

* **7:50** Aak Eza 66.1-2.

kal magaldege ሕ baado ሕmbin̄ metn̄ jε goon̄ kəf̄ ki kalan̄ k'dan̄in̄ Səl.

⁵⁹ ሕ kaad̄ ken̄ naade daaṛ tundiṅ tund te ko se, Etien taad̄ ሕ: «Melum Isa, kom se ሕkin̄ kaam̄ ji.» ⁶⁰ Gətn̄ se naan̄ erg naan̄ ki ሕ ሕd̄ ሕy makəṅṅ ሕ: «Meluma, *kusiṅ̄ naade tēf̄ rom ki se, 'tēdden̄ kalde.» Ken̄ Etien jaay taad̄ taar se aas sum̄ ሕo, gətn̄ se naan̄ ooyo.

8

¹ Səl took do taar jeege tun̄ təl̄ Etien se.

Jeege dabar jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki

Bii ken̄ se sum̄ ሕo, *eglizn̄ maakṅ geger̄ ken̄ Jeruzalem̄ ki se, k'baagden̄ dabar̄ dēna. Jee Raagen̄ paacṅ gətn̄ ese se aan̄ wəok̄ ሕaa taa naan̄ gen̄ Jude ki ute gen̄ *Samari ki ሕ ሕp̄ *jee kaan̄ naabm̄ Isa al-Masige sum̄ ሕo Jeruzalem̄ ki. ² Jee ken̄ ሕk taar *Raa ሕṅ se, ken̄ naade jaay ሕaa duubo Etien se, naade təȳ dəok̄ taara ሕṅ eyo. ³ Gan̄ Səl se je eglizn̄ ken̄ Jeruzalem̄ ki se 'tēdn̄ gətə. Naan̄ ሕaa ሕee ute ሕea təkə mēndge ute gaabgen̄ aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se ሕ baado ሕmbden̄ dangay ki.

Pilip ሕaa taadn̄ Labar Jiga gen̄ Isa se *Samari ki

⁴ Jeegeṅ wəok̄ se, naade ሕaa lee maakṅ naan̄ge tun̄ kaam̄ ara kaam̄ ara ሕ naade taad̄ Labar Jiga gen̄ Isa se jeege tu. ⁵ Ken̄ Pilip jaay ሕəȳ aan̄ maakṅ geger̄ ken̄ kalan̄ bini taa naan̄ Samari ki se, naan̄ ሕaa taadden̄ taar gen̄ *al-Masi se jeege tu. ⁶ Jee den̄ se paac̄ taa naapki took uun̄ taar Pilip, taa naade booyga maan̄ nakṅ-kəṕm̄ ken̄ naan̄ lee tēf̄ se ሕ naade mala kic̄ aakiṅga ute kaamde. ⁷ Gətn̄ se

sitange dena teec ro jeege tu ð ken naade teec teec se tædf tæy makæd ð jee kæn sitange se ð lapia. Gøtn se jee k-runḡuyge ute jee cekædḡe dena ð lapia kici. ⁸ Taa naan se bo, jee ken maakḡ ḡeḡer ken ese se, maakde raap den aak eyo.

⁹ Kaad ken se gaaba kalan utu ting maakḡ ḡeḡer ken ese tap ð gaabm se roḡ Simon. Naan se, do dækin tap bo naan debm kærdæ ð iingæ num tæf nakgen ken jee Samari ki aak kic ækden taad eyo. Naan tæf roḡ aan ḡæ debm k'jeel jeel ḡotiḡa.

¹⁰ Dnd do gaange tun seæmæ bini aan do jee magalge tu se, naade paac aaliḡ maak ki. Naade deek ð:

«Gaabm se bo tæḡḡ Raa mala ken k'danḡ *Tæḡḡ Magal se.*»

¹¹ Simon jaay baag tædn kærdḡ sum se, daaniḡ dæḡga. Ute kærdḡ se, naan iingæ num tædden nakḡ-kæbḡe ð ken naade aak tap bo ækden taad eyo ð tæf jeege paac aaliḡ maak ki.

¹² Num ken naade booy taar Pilipm taadden mætn taar ḡen Gaar Raa ð taar ḡen Isa al-Masi se, ḡøtn se mændḡe ute gaabḡe took uun taariḡa ð naan *batizde.

¹³ Gøtn se Simon kic bo took aal maakiḡ do Isa al-Masi ki ð naan kic k'batiziḡa ð ḡøtn se, naan æk mætn Pilip tæc. Ken naan jaay aak nakḡ-kæbḡe ute nakgen deel do ken Pilip lee tæf se, naan aak tap bo ækiḡ taad eyo.

¹⁴ Ken *jee kaan naabm Isa al-Masigen Jeruzalem ki jaay booy j'æ jee Samari ki kic took uunga taar Raa se, naade ældeno Pier ute Jan.

¹⁵ Ken naade jaay aan se, naade tønd mætn Raa taa jee Samari ki ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se taa Raa aden kædn *Nirl Salal, ¹⁶ taa maakde ki se nam kalan tap bo ð te Nirl Salal ey bærtæ, num naade se k'batizde bo ute ro Mæjjege Isa

sum. ¹⁷ Gətn se Pier ute Jan baagden tənd jide do jee Samari ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se ə ə naan ken se sum 60, naade əŋ Nirl Salal.

¹⁸ Ken Simon jaay aak jee kaan naabm Isa al-Masigen tənd jide do jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki jaay Raa edden Nirl Salal se, gətn se Simon taaf Pier ki ute Jan ki ə aden kedn gurs. ¹⁹ Naan taadden ə: «Edumkiro təəgŋ se kici, taa debm jaay ken maam m'əndga jim doŋ ki num, 'kəŋ Nirl Salal bin kici!»

²⁰ Gaŋ Pier terlin ə: «Naai ute gursi se, əŋ Raa asen kutn kap, taa maaki ki se naai saap ə ute gursi se sum 60 naai 'kəŋ dugŋ nakŋ ken Raa ed jeege tu cə se! ²¹ Maakŋ naab ken ese se, naai beđi gətə ute naaje, taa maakŋ naai naan Raa ki se, təd nakŋ ute doobiŋ eyo. ²² Nakŋ naai 'təd jig ey se, naai əđ doi ro ki naatn ə tənd mətŋ Raa. Bin sum 60 səŋ daan Raa utu ai təəl *kusiŋigen maaki ki se. ²³ Taa maam m'aaki naai se ə nakge paac se tədŋ gən naai, ə naai se əpga bulu gən tədŋ kusiŋa.» ²⁴ Pier ute Jan se, Simon terlden ə: «Naase mala 'təndki mətŋ Raa taa maama, taa nakŋ naase 'taadki se 'kaan dom ki eyo!»

²⁵ Ken Pier ute Jan jaay taado nakŋ ken naade aako ə booyo gətn Isa ki ə taada taar Raa jee Samari ki jaay aas se, naade ək terl Jeruzalem ki. Ken naade 6aa 6aa se, maakŋ naan Samarige tun ute deniŋ se, gətn naade aal maak ki paac se, naade taadden Labar Jiga gən Isa.

*Pilip dəəd ute kəd *Etiopi*

²⁶ Ken nakgen se jaay deel se, *kədn Raa kalan taaf Pilip ki ə: «In 6aa kaam kaam bəəyə ken

gətin kəf-baara kən doobm kən iino Jeruzalem ki jaay booy baa Gaza ki se.» ²⁷ Gətn se Pilip naar iin baa. Kən naan baa baa se, naan uun kaamin aak magala kalan, kəf Etiopi əə naan se kaasi*. Əə Nəel gen jee Etiopi kən k'danin Kandas se, naan ənin maalin paac kaam jina əə naan bo debm kən aakin do maalinge tu se. Naan ingo Jeruzalem ki se gen keem Raa. ²⁸ Kən naan terl baa baa se, naan ook ing maakn puusin ki əə dooy makəno taar kən maakn Kitapm gen debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi se. ²⁹ Gətn se *Nirl Raa deek Pilip ki əə: «Aan ən metn debm puus se.» ³⁰ Gətn se Pilip aan ən metn debm puus se, əə naan booy gaabm se ing dooy dooy maakn Kitapm gen debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi se. Gətn se naan tedin toose əə deekin əə: «Taar naai ing dooyin se tap bo, naai 'jeel ək metin dey la?» ³¹ Gaabm se terlin əə: «Taar se jaay nam taad tookum te metin ey se, m'an jeel m'əə dio?» Gətn se kəf Etiopi se taad Pilip ki əə: «'Baado ook ing cəem ki taa am taad tookn metina.» ³² Kese bo taar Kitapm kən naan ing dooyin se əə taar se taad əə:

*Naan se tec aan gəə baatn k'j'ək k'baan gen baa təəə,
əə naan aan gəə *goon baatn kən j'əj bəekin kic təəy ey
se,
naan kic bo tec bini taa naan ep te taarin eyo.*

³³ *Naan se j'aakin aan gəə nakn cəe əə gətn kəjn bəə
ki se, nam tap bo baa te metin ki eyo;
əə metjil naan se lə, nam tap bo məətn taad te taarin
eyo.*

Əə do naan ki se king naan se k'gaanjinsinga duuku.†

* **8:27** Do dakin se gaaringe se jee lee boob məndge se naade lee təndden kaasi. † **8:33** Aak Eza 53.7-8.

³⁴ Gaabm se tond metn Pilip ɔɔ: «!Mooyum tu, ara se debm taad taar teeco taar Raa ki se tap ɓo, taad ute nana? Ute naan̄ malin̄ lɔɓu ute nam nam kuuy le?» ³⁵ Gɔtn se Pilip uun mindina ɔɔ baagin̄ taadn̄ do taar ken̄ naan̄ dooyin̄ se ɔɔ ute taar se, naan̄ taadin̄ Labar Jiga gen̄ Isa. ³⁶ Ken̄ naade uun doobo ɓaa ɓaa se, gɔtn se naade aak maane ɔɔ gaabm se taadin̄ ɔɔ: «Aaka, ɓere j'ɔnga maane! Ne d̄im jaay am gaasum am *batiz ey se utu la?» ³⁷ [Pilip deekin̄ ɔɔ: «Ken̄ naai jaay aal maaki do Isa *al-Masi ki num, maam m'ai batizi.» Gaabm se terlin̄ ɔɔ: «Yee, maam se m'tookga Isa al-Masi se Goon Raa.»]† ³⁸ Gɔtn se naan̄ taad ɔɔ puus se k'daariɓa ɔɔ naaden di se paac ɓɔɔy tele maakɓ maan ken̄ se ɔɔ gɔtn se Pilip batizina.

³⁹ Ken̄ naade jaay teeco maan sum se, Nirl Raa uun ɓaan ute Pilip se gam. Gaabm se jaay terl̄ aakin̄ se, aakin̄ naan̄ gɔtɔ. Num ken̄ naan̄ jaay uun doobin̄ ɓaa ɓaa se, ɓaa ute maak-raapo. ⁴⁰ Gan̄ Pilip aak kaak se, naan̄ aanga kaam Azɔtɔs ki sum. Maakɓ gegerge tun naan̄ aalo maak ki paac bini aan maakɓ gegere Sezare ki se, naan̄ taad Labar Jiga gen̄ Isa al-Masi se jeege tu.

9

Isa teec naan̄ Sɔl ki (NJKN 22.3-16, 26.9-20; Gal 1.1-16)

¹ Gan̄ kaad ken̄ se, Sɔl in̄g ɓo gen̄ tɛdn̄ *kusiɓa ɔɔ gen̄ tɔɔl jeegeen aalga kaal maakde do Melje Isa ki. Gɔtn se naan̄ iin̄ ɓaa ɔɓ *magal jee tɛdn̄ serke

---

† **8:37** Taar se, maakɓ Kitapge tun do dakin̄ se, metinge maakde ki se gɔtɔ.

Raa ki ² ḳṳ tṳnd mṳtin ḳṳ an kṳdn maktubm ken an kṳn ḳṳoobo ḳṳ ute maktubm se naan 'ḳaa kṳdn magalge tun gen maakṳ *ḳeege tun ken Yaudge lee tusn maak ki maakṳ gṳger ken Damas ki. Ute naan se jaay, naan 'kṳn ḳṳoobo ḳṳ ken jaay ḳṳga mṳndge lṳ gaabgen gam ken aalga kaal maakde do Isa ki se, naan adeno tṳkrṳ ḳṳṳkrṳ ḳṳa Jeruzalem ki.

³ Ken naan ḳṳa ḳṳa ḳṳoob ki jaay aan gṳṳr ute Damas se, gṳtn se naan naar aak pṳoḳṳ raap lak lak iinṳo maakṳ raa ki ḳṳaado deebiṳ bat. ⁴ Gṳtn se naan ḳṳṳy ooc naan ki ḳṳ booy mind deba danṳn ḳṳ: «ṳṳ, ṳṳ, naai tap ḳṳ 'dabarum bin se gen ḳi?»

⁵ Gṳtn se ṳṳ ḳṳek ḳṳ: «Meluma, naai tap ḳṳ nanṳa?» ḳṳ mind debm se ḳṳekiṳ ḳṳ: «Maam ḳṳo Isan ken naai 'lee 'dabarum se. ⁶ Gaṳ ḳṳṳse se, naai iin 'ḳaa maakṳ gṳger ken Damas ki ḳṳ gṳtn naane se j'ai ḳṳa taadn nakṳ naai utu 'teda.» ⁷ Gaṳ jee mṳtin ken k'ḳaa tel se ḳṳeere ḳṳkde se ḳṳaar yip ḳṳ taad taar eyo. Naade booy mind deba naḳṳo aak te mṳlin eyo.

⁸ Gṳtn se ṳṳ iin ḳṳaara ḳṳ ken naan jaay ḳṳḳ kaamin se, kaamin ḳṳ aak eyo. Gṳtn se jeunge ḳṳin jin ki jaay ḳṳo tṳḳḳ ḳṳaansin Damas ki. ⁹ Daan ḳṳiige tun mṳṳṳ naan ting se, kaamin lṳ ḳṳ aak eyo, ḳṳ ḳim eyo ḳṳ aay eyo.

¹⁰ Gaaba kalaṳ bin se, roṳ Ananias ting maakṳ gṳger ken Damas ki. Naan se debm aalga kaal maakin do Isa ki kici. Gṳtn se Meljege Isa teecin naanin ki ḳṳ danṳn ḳṳ: «Ananias!»

Ananias took ḳṳ: «ḳṳy Meluma!» ¹¹ Meljege Isa terlin ḳṳ: «Iin 'ḳaa ḳṳoob ken k'danṳn ḳṳoobm seej *Taal* se ḳṳ 'ḳaa ḳṳe Judas ki se, 'kṳn gaabm ken k'danṳn ṳṳ ken kṳḳ Tars se. Naan utu inṳ gṳtn se eemum keeme, ¹² ḳṳ aaki aan gṳṳ naai Ananias, end ḳṳaado

aal kaal maakde do Isa al-Masi ken ing Jeruzalem ki se ey la? Jo naan baado tap bo taa anden tok dookn baa naan *magal jee tedn serke Raage tu daamo?» ²² Gan Sol se, naan bii-raa taad taar Raa baa ute naaniñ sak sak oo taadiñ ute maakiñ paac. Yaudgen Damas ki se, naan taaddesiñ tal oo Isa se naan bo al-Masi. Jo Yaudge se taar naade an taad kic bo jeel eyo.

²³ Gotn se Sol tingiga bii dena maakn geger ken Damas ki oo kaad ken se bo, Yaudge dook taarde taa an tooo. ²⁴ Num gan deb kalan baado ooj Sol oo: «Jeege end kend teli gen kuti, taa Yaudge se ting boob nooro oo katara taa doobm gen geger Damas ki se; naade je an kokn tooo.» ²⁵ Gan bii kalan noor se, jee metn Sol ki se ok baansiña, olin maakn baar ki magala oo uun booyiñ naatn naagn durdur ki.

Sol baa maakn geger ken Jeruzalem ki

²⁶ Ken Sol jaay aan Jeruzalem ki se, naan je doobm ken 'tum ute jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki, nabo naade se beeriñ beere, taa ken Sol jaay aalga kaal maakiñ do Isa al-Masi ki aan goo naade se, naade maakde utu naaj naaj don ki. ²⁷ Gotn se Barnabas took okiña oo baansiñ naan *jee kaan naabm Isage tu oo taadden oo ken Sol baa baa Damas ki jaay aan doob ki se, naan aako Meljege oo Meljege se taadiño ute taariñ mala. Ter gotn se naan deekden oo Sol Damas ki se, taado taa Isa jeege tu se, aalo don sak beer eyo. ²⁸ Ute taar naan taadden se, gotn se jee kaan naabm Isage se okiñ ceede ki. Jo kaad ken se maakn Jeruzalem ki se, Sol lee ute jee kaan naabm Isage se kaam ara kaam ara oo ute ro Meljege se naan taad taar Raa

jeege tu aal don sak beer eyo. ²⁹ Naan iinga num lee taad ute Yaudgen taad taar Grek ɔ daayum lee naaj ute naade nabo naade se je doobm an tooo. ³⁰ Ken genaagen doobm Isa al-Masi ki jaay booy taar se, naade ɔk baan ute Sol se maakn geger ken Sezare ki ɔ gotn naane se, naade ɔlin baa maakn geger ken Tars ki.

³¹ Kaad ken se *eglizn gotn baa se paac kengen taa naan Jude ki, Galile ki ɔ *Samari ki paac ing ute lapia. Naade se ɔk tooo ro taar Raa ki, beer Meljege tu ɔ *Nirl Salal noogde ted den baa ute naande.

Pier ed lapia Ene ki

³² Kaad ken se Pier lee daayum maakn naange tu kaam ara kaam ara. Bii kalan naan iin baa kaakn jee Isagen ing maakn geger ken Lida ki. ³³ Ken naan jaay aan se, naan ɔn gaaba kalan k'rungyuu k'danin Ene tood tood do nakn toodin ki. Gotn naan terɛc k'rungyuu sum se, ɔkga baara marta. ³⁴ Gotn se Pier deekin ɔ: «Ene, naai se Isa *al-Masi ediga lapia; iini, naai mala 'teel nakn toodi!» Gotn se Ene naar iin daar tal. ³⁵ Jeegen paacn ing Lida ki ute jeegen paacn ing taa naan Saron* ki jaay aak nakn se, naade took aal maakde do Melje ki.

Tabita ooyo ɔ Pier durina

³⁶ Maakn geger ken Japa ki se, ɔk menda kalan bin se, naan aalga kaal maakin do Isa ki ɔ mend se ron Tabita. (Tabita ute taar Grek se naade danin Dorkas†). Mend se daayum naan ted bee jeege tu

---

* **9:35** Taa naan Saron se naan naan tood patal ɔ ɔk kaaga kic dena. † **9:36** Dorkas se je deekn ɔ: angia.

᠔᠔ lee ᠑᠔ nakiḡe *sērke jee daayge tu. ³⁷ Kaad̄ ken̄ Pier̄ utu Lida ki b̄ort se, Tabita ooc̄ k̄oḡ᠔ ᠔᠔ ooyo. Ken̄ naan̄ jaaȳ ooȳ sum se, naadē roogiḡa ᠔᠔ uun̄ ook̄ b̄aa aaliḡ maakḡ b̄ee ken̄ raan̄ ken̄ j'iiniḡ do naapiḡ ki se. ³⁸ Aan̄ ḡ᠔᠔ Lida ḡ᠔᠔r̄ ute Japa d̄ey se, jee aalga kaal̄ maakdē do Isa ki, ken̄ iḡ Lida ki se, booȳ ᠔᠔ Pier̄ utu ḡ᠔tn̄ ese se ᠔᠔ naadē ᠔᠔ gaabgē dio b̄aa dan̄iḡo deekiḡ ᠔᠔: «'Baadō ᠔ḡje keskē tu.»

³⁹ Pier̄ naar̄ iḡḡ b̄aa ute naadē. Ken̄ naan̄ jaaȳ aan̄ se, naadē ᠔k̄ baansiḡ maakḡ b̄ee ken̄ j'aal̄ yo maak̄ ki se. ᠔᠔ m̄end-daayge se paac̄ baadō ᠔ḡḡḡ ute keeme. Ḡ᠔tn̄ se naadē taadiḡ kald̄egen̄ Tabita t̄ajdenō kaad̄ ken̄ naan̄ utu z̄ēēē se. ⁴⁰ Ḡ᠔tn̄ se Pier̄ deek̄ jeegē tun̄ ḡ᠔tn̄ ese ᠔᠔: «K'teec̄ naatn̄.» ᠔᠔ ken̄ jeegē jaaȳ teec̄ se, naan̄ erḡ naan̄ ki ᠔᠔ eem̄ Raa. Naan̄ t̄erl̄ kaamiḡ aak̄ debm̄ ooygā kooȳ se deek̄ ᠔᠔: «Tabitā iḡḡi!» Ḡ᠔tn̄ se naan̄ ᠔᠔᠔ kaamiḡa ᠔᠔ ken̄ naan̄ jaaȳ aak̄ Pier̄ se, naan̄ iḡḡ iḡḡ ute m̄etiḡa. ⁴¹ Pier̄ ᠔᠔ j̄iḡ ᠔kiḡa ᠔᠔ uun̄ d̄aariḡa. Ḡ᠔tn̄ se naan̄ dan̄ō jee Raagē ute m̄end-daayge. Ken̄ naadē jaaȳ baadō se, Pier̄ taadden̄ ᠔᠔ Tabita se, naan̄ duroga. ⁴² Ken̄ jeegen̄ paacḡḡ maakḡ ḡēḡer̄ ken̄ Japa ki jaaȳ booȳ taar̄ ese se, maakdē ki se jeegē d̄enā took̄ aal̄ maakdē do Meljegē tu. ⁴³ Maakḡ ḡēḡer̄ ken̄ Japa ki se, Pier̄ tin̄ggā d̄enā ḡ᠔tn̄ gaab̄ ken̄ debm̄ rujḡḡ daar̄ k'dan̄iḡ Simon se kici.

10

**K̄oḡn̄ Raā teec̄ naan̄ K̄orneȳ ki*

¹ Maakḡ ḡēḡer̄ ken̄ Sezarē ki se, gaabā kalan̄ k'dan̄iḡ K̄orneȳ ᠔᠔ gaabm̄ se asgargen̄ kaaru se, naan̄ b̄ō bubdē. Naan̄ maakḡ d̄᠔᠔l̄ asgargē tun̄

k'dandɛ Italige. ² Gaabm se ɔk taar *Raa ɔɔŋɔ ɔɔ naan̄ ute jee maakŋ been̄ ki paac se, beer Raa ki. Naan̄ tɛd̄ bɛɛ Yaudge tun jee daayge ɔɔ daayum naan̄ lee eem Raa. ³ Bii kalan̄ kaadn̄ tɛgɛr ki se, Kɔrney aak kɔdn̄ Raa tal tal ɛndo kɛnd been̄ ki ɔɔ kɔdn̄ Raa se dan̄in̄ ɔɔ: «Kɔrney!» ⁴ Kɛn Kɔrney jaay aak kɔdn̄ Raa se, beer ɔkiŋa ɔɔ naan̄ taad kɔdn̄ Raa ki ɔɔ: «Kɛse dio, Jaamus?» Kɔdn̄ Raa tɛrlin̄ ɔɔ: «Keem Raa kɛn naai lee eeme ute tɛdn̄ bɛɛ kɛn naai lee tɛd̄ jeege tu se, Raa dirigin̄ te eyo. ⁵ Bɔrse, ɔl jeege Japa ki taa adɛ dan̄ Simon kɛn k'dan̄in̄ Pier se. ⁶ Ɔɔ naan̄ utu in̄g ɓee gaab kɛn k'dan̄in̄ Simon kɛn debm rujn̄ daara se ɔɔ gaabm se, naan̄ been̄a taa baar ki.» ⁷ Ɔɔ kɛn kɔdn̄ Raa jaay taad taarin̄ aas jaay ɓaa se, gɔtn̄ se Kɔrney dan̄o maakŋ jee tɛdn̄ naabinge tu se, jeege dio ute asgar kɛn j'ɛdn̄sin̄ kaam jin̄ se, ɔɔ asgar se, ɔk taar Raa ɔɔŋɔ. ⁸ Taar kɔdn̄ Raa taadin̄ se, Kɔrney taadden̄ mɛtin̄ paac, jaay ɓo ɔlden̄ k'ɓaa Japa ki.

Pier aak nakŋ iin̄o gɔtn̄ Raa ki

⁹ Gɔtn̄ se jee kɛn Kɔrney ɔlden̄ naaba se iin̄ ɓaa, ɔɔ mɛtbeen̄ kɛn naade ɓaa ɓaa doob ki jaay aan̄ gɔɔr ute gɛgɛr Japa se, kaad̄kɛn se kaad̄aanga katara. Ɔɔ naan̄ kɛn se, Pier ook do ɓee ki raan̄ gɛn keem Raa. ¹⁰ Gan̄ gɔtn̄ se Pier nam ɓo tɔlin̄a ɔɔ je kɔsɔ. Kaad̄ kɛn jaay k'tɛdn̄ tɛd̄ kɔsɔ se, naan̄ naar aak ne d̄im iin̄o gɔtn̄ Raa ki. ¹¹ Naan̄ aak maakŋ raa ɔɔd̄ wan̄ ɔɔ aak naka aan̄ gɔɔ kala magala k'dɔɔkiŋ taarin̄ gɔtɔ kaam sɔɔ ɔɔ nakŋ se ɓɔɔyɔ bini aan̄ naan̄ ki tak. ¹² Maakŋ nak kɛn aan̄ gɔɔ kala se, naan̄ aak napar daage paac: kɛngen jedɛge sɔɔ sɔɔ, kɛngen ɛrg kɛrgɛ ɔɔ ute napar yeelge paac. ¹³ Gɔtn̄ se naan̄

booy mind deba deekiñ ð: «Pier iini, daagen se 'tək 'təɔɔ ð ðɔ.» ¹⁴ Pier tərliñ ð: «A-a Məluma! Gətn maam ting tap ɔ daagen ɣen kəs ey se, ɔii kalan maam m'əs te eyo.» ¹⁵ Ter naan booy mind debm se taadiñ kuuy daala deekiñ ð: «Nakñ ken jaay Raa tediñ tediɣa jiga se, naai ɔnte kaakiñ aan ɣɔɔ nakñ aak kusu.» ¹⁶ Mind debm ese se taad dɔoliñ mətɔ, jaay ɔo nakñ aan ɣɔɔ kala se tərɪ ook ɔaa maakñ raa ki ɣotiñ ki.

¹⁷ Pier, nakñ naan aak se, deel doña ð saap mɛtn taar nakñ se tap ɔo, naan ɔnd ute mɛtiñ eyo. Naɔo kaad ken se sum ɔo, jee Kərney ɔldeno se, je je bee Simon ð kaad ken se naade aan taa doobm Simon ki. ¹⁸ Gətn se naade dan jee maak ki ð tɔnd mɛtde ð: «Gaabm ron Simon ken k'danjiñ Pier se, utu ɣətn ara ki la?» ¹⁹ Kaad ken Pier jaay utu ing saap saap ɔortɔ do nakñ ken naan aako se, ɣətn se *Nirl Salal taadiñ ð: «'Booyo Pier! Gaabge mətɔ utu ɔaar ɣətn ese jei jea. ²⁰ Iiñ booy keske 'ɔaa ɔnde, ɔnte 'naaja ð 'ɔaaki kalan taa jee se, maam ɔo m'ɔldeno ɣoti ki.» ²¹ Gətn se Pier booy ɔaa ɔñ jee se ð deekden ð: «Maam ɔo debm ken naase 'jenki se. Num naase 'ɔaakiro ɣətum ki tap ɔo bee dey la?» ²² Naade tərliñ ð: «Naaje se bubm asgargen k'danjiñ Kərney se ɔo ɔljeno. Naan se debm daan ki ð beer Raa ki ð Yaudge ute dende paac se, tɔomiña. Naan se, ɔii kalan *kɔdn Raa ɔaado taadiñ ð n'ɔl k'ɔaa k'danjo Pier ade ɔaa been ki, taa an taadn taar Raa naan 'booyo.» ²³ Gətn se Pier ɔaanden beene ð ɔndde mɛrtɛ ð naade tood iip ɣotiñ ki.

Pier ɔaa ɣətn Kərney ki

Metbeenki Pier iin baa ute naade oo genaage kandum ken doobm Isa *al-Masi ken Japa ki se, daan Pier. ²⁴ Metbeen ken kuuy se, naan ute jeenge aan maakn geger ken Sezare ki. Gan kor naade utu aan te ey se, Korney danjo taasinge ute medn donge, naade tus ing aak kaamina. ²⁵ Kaadken Pier aan jaay end kend been se, gotn se Korney baado doodina oo ooc metn jenn ki aan goo debm ken baa keem Raa se. ²⁶ Gan Pier ak jina oo uun daarin deekin oo: «On̄te 'tedn bini; iin raan! Bere, maam kic m'debkilimi aan goo naai sum.» ²⁷ Pier ute Korney jaay end kend been se, naade baa baao oo lee taad taad ute naapa. Ken naade jaay aan se, on̄ jeege tusga dena.

²⁸ Gotn se Pier deekden oo: «'Jeelki, maakn *Ko Taar Raa naaje Yaudge tu se gaasje oo j'on̄te king ute jeegen Yaudge eyo oo j'on̄te lee beedege tu. Gan maam se, Raa taadumga tal oo m'on̄te kaakn jee kuuy se aan goo jee aak kusu naanin ki. ²⁹ Taa naan se bo, ken naase olki jaay k'danumo se, maam naajo te eyo num m'baadoga. Borse se 'taadumki tu, naase tap bo 'danumkiro se taa di?» ³⁰ Korney terlin oo: «Borse tedga bii moto aan kaadn do teger ki aan goo kaadn ara se, maam m'ing m'eem keem Raa maakn beem ki m'aak kaak bin se, m'aak gaaba kalan daar daar naanum ki ute kalin raap lak lak. ³¹ Naan taadum oo: «Korney! Keem Raa ken naai lee eem se, Raa booyiga oo bere ken naai lee tedjeege tu se le, Raa dirigin te eyo. ³² Borse, ol jeege Japa ki, taa ade dan Simon ken k'danin Pier se, taa ade baa gotn ara. Naan ute bee gaab ken k'danin Simon ken debm rujn daar ken been taa baar ki se.» ³³ Gotn se

maam m'naar m'al jeege Japa ki, taa ai baa dan̄a
ɔ k̄en naai aanga se, naaje maakje raap aak eyo.
Taa naan̄ se, b̄orse naaje k'tusga paac naan̄ Raa ki
ɔ k'je k'booy taar k̄en M̄eljege Raa taad̄io ɔ ajen
taad̄ se.»

Pier taad Labar Jiga jeege tun bee Korney ki

³⁴ Ḡotn se Pier ε̄ep taariṅa deekden ɔ: «Deere,
maam se m'jeelga Raa se naan̄ b̄eer nam eyo.
³⁵ Gaṅ maakṅ m̄etjil jikilimge tun gay gay kic b̄o,
debm k̄en b̄eer Raa ki ɔ t̄ed̄n nakgen ute doobiṅ
se, naan̄ se b̄o k̄en t̄ool Raa ki. ³⁶ Raa taad̄o taariṅ
gaan *Israelge tu ɔ ute doobm Isa *al-Masi se,
naan̄ baanoga te Labar Jiga k̄en 'k̄ed̄n t̄oōse jeege
tu. Taa Isa se, naan̄ b̄o M̄el jeege paac. ³⁷ Naase
'jeelki nakgen b̄orse deel taa naan̄ Jude ki paac
se, nakgen se baago taa naan̄ Galile ki, kaad̄ k̄en
Jan-Batist taad̄o m̄etn taar *bat̄em k̄en naan̄ lee
batizo jeege se. ³⁸ Naase 'jeelki Raa k̄en b̄eer ɔd̄
Isan k̄od̄n Nazaret se, ed̄iṅga t̄ooṅṅ *Nirl Salal. ɔ
naase 'jeelki kici, Isa se leedoga ḡotn baa se paac
ɔ naan̄ t̄ed̄ b̄ee jeege tu ɔ ed̄ lapīa jeege tun k̄en
*Bubm sitange t̄okdega t̄ok kaam jiṅa, taa Raa se
utu te naan̄a.

³⁹ «Naaje, *jee kaan̄ naabm Isage se, j'aakga
ute kaamje ɔ k'booyga ute bije, nakṅ k̄en naan̄
t̄ed̄o maakṅ naan̄ Yaudge tu ɔ maakṅ ḡeger k̄en
Jeruzalem ki se. Naan̄ se b̄o k̄en Yaudge ɔk tup
t̄ooliṅ ro kaag ki se. ⁴⁰ Gaṅ k̄en t̄ed̄ bīi m̄ot̄o se,
Raa duriṅoga daan̄ yoge tu ɔ oliṅ naan̄ teec naan̄
jeege tu, ⁴¹ naḅo naan̄ se teec te naan̄ jeege tu
paac eyo. Gaṅ naan̄ se teec naan̄ naaje k̄en Raa
b̄eer t̄ooḅjenoga t̄ooḅ do d̄akiṅa taa naaje k't̄ed̄n

saadinge. Naaje se, ken naan ooy duro se kic bo, naaje j'osoga ð j'aayoga ute naana. ⁴² Naan taadjeno ð k'baa k'taad Yaudge tu nakj ken naaje k'j'aako ð k'booyo se ð j'aden taadn j'ð: Isa se bo, debm ken Raa beer ðdino gen kajn boorð do jeege tun ooyga kooyo ð kengen utu zere. ⁴³ Jee taad taar teeco taar Raa ki do ðkin se paac taadoga saadn naana; naade deek ð: «Debm jaay aalga maakin do naan ki num, Raa an tðl *kusiin se paac naatn.»»

*Raa ed *Nirl Salal jeege tun Yaudge eyo*

⁴⁴ Kaad ken Pier jaay utu daar taadden taad bört sum bo, gotn se Nirl Salal naar booy do jeege tun paac ing booy booy taarin se. ⁴⁵ Yaudgen took aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ken baado ute Pier jaay aak nakj se, ðkden taad eyo taa naade aak Raa se jeege Yaudge ey se kic bo, naan took edden Nirl Salal! ⁴⁶ Taa naade booy jee se taad taad taar naan jeege kuuy ð tøm Raa ð: «Raa se, naan debm magal aak eyo.» Gotn se Pier taadden ð: ⁴⁷ «Borse, jee se le, Raa eddenga Nirl Salal aan goo naaje kici. Ken bin num j'onte gaasdeki gen *batizn maan.» ⁴⁸ Gotn se naan taadden ð: «Jee se k'batizde ute ro Isa al-Masi.»

Ð jee ken k'batizde se taad Pier ki ð: «J'ðp j'ing ute naade gen bii kandum.»

11

Pier taad metn taar nakj ken deelo Sezare ki genaage tun Jeruzalem ki

¹ *Jee kaan naabm Isa al-Masige ute genaagen doobm Isa *al-Masi ken taa naan Jude ki se, baa

booy ð jeegen Yaudge ey se kic ðo booyga taar *Raa ð took aalga maakde do ki. ² Ken Pier jaay ðk terlo Jeruzalem ki se, Yaudgen doobm Isa al-Masi ki se baado teesina, ð baagin mooyo. ³ Naade deekin ð: «Naaje k'booyga j'ð naai ingoga bee jeege tun Yaudge eyo ð ðsoga ute naade!» ⁴ Gøtn se Pier uun metn taar nakn deel se paac, taaddesin tak tak ð: ⁵ «Bii kalan, maam maakn geger ken Japa ki jaay m'eem keem Raa se, maam m'aak naka tal tal iino maakn raa ki: nakn se magala tec aan gðo kala k'dookin taarin gøto kaam sð; nakn se iin raan bini booy aan naan ki ceem ki. ⁶ Ken maam jaay m'bil m'aakin se, maam m'aak daagen beene, daagen naata, kengen erg kerge ð yeelge. ⁷ Gøtn se, maam booy mind deba deekum ð: «Pier iini, daagen se 'tok, 'tøol ð ðð.» ⁸ Gøtn se maam terlin m'ð: «A-a Meluma! Gøtn maam m'ting tap ðo, daagen gen kðs ey se, bii kalan maam m'ðs te eyo.» ⁹ Ter maam booy mind debm se taadum maakn raa ki kuuy daala ð: «Nakn ken jaay Raa tedin tedga jiga se, naai ðnte kaakin aan gðo nakn aak kusu.» ¹⁰ Mind debm se taad doolum møto, jaay ðo nakn aan gðo kala se, terl ook ðaa maakn raa ki. ¹¹ Kaad ken se sum ðo, gaabge møto naar aan taa doobm bee ken naaje k'maak ki se. Naade se iino Sezare ki ð j'oldeno gøtum ki. ¹² ðo *Nirl Salal taadum ð m'ðaa ute naade, m'ðnte naaja. 'Booyki, genaagen mece ken doobm Isa al-Masi ken baado ute maam Jeruzalem ki ara se, naade se ðo ken ingo ute maam bee gaab ken ese. ¹³ Gaabm se taadjen ð naan aakga *kødn Raa baado been ki ð kødn Raa se deekin ð: «Borse ol jeege Japa ki, taa aio ðaa dan

gaabm ron̄ Simon ken̄ k'danj̄n̄ Pier se. ¹⁴ Naan̄ utu ai taadn̄ taar Raa ɔ̄ taar se ɓo ai kedn̄ kaaja naai ki ute jeegen maakn̄ ɓee ki paac. ¹⁵ Ken̄ maam jaay m'aan̄ m'utu m'taad̄ taad̄ sum ɓo, gɔtn̄ se Nirl Salal naar ɓɔȳ dode ki aan̄ gɔɔ ken̄ naan̄ ɓɔȳɔ̄ deet dojege tu se. ¹⁶ Gɔtn̄ ese sum ɓo, maam m'naar m'saap do taar ken̄ Meljege Isa taadjekiro ken̄ ɔ̄: Jan se *batizo jeege te maane, num gan̄ naase se j'utu j'asen̄ *batizn̄ ute Nirl Salal. ¹⁷ Jee se maam m'aakga Raa ɛd̄denga Nirl Salal aan̄ gɔɔ ken̄ naan̄ ɛdjekiro naajege tun̄ j'aalkiga kaal maakjege do Isa al-Masi ki se kici. Bin se, maam tap ɓo m'naɲa jaay m'gaasn̄ Raa do nak ken̄ naan̄ ɓaa ɓaa tɛda se?»

¹⁸ Ken̄ naade jaay booȳ taar ken̄ Pier taadden̄ se, naade paac ɓaa doa. Gɔtn̄ se naade *nook Raa deek ɔ̄: «Deere, Raa se ɔd̄ga doobo jeege tun̄ Yaudge ey se kici, gen̄ tɛrl̄ maakde do Raa ki taa kɔn̄ *kaajn̄ gen̄ daayum.»

Jee Antios̄ ki se took aal maakde do Isa ki

¹⁹ Ken̄ jaay k'tɔal̄ Etien sum se, jee doobm Isa *al-Masi ki se, k'baagde dabara. Taa naan̄ se ɓo, naade aan̄ wɔk̄ ɓaa taa naange tun̄ kuuy. Jee metinge ɓaa taa naan̄ Penis̄i ki ɔ̄ kengen̄ metinge ɓaa taa naan̄ Sipir ki ɔ̄ metingen̄ kuuy ɓaa maakn̄ gɛger ken̄ Antios̄ ki. Ɔ̄ gɔtn̄ ken̄ naade aanga ro ki se, naade taad̄ taar Raa se Yaudge tu kalde ki sum. ²⁰ Gan̄ maakde ki se, jee metinge iino taa naan̄ Sipir ki ute maakn̄ gɛger ken̄ Siren̄ ki jaay aan̄ maakn̄ gɛger ken̄ Antios̄ ki se, naade taad̄ Labar Jiga gen̄ Meljege Isa se jeege tun̄ Yaudge ey kici. ²¹ Gɔtn̄ se tɔɔgn̄ Meljege Raa utu te naade; taa naan̄ se ɓo

jeege d̄ena took taar Raa ɔ̄ aal maakde do M̄eljege tu Isa ki.

²² Jee *eglizn Jeruzalem ki jaay, taar se ɔ̄aa ooc bide ki se, ḡɔtn se naade ɔ̄l Barnabas taa ade ɔ̄aa kaakn̄ jee ken̄ aal maakde do Isa al-Masi ken̄ maakn̄ ḡeger ken̄ Antios ki se. ²³⁻²⁴ Barnabas se, naan̄ debm jiga, aal maakin̄ paac do Isa al-Masi ki, ɔ̄ naan̄ se maakin̄ dooc ute *Nirl Salal. Ken̄ naan̄ jaay aan̄ Antios ki jaay aak b̄ee ken̄ Raa ted̄ jee Isa al-Masige tun ḡɔtn ese se, naan̄ maakin̄ raapo ɔ̄ dejde ɔ̄ j'ing k'dɔok ute M̄eljege Isa al-Masi se t̄ɔgo. Ḡɔtn se jeege d̄ena took taar M̄eljege ɔ̄ ziid do jee Isa al-Masige tun ḡɔtn ese.

²⁵ Ḡɔtn se Barnabas iin̄ ɔ̄nde ɔ̄ ɔ̄aa ḡeger ken̄ Tars ki gen̄ ɔ̄aa je Sɔl. ²⁶ Ken̄ naan̄ jaay ɔ̄aa ɔ̄nin̄ se, naade k'baado kalan̄ maakn̄ ḡeger ken̄ Antios ki. Maakn̄ ɔ̄aar ken̄ ute magalin̄ paac se, naade lee tus ute jee egliz ken̄ ḡɔtn ese ɔ̄ jeege d̄ena naade lee dooyde ute taar Raa. Maakn̄ ḡeger ken̄ Antios ki sum ɔ̄o, jeegeen aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se k'baagde dan̄ ute ro: *jee al-Masige*.

Jee al-Masigen maakn̄ ḡeger ken̄ Antios ki se noog jee al-Masigen taa naan̄ Jude ki

²⁷ Kaad̄ ken̄ se, jee ken̄ taad̄ taar teeco taar Raa ki iino Jeruzalem ki, booy ɔ̄aado maakn̄ ḡeger ken̄ Antios ki. ²⁸ Maakde ki se, deb kalan̄ k'dan̄in̄ Agabus, *Nirl Salal ɔ̄lin̄ naan̄ iin̄ daara ɔ̄ taad̄jeege tu ɔ̄: «Ḡɔtɔ ɔ̄aa se paac, ɔ̄o utu t̄ɔl ted̄n daama jeege tu.» ɔ̄o ɔ̄o ken̄ Agabus taad̄n ese se, t̄ɔlo jeege do Gaar magal *R̄om ken̄ k'dan̄in̄ Kl̄ɔd. ²⁹ Ḡɔtn se jee aal maakde do Isa *al-Masi ken̄ ḡɔtn ese se jaay booy taar se, naade uun doa taad̄ ɔ̄: «Nan̄a nan̄a

kic 6o, nak̄n̄ naan̄ ok se baano kaam do ron̄ ron̄a, taa j'an̄ baa nooḡn̄ genaagen doobm Isa al-Masi ken̄ taa naan̄ Jude ki.» ³⁰ Ken̄ naade jaay tusinḡ aas se, naade edin̄ ji Barnabas ki ute Sol̄ ki taa an̄ baa ked̄n̄ ji jee naan̄ jee *eglizge tun̄ taa naan̄ Jude ki.

12

**Erød tōal Jak oð ok ol Pier dangay ki*

¹ Kaad̄ken̄ se, Gaar Erød baag dabar jee *eglizgen metinge. ² Naan̄ ken̄ se Jak genā Jan se, Erød ol k'gaan̄ don̄a ute gōrd-jerle. ³ Ken̄ naan̄ aak nak̄n̄ naan̄ ted̄ jaay tōal Yaudge tu se, ter naan̄ ok Pier se olin̄ dangay ki oð kaad̄ ken̄ se, jeege ted̄ ted̄ Laa mappan̄ ok orom̄ eyo. ⁴ Ken̄ naan̄ jaay ok kōl Pier dangay ki se, gōtn̄ se naan̄ tōmb asgarge sōo sōo gōto kaam sōo taa an̄ bōobō. Naan̄ je bii *laa Paak se jaay deelga num, Pier se naan̄ an̄o kōkn̄ baa naan̄ Yaudge tu taa an̄ kōjn̄ bōoro don̄ ki. ⁵ Gan̄ ken̄ Pier jaay dangay ki se, gōtn̄ se jee egliz ki se daayum tōnd̄ metn̄ *Raa ute maakde paac taa naan̄a.

**Kōdn̄ Raa oð Pier naatn̄ maakn̄ dangay ki*

⁶ Ey num, oðp̄ metbeen̄ki sum 6o *Erød je utu 'kōjn̄ bōoro do Pier ki naan̄ jeege tu. Gan̄ maakn̄ nōorin̄ ken̄ se, Pier se tood̄ tood̄ bia daan̄ asgarge tu dio oð jinge se, j'ōlin̄ zin̄ziri do jin̄ ken̄ kaam ara oð do jin̄ ken̄ kaam naane kici oð asgargen̄ kuuy daar bōob̄ bōob̄ taa doobo. ⁷ Gan̄ gōtn̄ ese sum 6o, kōdn̄ Meljege Raa naar baado daar cēen̄ ki oð maakn̄ dangay ute magalin̄ se wōor̄ kelen̄ oð kōdn̄ Raa tōnd̄ dur Pier deekin̄ oð: «lin̄ yōkōdō!» Gōtn̄ se, zin̄zirgen̄ jin̄ ki se tōod̄ si naatn̄ kalde ki. ⁸ Oð kōdn̄ Raa terlin̄ oð: «'Dōok maaki oð tōal saai jei ki.» Pier took taar

kodn Raa do ted aan go ken naan taadin. Ter kodn Raa taadin daala do: «Uun uus kal magali se roi ki do ok metuma.» ⁹ Gotn se Pier teeco naatn maakn dangay ki do ok metn kodn Raa se. Maakn saapin ki se do daan naan ni nia le daam; ey num, gotn se naan jeel te eyo nakn kodn Raa ted jaay deer se. ¹⁰ Gotn se, naade deel on asgargen j'ombde deet deet se, do kengen gen k-dige se kic, naade deel onde do naade aan ce kaam taar ken k'daapin ute maala ken j'oddinga num j'end k'baa maakn geger ki se. Ken naade jaay aan gotn ese se, taa doobo se doo kalin ki sum. Ken naade teec gotn ese jaay lee aan gam daan doob ki sum se, naan aak kaakn kodn Raa se goto ceen ki.

¹¹ Gotn se Pier nam ok rona do deek do: «Borse jaay, maam m'jeel m'okga deer deer, Meljege Raa se ologa kodn baado doo duma naatn kaam ji Gaar Erad do aajunga do nakge tun ken Yaudge je amsin tedn dom ki se.» ¹² Ken naan jaay jeel ok ron sum se, naan baa bee mend ki kalan bini ron Mari. Mari se naan bo ko Jan ken k'danin Mark kici. Gotn ese se, jeege tusga dena tond tond metn Raa taa naana. ¹³ Ken naan aan jaay baag tond taa kaam taar se, gotn ese mend tedn naabm ken k'danin Roda se, booy Pier tond tond kaam taara se, naan baado taa an kodn kaam taara. ¹⁴ Ken naan jaay booy jeel mind Pier sum se, maakin raapo, do kaam taara se naan baate kodina, gan naan ok terl aan baa taad jeege tun maak ki do: «Berε, Pier se baadoga! Naan utu daar taa doob ki naane.» ¹⁵ Naade terlin do: «Naai se, doi 'derlga le daam!» Gan naan dook taara on eyo taadden do: «Deere.» Gotn se naade taadin do: «Kadn naane 'tedn kodn Raana le daam.» ¹⁶ Gan

Pier se daar tond kaam taara se on eyo. Ken naade baado od kaam taara jaay onin naan se, paac tap bo akden taad eyo. ¹⁷ Gotn se Pier tedden ute jina od k'doa. O naan taadden metn taar ken ted od di jaay Meljege oddino maakn dangay ki naatn se. Gotn se naan taadden od: «K'baa k'taad Jak ki ute genaagen kuuy doobm Isa *al-Masi ki.» Bin jaay, naan teec onde od baa got kuuy.

¹⁸ Ken metbeenki jaay asgarge aak Pier goto maakn dangay ki se, gotn se naade nirdde teece od doobm rode tap bo, naade jeel eyo. Naade taad te naapa od: «Pier tap bo, baaga gay?» ¹⁹ Gotn se Erød ol jeege gen je Pier; nabo naade je onin eyo. Naan danjo asgargen ing bobb Pier se, tond metde taa Pier. Ken naade jaay on terlin te taar dim ey se, naan und kulu jeege tu od jee se k'toalde naata.

Naan ken se, Gaar Erød iin taa naan Jude ki se baa ting cokoo maakn geger ken Sezare ki.

*Kooy Gaar *Erød*

²⁰ Jee Tir ute jee Sidon ki se, nakn kosde paac se iino taa naan Gaar Erød ki. Bii kalan, Gaar Erød se maakin taarin dode ki. Taa naan se, naade je doobm ken 'kokn taasa ute naana. Gotn se naade baa on gaaba kalan bini k'danin Blatus od Blatus se, naan bo debm ken lee bobb bee ken gaarge lee toodn se. Naade tedin naan tooko alde naade baa on gaarge taa baa kokn taasa ute naana. ²¹ Gotn se Gaar Erød gaanden bii od ken bii naan gaanden jaay aas se, naan uun uus kal gaarina od baado ing do kaag do ki od gotn se naan baag taadn taara jeege tu. ²² Ken jee ing gotn ese jaay booy taar naan taad se, naade taad makon od: «Ken taad se

debkilimi sum eyo; num kɛse aan gɔɔ Raa mala 60 taada.» ²³ Kɛn Ɛrɔd jaay booy taar jeege taadin bin se, naan don oopo ɔɔ magal roŋa ɔɔ gɔtn se naan baate *nookŋ Raa. Kaad kɛn se sum 60, *kɔdn Raa tɛdin ooc kɔŋɔ ɔɔ ɔlin kuuru maakin ki ɔs tɔlin naata.

²⁴ Naan kɛn se, jee kɛn booy taar Raa se ɓaa ziid tɛd ro naapki dɛna ɔɔ gɔtn se jeege dɛna took aal maakde do taar Raa ki. ²⁵ Naan kɛn se, Barnabas ute Sɔl jaay nan naabde Jeruzalem ki sum se, naade ɓaa ɓaa se ɔk ɓaan ute deb kalaŋ k'danin Jan-Mark se ute naade.

13

**Nirl Salal ɔl Barnabas ute Sɔl naaba*

¹ Maakŋ jeege tun *egliz kɛn Antios ki se, gɔtn se ɔk jee kɛn taad taar teeco taar Raa ki ute jee kɛn lee dooy jeege ute taar *Raa: jee se naade Barnabas, Simɛon kɛn k'danin Debm ilimi, Lusius kɛn kɔd Siren, Sɔl ɔɔ Manaɛn kɛn teep ute *Ɛrɔd Antipas.

² Bii kalaŋ jee se jaay eem keem Raa ɔɔ uun *siam se, maakde ki se, deb kalaŋ Nirl Salal ɔlin deekden ɔɔ: «Barnabas ute Sɔl se, 'bɛɛr tɔddɛki maam ki taa m'aden kedn naabm kɛn maam m'dandeno taariŋa.» ³ Kɛn naade jaay eem Raa aasa ɔɔ baag kɔsɔ se, gɔtn se naade tɔndden jide dode ki ɔɔ ɔlde gen ɓaa tɛdn naabm kɛn Nirl Salal danɛno taarin se.

Kɛse naabm deet deet kɛn Sɔl tɛda

Barnabas ute Sɔl ɓaa taa naan Sipir ki*

---

* **13:3** Taa naan Sipir se baar 60 ɔl gurugiŋa.

4 Aan gɔɔ *Nirl Salal 60 ɔlden gen tɛdn naabin se, Barnabas ute Sɔl iin bɔɔy ɔaado Selusi ki. Gɔtn se naade ook maakn markab ki ɔɔ gaan baar ɔaa taa naan Sibir ki. 5 Ken naade jaay aan maakn gɛgɛr ken Salamin ken taa naan Sibir ki se, naade baag taadn taar Raa jeege tu maakn *ɔeege tun ken Yaudge lee tusn maak ki. Kaad ken se, Jan-Markn ken debm noogde se utu te naade.

6 Ken naade jaay aal taa naan Sibir ki bini aan taar ki se, naade aan maakn gɛgɛr ken k'danin Papos. Gɔtn se naade ɔn kɔd Yaud kalan bini k'danin Bar-Isa. Naan debm kɔrdɔ ɔɔ tɛd ron aan gɔɔ debm taad taar teeco taar Raa ki. 7 Naan se ting te magal gen taa naan gɔtn ese. Magal ese se ron Sirgus Pɔlus ɔɔ gaabm se debm jeel naka. Naan danɔ Barnabas ute Sɔl ɔeen ki. Naan je naade an taadn taar Raa naan 'booyo. 8 Anum, debm kɔrdn ese se ute taar Grɛk se k'danin Elimas kici, naan took Barnabas ki ute Sɔl ki eyo, taa naan je eyo ken magal taa naan gɔtn ese jaay 'kaal maakin do Isa ki se. 9 Gɔtn se Sɔl, k'danin Pɔl, jaay Nirl Salal dooc maakin se, gaabm se naan aakin ɔn ciu, 10 ɔɔ naan deekin ɔɔ: «Naai lɛ, taar-kɔɔɔɔ deeligaa deele ɔɔ 'lee 'dɛrl dɛrl jeege. Naai lɛ, 'goon *Bubm sitange ɔɔ nakn ute doobin se lɛ, naai je eyo ɔɔ nakn ken Meljege jen ro ki se lɛ, daayum naai je an tujn naatn. 11 Bɔrse 'booyo: Raa ai kɔki ute kaaka ɔɔ naai utu tɛdn kaam-tɔɔkɔ ɔɔ ɔii kando kando naai 'kɔn kaakn kaad eyo.»

Gɔtn ese sum ɔɔ, gɔtɔ naar tɛdin ilim dib ɔɔ naan ɔn aak dim eyo ɔɔ naan tɛrl kaam ara kaam ara je nam an kɔkn jin ki ɔɔ an tɔɔɔ. 12 Ken magal taa naan gɔtn ese jaay aak nakn ken aan do gaab ken

ese se, naan took aal maakin do Isa ki. Gōtn se taar Mēljege se endga maakin ki deer deer.

Pōl taad taar Raa jeege tun Antiōs ken taa naan Pizidi ki

¹³ Papos ki se, Pōl ute jeenge ook maakn markab ki, o gaan baar baa maakn gegēr ken k'danin Pērg ken taa naan Pampili ki. Ken naade jaay aan gōtn ese se, Jan-Mark iin resde o ok terl baa Jeruzalem ki. ¹⁴ Gan Pōl ute jeenge iin Pērg ki, naade uun doobm Antiōs ken taa naan Pizidi ki. Ken naade jaay aan gōtn ese se, bii kalan aan *bii sebit ki se, naade baa end ing maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki gen keem Raa se. ¹⁵ Ken k'dooy *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ute ken gen jee taad taar teeco taar Raa ki jaay aas se, gōtn se magalgen gen bee ken Yaudge lee tusn maak ki se ol deba baa taadden o: «Genajeege, ken naase jaay okki taar jaay anki dejn jeege num, iin 'taaddeki.» ¹⁶ Gōtn se Pōl iin daara tedden ute jinā taa k'doa o deekden o: «Naase gaan *Israelge o ute naasen ken jee beer Raa ki se, 'booyki taar ken maam m'asen taad se. ¹⁷ Raa naajen Israelge se, beer toodo bubjege; naan dirde ooj ted dena taa naan Masar ki, o ute toogin se, naan oddeno naatn maakn taa naan Masar ki. ¹⁸ Do kōd-baar ki se, nakn baa baa baara si-soo se, naan bo aakdeno dode ki. ¹⁹ Ter, taa naan ken *Kanan ki se metjil jeegen kaam cili se, naan utden naata o naande se, naan edin gaan Israelge tu o naan se tedden naande mala. ²⁰ Ken nakgen se jaay daanin deel paac se, ok nakn baa baa baara kaar-soo-ute-si-mii.

«Ter bubjege naan tondden magalge daande ki, gen kaakj metn taardege. Magalgen ese se, naan lee tonddesin bini aan do Samuel ken debm taad taar teeco taar Raa ki se. ²¹ Aan do Samuel ki se, bubjege tond metn Raa, oo naade je gaarge. Gotn se Raa ondden Saul, goon Kis, ken teeco taa bee Benjamin ki oo naan se os gaara gen baara si-oo. ²² Ken baara si-oo jaay aas se, Saul se Raa oddin maakj gaarin ki naatn oo naan beer odden *Daud bo tedden gaarde. Do Daud ki se, Raa taad oo: *Maam m'onga Daudn goon Jese ken maam jena. Naan bo debm ken utu 'tedn nakgen paacj ken maakum jen ro kit.*

²³ «Maakj metjil Daud ki se, Raa beer oddo gaaba kalan daan Israelge tu ron Isa, taa aden kaaja. Bin bo, taar do dakin Raa taado Daud ki se, aanga doobin ki. ²⁴ Kaad ken Isa tes te naabin ey bort se, Jan-Batist baado taad gaan Israelge tu paac oo: <'Terlki maakse do Raa ki oo 'baakiro j'asen *batizi.> ²⁵ Aan do nan naabin ki se, Jan-Batist taado oo: <Maakj maak-saapse ki se, naase tap bo ooki maam se nana? Bere, maam se *m'al-Masi ken naase ing aakki kaamin se eyo! 'Booyki, naan se utu baado metum ki oo naan se, gen toodn saa jen ki kic bo, maam m'aas eyo†.>

²⁶ «Genaamge, naasen ken metjil *Abraamge, oo naasen ingki maakde ki jaay 'beerki Raa ki se, 'booyki, taa naajege bo Raa baano ute taar se taa ajeki kaaja. ²⁷ Ken Isa jaay aan se, jee Jeruzalem ki ute magaldege se, Isa se naade jeelin te aan goo al-Masi eyo. Oo taar ken jee taad taar teeco taar

---

† 13:22 Aak 1Sam 13.14; KKR 89.21. ‡ 13:25 Aak Mk 1.7.

Raa ki raanjo do dakiñ jaay, aanga bii sebit ki tak bo naade lee dooyin se, naade tedinga aanga doobin ki. Taa naan se bo, naade ojin booro don ki. ²⁸ Ey num, naade oj te taar dim ken aas toolin eyo. Ute naan se kic bo, naade taad Pilat ki oo: <K'toolin naatn!> ²⁹ Ken Yaudge jaay tedin nakge don ki aas aan goo ken Kitap taado do dakiñ se, maakde ki se, jee metinge baado uun booyin naatn ro kaag ki oo baa olin maakñ ii6 ki. ³⁰ Num gan Raa se durinoga daan yoge tu. ³¹ Jee leedo ute naan Galile ki bini aan Jeruzalem ki se, ken naan ooy duro se maakñ biige tu dena, naan lee teec naande ki. Jo jee se bo boorse tedga saadinge naan jeege tu.

³² «Boorse naaje k'baado se, taa j'asen taadn labar jiga se kici oo labar se bo, ken Raa taado bubjege tu do dakiña oo tedga num naan utu aden kedn nakñ naan taadga oo utu aden ked se. ³³ Taar ken naan taado do dakiñ oo an ted se, boorse naan tedinga do naaje gendege tu ken naan duro Isa daan yoge tu se, aan goo taar ken k'raanjo do dakiñ maakñ Kaa Keem Raa gen k-dige tu ken oo:

Naai se bo 'goonuma.

Gatn jaaki sum se, maam bo m'tedga bubis.

³⁴ «Raa se duroga Isa daan yoge tu, ron se naan onin ruum te maakñ baad ki eyo. Kese bo taar ken naan taado Daud ki do dakiña ken taadin oo:

Maam m'utu m'asen tedn bee den aak eyo oo nakgen met ki

ken maam m'deeko m'oo m'utu m'kedn Daud ki se m'utu m'asesin kedn deer deer*.

³⁵ Taa dī gət kuuy kic maakŋ Kitap ki se, Daud taad Raa ki ɔɔ:
Debm naai se, naai an kəŋ kəŋin ruum maakŋ baad ki eyo†.

³⁶ Num kən naabm kən Raa jen ro ki jaay Daud tɛdɪn aas se, gətn se naan ooyo ɔɔ j'uun j'ol k'j'aalin maakŋ iib ki do bubinge tu ɔɔ naan kic ruumga aan gɔɔ naade se kici. ³⁷ Gan Isa jaay ooy se, ruum te maakŋ iib ki eyo, num naan se Raa duriŋoga daan yoge tu.

³⁸ «Genaamge, 'jeelki, naaje k'baado se k'je j'asen taadn nakŋ kən jaay Isa tɛdo se. Ute nakŋ naan tɛdo se ɓo, Raa tɔolsenga *kusiŋsege. Ey num, ute Ko Taar kən Raa ɛdo Musa ki se ɔŋ noogse 'tɛdki te aak bɛɛ naan Raa ki eyo. ³⁹ Num gan debm jaay aal maakin do Isa al-Masi ki se, kusiŋin paac se, Raa tɔolinsinga naata. ⁴⁰ Bin se, ɔndki kəndɔ, ɓɛɛɛ, taar se ɔnte 'baatin ki! Ey num, taar kən jee taad taar teeco taar Raa ki raanɔ do dakin maakŋ Kitap ki se, sɔm asen kaan dose ki cɛɛɛ, kən ɔɔ:

⁴¹ *'Booyki bɛɛ, naasen kən aalki Raa maak ki ey se, nakŋ se lɛ, deelga dose ɔɔ ɔksen taad eyo!*

Taa naase se utu aki kutn kap!

Taa do naase ki se, m'utu m'tɛdn nakŋ kən deel doa ɔɔ nakŋ se kən nam kuuy jaay baado taadsen mɛtin kic ɓo,

naase lɛ aki 'took ey tap.‡»

⁴² Kən Pɔl ute Barnabas jaay teec teec naatn maakŋ ɓee Yaudge tun lee tusn maak ki se, gətn se jeege taadden ɔɔ: «Bii sebitn kuuy se, 'tɛrl 'baakiro ajeki taadn mɛtn taar se daala.» ⁴³ Kən jeege wɔɔk

† 13:35 Aak KKR 16.10. ‡ 13:41 Aak Aab 1.5.

naŋ se, maakde ki se Yaudge dena, ute jee ken tedga ted rode Yaudge ken ok taar Raa on se baa ute Pol oo Barnabas. Ken naade jaay baa baa se, Pol ute Barnabas se taad ute naade, dejde oo beε Raa se, j'okin onoo.

Naan ki se Pol ute Barnabas kaamde se aan kaakŋ jee ken Yaudge eyo

⁴⁴ Anum, *6ii sebit ken kuuy se, jee maakŋ geger ken Antioos ken taa naan Pizidi ki se, denin baado tus gen booy taar Meljege. ⁴⁵ Num ken Yaudge jaay aak jeege baado tus den se, naade ted maak-kilimi ro Pol ute Barnabas ki oo naade baag naajn Pol oo taad jeege tu oo: «Taar ken Pol taad se, taar ken met ki eyo.» ⁴⁶ Gōtn se Pol ute Barnabas se, taad aal dode sen deekden oo: «Beeki se, taar se j'asen taadn naase Yaudge tu bo jaayo. Aan goo naase le 'baateki dey se, keεe naase malinge bo 'tedki murs rose ki gen kōŋ *kaajn gen daayum eyo. Borse num, naaje se, k'baa taadn taar Raa se jeege tun Yaudge eyo. ⁴⁷ Keεe bo naabm ken Meljege oljeno oo taadjeno oo: *Maam se m'tedi naai 'tedga gōtn wōr gen wōr metjil jeege paac,*

taa naai aden baa taadn taar Raa jeege tu bini 'kaan gōtn duni 'daar ro ki oo aden taadn oo: Raa se aden kaaja.Š»

⁴⁸ Ken jee ken Yaudge ey jaay booy taar se, naade maakde raapo, *nook Raa deek oo: «Taar Meljege Raa se jiga aak eyo.» Gōtn se, jee ken Raa beεr tooddenga tood gen kōŋ kaajn gen daayum se, took aal maakde do Isa ki.

49 Gōtn se, taar Mēljege Raa se wōok dōōd taa naan̄ gōtn ese paac. 50 Gañ Yaudge se ɔs mētn magalgen maakñ gēgēr kēn gōtn ese ute mēndgen jeedege jee nak dēnge jaay beer Raa ki se, naade ɔlde mētdē taa j'dabar Pōl ute Barnabas ɔ naade tuurde naatn maakñ taa naan̄de ki. 51 Kēn Pōl ute Barnabas jaay ɔaa ɔaa se, tup kudñ jēdege tu* ɔ naade iin̄ ɔaa Ikōniom̄ ki. 52 Gañ jee kēn aal maakde do Isa *al-Masi kēn gōtn ese se, Raa dōocde maakde ute *Nirl Salal tēdē naade se, maakde raap dēn aak eyo.

14

Pōl ute Barnabas maakñ gēgēr kēn Ikōniom̄ ki

1 Kēn Pōl ute Barnabas jaay aan maakñ gēgēr kēn Ikōniom̄ ki se, naade ɔaa end maakñ *bee kēn Yaudge lee tusn maak ki aan gōō kēn naade tēdō maakñ gēgēr kēn Antiōs ki se. Gōtn se, naade taaddēn taar *Raa bini ɔl naadēn Yaudge ute kēngen Yaudge eyo dēniñ took aal maakde do Isa *al-Masi ki. 2 Gañ Yaudgen baate tookñ taarde se ɔs mētn jeegen kēn Yaudge eyo taa je taara ro jeege tun took aal maakde do Isa al-Masi ki. 3 Ute naan̄ se kic ɔo, Pōl ute Barnabas tiŋgoga dēna maakñ gēgēr kēn ese ɔ naade taad̄ taar Mēljege se jeege tu ɔ naade taaddēn taa bēē Raa kēn naan̄ tēddēn se, aal dōde sēñ, beer eyo. ɔo gōtn se, Raa ɔlden naade tēd nakñ-kōōbge ute nakgen deel doa taa 'taadñ jeege tu ɔ taar naade taad̄ se, taar mēt ki. 4 Do taarde ki se, jeegen maakñ gēgēr kēn ese

---

* **13:51** Tupm kudñ jē ki se, gōtn Yaudge tu se je taadñ ɔ: ðim adēn tum tap ɔo gōto.

se 6aa gaan̄ naapa gōtō kaam dio: jeegen mētinge 6aa mētn Yaudge ɔ kengen kuuy se lē 6aa mētn jee kaan̄ naabm al-Masige tu.

⁵ Gōtn se Yaudge ute jeegen kēn Yaudge eyo ute magaldege se, dōokga taarde gen 6aa koochn̄ *jee kaan̄ naabm Isa al-Masige taa aden tund tōal ute koa. ⁶ Kēn Pōl ute Barnabas jaay booy taar ese se, bin se, naade aan̄ 6aa taa naan̄ Likaoni ki. Kēn naade jaay aan̄ gōtn naane se, naade 6aa tinḡ maakn̄ gēger kēn Listir ute kēn Derbe ki ɔ ute naan̄ge tun cēs ki cēs ki. ⁷ Kēn naade jaay aan̄ gōtn naane se kic 6o, naade taad̄ Labar Jigan gen̄ Isa al-Masi se jeege tu.

Pōl ute Barnabas maakn̄ gēger kēn Listir ki

⁸ Maakn̄ gēger kēn Listir ki se, ɔk gaaba kalan̄ bin se gōtn tinḡin̄ 6o naan̄ ki sum. Ɔo gaabm se, gōtn k'l'j'oojin̄ tap 6o k-run̄guyu; 6ii kalan̄ naan̄ lee te eyo. ⁹ Bii kalan̄, naan̄ inḡ booy booy taar Raa kēn Pōl taad̄ se. Gōtn se Pōl ɔndin̄ kaama tak, taa naan̄ aak jeel gaabm se aalga maakin̄ do Isa *al-Masi ki se, 'kōn̄ lapia. ¹⁰ Gōtn se, Pōl uun̄ mindin̄ raan̄ deekin̄ ɔ: «In̄ 'daara!» Ɔo gaabm se naar iin̄ daar kirit ɔ baag lea. ¹¹ Kēn jee denge jaay aak nakn̄ Pōl tēd̄ se, naade paac baag kul taara gajalan̄ ute taar Likaoni kēn taar naan̄de se, ɔ naade taad̄ ɔ: «Bere, raage se dēlga jikilimge ɔ bōoy 6aadoga gōtjege tu!» ¹² Gōtn se Barnabas se naade dan̄in̄ Zeus. Zeus se je deekn̄ ɔ: *gaar gen̄ raage*. Ɔo Pōl lē, naade dan̄in̄ Ermez. Ermez se je deekn̄ ɔ: *debm̄ taadin̄ bēdīna*. ¹³ Raaden Zeus se, been̄ cēe taa doob kēn j'end̄ maakn̄ gēger ki se, ɔ debm̄ kēn lee tōj serkn̄ maakn̄ 6ee kēn se, tōk 6aano ute kōs-taarge dio ɔ tamarđeno ute

poon kaagge jaay bo baandeno taa bee ken ese, taa naan ute jee denge se dookga taarde je tojn *serke Barnabas ute Pol ki.

¹⁴ Gan ken *jee kaan naabm Isage, Barnabas ute Pol, jaay booy taar ese se, naade maakde tuju oo neepm te kaldege oo gotn se, naade naar aan baa on jee denge se, taadden makoon oo: ¹⁵ «Ay, naase ara, kese naase 'tedki nakn-koon di bini! Bere, naaje se k-jikilimge aan goo naase se sum kici. Naaje k'taadsen Labar Jiga se taa naase anki resn ute raagen ren ren se. Borse, 'terlkiro maakse do Raa ki naan ken ting zere se! Naan bo debm aalo maakn raa ute do naana oo aalo baar oo nakgen baa se paac. ¹⁶ Do dookin se, metjil jeegen gay gay kic bo, Raa onden naade uun doobm ken naade maakde jen ro ki. ¹⁷ Ute naan se kic bo, Raa se daayum tedden bee oo bee ken naan lee tedden se, naan eedden maane oojden nakdege oo edden koso ute maraadiina oo raapden maakde sakan.»

¹⁸ Ute taar ken naade taadden se kic bo, Pol ute Barnabas tedden bini jaay bo baa gaas jee denge gen tojn serke se.

¹⁹ Ken nakgen se jaay deel se, Yaudgen iino Antios ki oo kengen metinge iino Ikoniom ki baado Listir ki oo os metn jee denggen gotn ese oo taadden taar Pol ute Barnabas taad se, taar met ki eyo. Gotn se, Pol naade tundiin ute koa oo tiik teecnsin naatn maakn gegere ki se oo baa undiin naata, naade saap oo kaad naane, naan ooyga. ²⁰ Num ken genaagen doobm Isa al-Masi ki jaay baado tus gurugin se, gotn se Pol iin daara oo ok terl baa maakn gegere ken Listir ki. Metbeenki se, naan ute Barnabas iin gotn ese oo baa Derbe ki.

Pəl ute Barnabas ək tərlo Antiəs kən taa naan̄ Siri ki

²¹ Kən naade jaay aan maakn̄ geger̄ kən Derbe ki se, Pəl ute Barnabas taad̄ Labar Jigan gen̄ Isa *al-Masi se jeege tu. Gətn se, jeege dēna took aal maakde do Isa al-Masi ki. Naade iin̄ ən̄ gətn ese, ək tərlo baa maakn̄ geger̄ kən Listir ki ən̄ Listir ki se naade iin̄ baa maakn̄ geger̄ kən Ikəniəm ki ən̄ Ikəniəm ki se, naade iin̄ baa maakn̄ geger̄ kən Antiəs ki kən taa naan̄ Pizidi ki. ²² Maakn̄ gegerge tun, naade aanga tak bə naade edden̄ kaay kaama jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki ən̄ taadden̄ ən̄ doobm Isa al-Masi ki se j'əkiñ təgə ən̄ tər taadden̄ ən̄: «Naajege se, j'utu j'aki dabar dən̄ jaay bə j'aki kənd̄ *maakn̄ Gaar Raa ki.» ²³ Gətn kən naade aanga jaay ən̄ga *egliz se, naade bəer təndden̄ jeegegen̄ t'edn̄ naandege. Gətn se, naade uun̄ *siam ən̄ eem Raa jaay bə, jee se naade ənden̄ kaam ji Məljege Isa al-Masi kən naade aal maakde don̄ ki se.

²⁴ Gətn se, Pəl ute Barnabas baa baa se, naade aal teeco taa naan̄ Pizidi jaay baa do taa naan̄ Pampili ki. ²⁵ Kən naade jaay aan maakn̄ geger̄ kən Pərg ki se, naade taad̄ taar Raa jeege tu jaay iin̄ ən̄ gətn ese ən̄ baa maakn̄ geger̄ kən gətn k'lee k'daar markabge ən̄ geger̄ se ron̄ Atalia. ²⁶ Naade iin̄ maakn̄ geger̄ kən ese, ook maakn̄ markab ki uun̄ doobm gen̄ tərlo maakn̄ geger̄ kən Antiəs kən taa naan̄ Siri ki. Gətn se bə, mət̄n-jiki naade iin̄ ro ki ən̄ maakn̄ geger̄ kən ese bə, jee Raage əndeno kaam ji Raa taa t'edn̄ naabm kən bəorse naade t'ed̄ aasiñoga se. ²⁷ Kən naade jaay aan Antiəs kən taa naan̄ Siri ki se, Pəl ute Barnabas dan̄ tus jee egliz ki. Gətn se,

naade taadden metn taar nakgen ken Raa olden naade tedo se do ter taaddeno do: «Borse se, Raa doofga doobo jeege tun Yaudge eyo taa kaal maakde do Isa ki kici.» ²⁸ Gōtn se, naade tingoga dena ute genaagen aalga kaal maakde do Isa ki.

15

Jeege tus Jeruzalem ki gen kaakŋ metn taara (Gal 2.1-9)

¹ Gōtn se jee metinge iino taa naan Jude ki do baado maakŋ geger ken Antios ki. Naade baag dooy genaagen doobm Isa *al-Masi ki do: «Ken naase jaay j'ojen te pondō aan gōō ken *Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadn ey se, naase aki 'kōŋ kaaj eyo.»

² Gōtn se Pōl ute Barnabas took eyo do taar naade ki se do taar ken se, naade naajga dena ute jee se. Taa naan se bo, jee gōtn ese uun doa gen kol Barnabas ute Pōl do genaage kandum ken doobm Isa al-Masi ki, taa baa kōŋ *jee kaan naabm Isa al-Masige ute jee naan jee *eglizge tun Jeruzalem ki gen baa kaakŋ metn taar se. ³ Gōtn se, eglizn Antios ki edden ne dim ken naade an baa mertε jaay bo olden doob ki.

Ken naade baa baa se, aal teec ute taa naan Penisi do ute taa naan *Samari. Gōtn naade aanga se, taad genaage tun doobm Isa al-Masi ki metn taar jee ken Yaudge ey jaay terlga maakde do Isa ki se. Ken genaagen se jaay booy taar ese se, naade paac maakde raap den aak eyo. ⁴ Ken naade jaay aan Jeruzalem ki se, jee egliz ki, jee kaan naabm Isa al-Masige ute jee naan jee eglizge tu se, dood okde mertε. Gōtn se naade taadden metn taar nakgen ken *Raa oldeno naade tedo se. ⁵ Num *Parizigen

took aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se, gotn se naade iin taaf jeege tu oo: «Beeeki num, jee ken Yaudge ey jaay took aalga maakde do Isa al-Masi ki se, j'aden tijn pondoo oo Ko Taar ken Raa edo Musa ki se k'dooyde, naade 'king do ki.»

⁶ Ter gotn se, jee kaan naabm Isa al-Masige ute jee naan jee eglizge tu se tus gen kaakn metn taar se. ⁷ Ken naade naaj te naapa makoo bini jaay oo, Pier iin daara oo taadden oo: «Genaaenge, naase 'jeelki maam Raa beer oodum daanse ki se do dokina, taa m'taadn Labar Jiga gen Isa al-Masi se jeege tun Yaudge eyo, taa ken naade jaay booyga num, naade tookn kaal maakde do Isa ki. ⁸ Taa Raa se naan jeel nan maak-saapm jikilinge oo jee ken Yaudge ey se kic oo, naan took okdega oo eddenga *Nirl Salal aan goo ken naan edjekiro naajege tu se kici. ⁹ Raa se, aakjeki naaniin ki se naaje j'utu naade se j'aaski kaasa. Taa naan se oo, naade kic aal maakde do Isa ki sum oo, Raa *tug daapdenga maakde. ¹⁰ Bin num, gen di jaay naase 'je aki tujn maakn Raa se oo naase je aki kond daam deer do jeege tun Yaudge eyo jaay took aal maakde do Isa al-Masi ki se ey num daam se bubjege ute naajege se j'on j'aasiinkiro te gen kuuniin eyo. ¹¹ Bin num, keese met ki eyo ken j'aki tedn naan se! K'jeelki naajege kic j'aalki maakjege do beer gen Meljege Isa ki aan goo naaden ken Yaudge ey se kici, jaay oo naaje j'onki kaaja aan goo ken naade on se kici.»

¹² Gotn se jee tus ute dendee se do dek oo naade on goto Pol ute Barnabas ki taadden metn taar nakn-koobge ute nakgen deel doa ken Raa oldeno naade edo daan jeege tun Yaudge ey se. ¹³ Ken

naade jaay taad nan taarde se, gatn se Jak uun taara do deekden do: «Genaaenge, uduunki bia!

14 Simon* taadjekiro do metn-jiki tap bo Raa se beer taddoga jeege daan jeege tun Yaudge eyo taa tedn jee naange. 15 Nakgen deel ese se, aanga doobin ki aan god taargen jee taad taar teeco taar Raa ki raandeno do dakin ken do: 16 Meljege Raa deek do:

Ken nakgen se jaay deelga num, maam m'utu m'ade baao

do kaagη bee Gaar *Daudn ken terec se, maam m'utu m'an daar gatin ki

do gatn ken tujga aan god di kic bo, maam m'an daapin daa taa gη gan.

17 Bin bo jeegen dop se utu am je maam Melde.

Deere, jeegen ken maam m'utu m'adeno dan se utu tedn jee maamge.

Kese bo nakη ken maakum jen ro ki,†

18 do taar se bo ken maam m'taado metin jeege tun do dakin a.»

19 Ter Jak taaddeno do: «'Booyki! Gen maam ki num, jeegen Yaudge eyo jaay terlga maakde do Raa ki se, j'ante konddeki nakη on dode ki. 20 Num gan boorse, k'raandeki maktub j'oki: j'ante kosn daa maragge, j'ante keesn naapge ren ren, j'ante kosn daagen moosde doo te naan ki eyo do j'ante kosn mooso kici. 21 Taa do dakin se, maakη geger ki tak bo aanga *bii sebit ki bo, jeege lee taad dok metn Ko Taar ken Raa edo Musa ki se do dooyin maakη *beege tun Yaudge lee tusn maak ki.»

22 Gatn se jee egliz ki ute jee naande ki do jee kaan naabm Isa al-Masige dok taarde kalan do

---

* 15:14 Simon se naan bo Pier sum kici. † 15:17 Aak Am 9.11-12.

b̄eer t̄oof̄ jeege daande ki gen̄ ɓaa ute P̄al ɔ Barnabas Antiōsn̄ ken̄ taa naan̄ Siri ki. Jee ken̄ naade b̄eer t̄oof̄de se debm̄ kalan̄ ron̄ Judas ken̄ k'dan̄in̄ Barsabas se kici, ɔ ken̄ kuuy se k'dan̄in̄ Silas. Naade se genaage paac aalde maak ki. ²³ Naade raan̄ edden̄ maktub̄ jide ki ɔ maak̄n̄ maktub̄ ken̄ ese naade deek ɔ:

Keese naaje k'jee kaan̄ naabm̄ Isa al-Masige, ute naajen̄ naan̄ jee eglizge tu, ute genaagen̄ ḡotn̄ ara paac k't̄edsen̄ t̄oos̄e dena naase genaajegen̄ Yaudge eyo, ken̄ took̄ aalkiga maakse do Isa al-Masi ki, naasen̄ ken̄ in̄gki taa naan̄ Siri ki ɔ maak̄n̄ ḡeɣer̄ ken̄ Antiōs ki ute kengen̄ taa naan̄ Silisi ki.

²⁴ Naaje k'booyga ken̄ jee metin̄ iin̄ ḡotje ki ara jaay ɓaa ḡotse ki se, naade utu taar naaden̄ ɓaa taadsen̄ se tujsega maakse ɔ teecsenga nirlse. B̄ere, jee se naade ɓaa gen̄ dode, ey num naaje ɓo k'j'olden̄ eyo. ²⁵ Taa naan̄ se, taar se naaje j'aakin̄ taa naapm̄ jaay k'b̄eer k't̄oof̄ jeege maakje ki taa ɓaa ute genāa k̄oan̄ maakjege P̄al ute Barnabas se ḡotse ki. ²⁶ Taa P̄al ute Barnabas se, edga ked̄ rode *serke taa Meljege Isa al-Masi. ²⁷ Bin num, naaje j'olsen̄ Judas ute Silas se, taa naade asen̄ ɓaa taadn̄ ute taarde mala taar ken̄ naaje k'raan̄sen̄ maak̄n̄ maktub̄ ken̄ ese. ²⁸ Nirl Salal ɔ naaje mala j'uun̄ doa k'je nak̄n̄ ken̄ k'raan̄sen̄ j'ɔ aki t̄ed̄ se k'je j'asen̄ ziidn̄ d̄im̄ kuuy do ki ey sum, ²⁹ ken̄ ɔ: ɔntē k̄oski daa maragge, ɔntē k̄oski mooso, ɔntē k̄oski daagen̄ moosde ɔy te naan̄ ki eyo ɔ ɔntē keeski naapge ren̄ ren̄. Ken̄ nakgen̄ se jaay naase 't̄ed̄in̄kiga num, keese naase 't̄ed̄kiga nak̄n̄ jiga aak eyo.

Naaje genaagen gōtn ara k'tedsen tōsse dēna.

³⁰ Kēn naade jaay raan̄ edden maktub jide ki se, gōtn se naade ɔlde ɔɔ naade iin̄ ɓaa maakŋ geger kēn Antiōs ki.

Kēn naade jaay aan se, naade dan̄ tus genaagen doobm al-Masi ki ɔɔ edden maktubm ese. ³¹ Kēn jee doobm al-Masi kēn gōtn ese jaay booy taar kēn k'dooydesin̄ maakŋ maktub kēn se, maakde ɓaa raap aak eyo ɔɔ taargen se edden kaay kaama.

³² Judas ute Silas se, naade jee taad̄ taar teeco taar Raa ki. Taa naan̄ se ɓo, naade dejdenga dēna edden kaay kaama ɔɔ do kaal maakde ki se, j'ok maakde tōgɔ. ³³ Naade ute genaagen Antiōs ki se, tin̄goga dēna gōtn ese jaay ɓo, genaagen doobm Isa al-Masi kēn maakŋ geger kēn ese ɔlde ɔɔ k'ɓaa lapia, ɔɔ naade ɔk t̄erl ɓaa gōtn jeege tun ɔldeno. ³⁴ [Naɓo, Silas se je kin̄g gōtn ara ɓii kandum†.] ³⁵ Anum Pɔl ute Barnabas se ɔɔp in̄g Antiōs ki. Gōtn ese, naade ute jeegen kuuy se kic dēna lee dooyden ute taar Mɛljege ɔɔ taadden Labar Jiga.

Pɔl gaan̄ ute Barnabas
(Gal 4.13-15)

³⁶ Kēn naade jaay tin̄g aas gōtn ese se, Pɔl deek Barnabas ki ɔɔ: «J'ok k't̄erl k'ɓaa kaakŋ genaagen doobm *al-Masi kēn in̄g maakŋ gegerge tun paacŋ gōtn naaje k'lee k'taado taar Mɛljege ro ki se. K'ɓaa k'l'jaakden tu, naade tap ɓo in̄g ɔɔ dī.» ³⁷ Gōtn se, gen̄ Barnabas ki num naan̄ je Jan kēn k'dan̄in̄ Mark se kic ɓo 'ɓaa ute naade. ³⁸ Num gan̄ Pɔl took eyo, taa Jan-Mark se res ɔndenga kōn̄ɔ taa naan̄ Pampili

---

† **15:34** Taar se maakŋ kitapge tun do dōkin̄ se m̄etinge maakde ki se gōto.

ki ð naan̄ ɔŋ aay ute kaamin̄ gen̄ tɛdn̄ naaba ute naade eyo. ³⁹ Gɔtn̄ se, naade naajga taara dɛna, naɔ taarde ɔaa ɔk te mɛtn̄ naap eyo. Bin se, Barnabas ute Jan-Mark ɛ ook maakŋ markab ki gen̄ ɔaa taa naan̄ Sipir ki; ⁴⁰ num Pɔl se ɛ, bɛɛr uun Silas gen̄ ɔaa ute naana ð genaagen ɔoobm al-Masi ken̄ gɔtn̄ ese tɔndde mɛtn̄ Raa ð daayum Mɛljege ŋ'tɛdden bɛɛna.

Pɔl ɔaa mɛrtɛ gen̄ k-dige

⁴¹ Pɔl iin̄ gɔtn̄ ese ð ɔaa lee taa naan̄ Siri ute gen̄ Silisi ki ð gɔtn̄ naan̄ aanga ro ki se, naan̄ ɛd kaay kaama *eglizge tu.

16

*Timote ɔaa ute Pɔl ð Silas gen̄ tɛdn̄ naabm Isa *al-Masi*

¹ Ter Pɔl ute Silas jaay aan maakŋ gɛgɛr ken̄ Derbe ute gen̄ Listir ki se; gɔtn̄ ese naan̄ ɔŋ gaaba kalan̄ debm aalga kaal maakŋ do Isa ki, ron̄ Timote. Naan̄ se kon̄ mɛnd Yaud ken̄ aalga kaal maakŋ do Isa ki kici; gan̄ bubin̄ se, kɔd̄ Grek. ² Timote se, genaagen ɔoobm al-Masi ken̄ maakŋ gɛgɛrge tun Listir ute ken̄ Ikɔniɔm ki, paac se tɔomiŋa. ³ Gɔtn̄ se Pɔl je ð k'ɔaa tɛɛ, naɔ taa Yaudgen in̄g maakŋ gɛgɛrge tun ese se, naan̄ ɔjin̄ pɔndɔ, taa jeegen paacŋ gɔtn̄ ese se jeelin̄ naan̄ se bubin̄ kɔd̄ Grek. ⁴ Ken̄ naan̄ jaay ɔj pɔndɔ Timote ki aas se, naade iin̄ gɔtn̄ ese ð ɔaa lee maakŋ gɛgɛrge tu ð naade taad̄ genaage tu nakgen ken̄ *jee kaan̄ naabm Isage ute jee naan̄ jee *eglizge tu taado taarin̄ Jeruzalem ki se ð naade taadden ɔ: «J'in̄g do taar ken̄ se.» ⁵ Ute taargen se, jee eglizgen gɔtn̄

ese se tɛd̄ jee al-Masigen mɛc, ɔɔ bii-raa naade ziid̄ baa ute naande.

Pɔl ni maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki

⁶ Pɔl ute Silas se je baa taadn̄ taar *Raa taa naan̄ Azi kɛn kaam kalan̄; naɔo *Nirl Salal taadden maakde ki ɔɔ j'ɔntɛ baa. Num gɔtn se, naade aal teec taa naan̄ Prigi ute gɛn Galati ki. ⁷ Kɛn naade jaay aan cɛɛ taa naan̄ Misi ki se, naade je baa taa naan̄ Bitini ki; naɔo gɔtn ese kic Nirl gɛn Isa gaasde. ⁸ Taa naan̄ se ɔo, naade aal teec taa naan̄ Misi ki ɔɔ bɔɔy baa maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki gɔt kɛn k'lee k'daar markabge se. ⁹ Maakŋ Troas ki jaay Pɔl tood̄ tood̄ nɔɔr se, naan̄ nia ɔɔ maakŋ nin̄ ki se, naan̄ aak aan gɔɔ kɔd̄ Masedoan kalan̄ daar daar naan̄ nin̄ ki ɔɔ eemin̄ nɔɔ mɛtin̄ ki ɔɔ: «lin̄ 'baado Masedoan ki ara taa ajen naaka.» ¹⁰ Kɛn Pɔl jaay taadden mɛtn̄ taar ninga sum se, gɔtn se sum ɔo naaje* k'naar k'je doobm j'an baa Masedoan ki, taa ute mɛtn̄ taar nin̄ se, naaje k'jeelga maakje ki kɛse Raa ɔo danje gɛn baa taadn̄ Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi se, jeege tun gɔtn naane.

*Pɔl aan maakŋ gɛgɛr kɛn Pilip ki
(Plp 1.1-11,27-30)*

¹¹ Naaje j'iin̄ maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki se, gɔtn se naaje k'j'ook maakŋ markab ki ɔɔ k'j'ɔmb k'gaan̄ baar k'baa taa naan̄ Samotras kɛn maane gurug aalin̄ se. Ter mɛtbeen̄ki se, naaje k'j'iin̄ k'baa maakŋ gɛgɛr kɛn Neapoli ki gɔtn kɛn k'lee k'daar markabge se kici. ¹² Gɔtn se, naaje k'j'iin̄ k'baa maakŋ gɛgɛr kɛn Pilip ki ɔɔ maakŋ taa naan̄

---

* **16:10** Gɔtn se Luk, kɛn raan̄ maktubm ese se, utu te naade kici.

Masedoan ki se, Pilip se naan geger magala o ok *Romege dena. Gotn ese se, naaje k'tingga bii kandum.

¹³ Ken *bii sebit jaay aan se, naaje k'jiin k'teec maakn geger ken se o k'baa taa oolo ki k'saap j'oo kaad naane j'kon gotn jeege lee eem Raa. Num gan j'aan se j'on mendge kandum sum bo tusga, k'j'ing cede ki o k'taadfen taara. ¹⁴ Maakde ki se, menda kalan rona Lidi o naan iino maakn geger ken Tiatir. Mend se, naan beer Raa ki o ok kalge gen zoa o kalinge se kalgen te rodege o aac kaace. Ken Pol jaay taad taad taar Raa se, naan ud bi do ki taa Meljege tedn maakin ki gen booy kon taar Pol se o naan aal maakin don ki. ¹⁵ Gotn se, naan ute jeegeen maakn been ki se *k'batizde. Ken k'batizde aas se, naan danje o k'baa been ki o deekjen o: «Ken naase 'jeelumki maam se jaay m'aalga maakum do Meljege tu deer deer num, 'baakiro aki king beem ki.» Gotn se, naan doje bini oje naaje k'took k'baa been ki.

Pol ute Silas se k'tak k'j'ambde dangay ki

¹⁶ Gan bii kalan naaje k'baa baa got ken jeege lee tusn gen keem Raa se, goon menda kalan bin se baado onje o naan mend dukaaka o ute dukaakin se iinga num taad nakgen ute aki kaan naan ki. Ute mend se, melinge on gurs ro ki dena. ¹⁷ Naan lee ok metje naaje j'utu Pol o tooy metje ki makono o dok taara on eyo deek o: «Jee ese se, naade jee tedn naabm Raagen Taaro! Naade baado se taa asen taadn doobm kaaja!» ¹⁸ Mend se ok metje bii kando kando bini o bii kalan Pol or se, terl aakina o deek sitan ken ron ki se o: «Ute ro Isa *al-Masi se

m'oo: 'teec naatn ro mend ken se!» Gōtn se sum bo, sitan se naar teec naatn ron ki. ¹⁹ Ken melinge jaay aakiñ naan dukaakiñ le gōtōga oo doobm naade an kōñ gurs kic bo gōtōga se, naade tōk Pōl ute Silas oo baanden naan magalge tun gōtn ese. ²⁰ Ter naade baanden naan magalge tun *Rōmege tōndde se oo taadden oo: «Jee se le, Yaudge oo baado se gen tujñ naanjeye! ²¹ Naade lee dooy jeege ute doobm king naande ken naaje Rōmege se oljeki ro ki eyo. Kese naaje se j'an kōñ ted eyo.» ²² Gōtn se ol jee denge se iin ro Pōl ute Silas ki. Oo magalgen Rōmege tōndde se iin tōodn ute kaldege taa tōogoo oo ol k'j'ōndde te meeje. ²³ Ken naade jaay tōnd dērenjē aas se, naade baa ombden maakñ dangay ki oo taad magal jee dangayge tu se oo jee se k'bōōbde jiga. ²⁴ Ken magal jee dangayge jaay booy taar naade taadin se, naan tōk ombden maakñ dangay ken maak ki oo tōndden poolo jedege tu.

Magal jee dangayge took aal maakiñ do Isa ki

²⁵ Ken aan gōor ute daan bea se, Pōl ute Silas se eem keem Raa oo tōōmin tōōm ute kaa, kaad ken se jee dangaygen kuuy se, ing booy kaadegen naade ing aar kaar se. ²⁶ Gan gōtn ese sum bo, naanja naar te makōno oo ol bee ken naade ing maak ki se kic bo ute magalin te rig rig. Gōtn se kaam taargen gen bee se tōod kalde ki, naan ken se zinzir k'dōōkñ jee dangayge se kic bo tōod si kalde ki. ²⁷ Ken magal jee dangayge jaay dōrl iin maakñ bin ki se, naan aak kaam taar jee dangayge se paac toodga wan wan. Gōtn se naan saap oo kaad naane jee dangayge se aanga. Taa naan se bo, naan ood gōrd-jerlina je tōol rōna. ²⁸ Gan Pōl ood ooy makōn oo: «Ay

29 Gətn se magal jee dangayge se beere əkiŋa əə ron̄ ook marga, taad̄ əə j'əəciŋo poodo taa an̄ kaakŋ gətə. Ken̄ k'baano ute poodo sum se, naan̄ naar̄ end̄ baa maakŋ dangay ki əə baa ooc̄ metn̄ jε Pəl ute gen̄ Silas ki. 30 Gətn se naan̄ əəf̄ teecdeno naatn̄ əə tənd̄ metde əə: «Nakage, maam̄ tap̄ bo m'tedn̄ rom̄ m'əə dī jaay m'kəŋ kaaja se?» 31 Naadē tərliŋ əə: «Naai aal maaki do Məljege Isa ki əə ute naan̄ se, naai ute jeeigen̄ maakŋ bei ki paac se, aki kəŋ kaaja.» 32 Gətn se naan̄ ute jee maakŋ been̄ ki se, naadē taaddēn̄ taar̄ Məljege Isa. 33 Maakŋ n̄əə ken̄ ese sum bo, magal jee dangayge se baanden̄ gətn̄ ək maane. Gətn̄ ese naan̄ tuḡ daapden̄ taan-dudege. Əə naan̄ ken̄ ese sum bo, naan̄ ute jee maakŋ been̄ ki se, Pəl ute Silas *batizde. 34 Gətn se Pəl ute Silas se naan̄ dan̄ baanden̄ been̄ ki əə edden̄ kəsə. Gaabm se, ute jeeŋgen̄ maakŋ been̄ ki se, maakdē raapo taa naadē aalga maakdē do Raa ki. 35 Ken̄ gətə jaay iip se, magalgen̄ *Rəməge tənddē se, əlo asgarge baa taad̄ magal jee dangayge tu əə: «Jee se, 'təəf̄ təlde.» 36 Magal jee dangayge baado taad̄ Pəl ki əə: «Magalgen̄ Rəməge tənddē se, əlo asgarge əə baado taadum̄ əə k'təəf̄ k'təlse. Bin̄ num̄ 'teeckiro naatn̄ maakŋ dangay ki əə 'baaki te lapia.» 37 Gan̄ Pəl deek asgarge tu se əə: «Naadē aakjen̄ te metn̄ taarje ey sum bo əl k'təndje naan̄ jeege tu, əə baa əlje dangay ki, ey num̄ bεε, naaje kic̄ k'Rəməge. Num̄ gan̄ bərise num̄ naadē je ajen̄ təədn̄ təl nam̄ 'jeel gətje ey se met ki eyo. Bin̄ se, əndē naadē malinge bo adē baa utu ajen̄ təədn̄ naatn̄ maakŋ dangay ki se.» 38 Asgargen̄ j'əldeno jaay ək̄ tər̄l̄ baa se baa taad̄ taar̄ se magalge tun̄ Rəməge tənddē se. Ken̄ magalgen̄ se jaay booy

᠔᠔ Pəl ute Silas kic ᠖᠐ Rōmēge se, gōtn se ᠖eere ᠖aa ᠔kde. ³⁹ Naade ᠖aado ᠔᠒de ᠔᠔ tēdden kaldē jaay tō᠔d talde ᠔᠔ taadden ᠔᠔ k'j'iin̄ k'j'ōnde maak᠒ gēgerde se. ⁴⁰ Ken Pəl ute Silas jaay teeco maak᠒ dangay ki se, naade ᠖aa gōtn Lidi ki. Ken naade aan se, ᠔᠒ gēnaagen doobm *al-Masi ki. Gōtn se, naade ēdden kaay kaama, jaay ᠖᠐ iin̄ ᠖aa.

17

Pəl ute Silas ᠖aa maak᠒ gēger ken Tesalonik ki (1Tes 1, 2.1-16)

¹ Ken Pəl ute Silas jaay iin̄ ᠔᠒᠐ gēger Pilip se, naade aal teeco maak᠒ gēger ken Ampipolis ki ute ken Apoloni ki. ᠔᠔ naade ᠖aado maak᠒ gēger ken Tesalonik ki. Gōtn se, Yaudge ᠔k ᠖ee ken naade lee tusn maak ki. ² Aan gō᠔ nak᠒ se, naan̄ deelga deel ro ki se, Pəl ᠖aa ᠔᠒ Yaudge ᠔᠔ daan suukge tun mō᠔᠔ se, aanga *᠖ii sebit ki tak ᠖᠐, naade lee naaj ute naade do taarge tun maak᠒ Kitap ki. ³ Naan̄ taad tōkden meti᠒a ᠔᠔ taadden metn taar maak᠒ Kitap ken taad ᠔᠔: «*Al-Masi se ᠖aadoga num utu dabara utu kooyo jaay naan̄ ade dur daan yoge tu. Al-Masi ken naase injg aakki kaamin̄ se, naan̄ ᠖᠐ Isan ken maam m'taadsen taari᠒ se.» ⁴ Gōtn se Yaudgen meti᠒ge se, taar se ᠖aa end maakde ki ᠔᠔ took ᠖aa tum ute Pəl ᠔᠔ Silas. Naan̄ ken se Grekgen ᠖eer *Raa ki se kic ᠖᠐ dēna ute mēndge dēna ken gaabdege jee magalge se kic, took ᠖aa ute naade.

⁵ Gan̄ Yaudgen baate kaal maakde do Isa ki se, tē᠔maak-kilimi ro Pəl ute Silas ki ᠔᠔ ᠔᠒ jee mursgen lee daan doobge tu se rejdēno ute gurs. Naade ᠖aado ᠔᠔s metn jee dēnge taa tuj᠒ gō᠔᠔. Gōtn se,

naade iin baa terɛc bee Jason gen je Pɔl ute Silas. Ken naade jaay ɔndenga num, anden tɔkɲ baa naan jee denge tun tusga se. ⁶ Ken naade baa jaay ɔnden te ey se, naade ɔk baano ute Jason ute genaage kandum ken doobm al-Masi ki naan tɔogge tun gɔtn ese. Gɔtn se, naade tɔɔd tɔɔy ɔɔ: «Jee tuj *dunia te magalin se, bere, borse naade aanga ara! ⁷ Ɔɔ Jason se bo, debm ken ɔkden been ki ɔɔ jee se le, Sezar Gaar magal ken ing *Rɔm ki se, naade ɔɔ ansin dim eyo ɔɔ naade taad ɔɔ Gaar magal kuuy utu ɔɔ naan se bo, ken ron Isa se.» ⁸ Ken jee ute dende ute tɔoggen gɔtn ese jaay booy taar se, naade maakde baa tuju. ⁹ Gɔtn se naade ɔl Jason ute genaagen doobm al-Masi ki se, baado dɔnd gurs den jaay bo, naade tɔɔd tɔlde.

Pɔl ute Silas baa maakɲ geger ken Bere ki

¹⁰ Maakɲ nɔɔr ken ese sum bo, genaagen doobm Isa *al-Masi ki se, ɔl Pɔl ute Silas baa geger ken Bere ki. Ken naade jaay aan se, naade baa maakɲ *bee ken Yaudge tun lee tusn maak ki se. ¹¹ Gan naade baa ɔɲ Yaudgen Bere ki se jiga cir Yaudgen Tesalonik ki, taa naade booy taar Raa se maakde raap do ki sakan. Bii-raa naade dooy aak taar maakɲ Kitap ki se taa naade an kaakɲ jeel ro ki taar ken Pɔl lee dooyden se, met ki lo met ki ey le. ¹² Maakde ki se, jeege dena took aal maakde do Isa ki ɔɔ mend Gerekgen gaabdege jee magalge ute gaabge dena took aal maakde do Isa ki.

¹³ Gan Yaudgen maakɲ geger ken Tesalonik ki jaay booy ɔɔ Pɔl baaga taadn taar Raa maakɲ geger ken Bere ki kic se, naade baado ɔɔs metn jeege taa tujɲ gɔto daala. ¹⁴ Gɔtn ese, genaagen doobm

Isa al-Masi ki naar əl Pəl ɓaa taa baar ki gɛn ɓaa kookɲ maakɲ markab ki. Num Silas ute Timote se lɛ ɔɔp inɲ Bere ki. ¹⁵ Jeegen ɓaa kəl Pəl se, naade ook maakɲ markab ki ute naana, bini əliɲo maakɲ gɛgɛr kɛn Atɛn ki. Kɛn naade tɛrlo tɛrl se, Pəl taadden ɔɔ kɛn j'aanga num, k'taad Silas ki ute Timote ki se, k'ɓaado j'oɲiɲ kɛskɛ.

Pəl taad taar Raa jeege tun Atɛn ki

¹⁶ Kɔr Pəl utu booy booy Timote ute Silas maakɲ gɛgɛr kɛn Atɛn ki se, naan̄ aak maakɲ gɛgɛr ese se dooc ute maragge sum ɔɔ naan̄ aak se maakin̄ tuj kasak kasak. ¹⁷ Gɔtn se, naan̄ iin̄ ɓaa maakɲ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, naan̄ naaj ute Yaudge ɔɔ ute jee ɓeer Raa ki. Ɔɔ ɓii-raa ɓɔɔr maakɲ gɛgɛr kɛn jeege lee tusn se, naan̄ lee naaj ute jeege kici.

¹⁸ Gɔtn se jaay jee dooy jeegen uun taar Epikirus ute jee dooy jeegen uun taar Zenon se* inɲ naaj ute naana. Jee mɛtɲige deek ɔɔ: «Aakum tu, debm kul taar rɛɲ rɛɲ ara tap ɓo je deekɲ ɔɔ dɪ?» Jee kuuy deek ɔɔ: «Naan̄ ɓɛrɛ ɓaanoga ute taar raa jee kuuy.» Naade taad bin se, taa Pəl se taaddega taad taa Isa ɔɔ ute mɛtn taar dur jeegen utu dur daan yoge tu se. ¹⁹ Naade ɔk ɓaansin̄ do ko kɛn naade lee tusn aakɲ mɛtn taardege se, ɔɔ gɔtn se k'dan̄iɲ Areopag. Gɔtn se naade taadin̄ ɔɔ: «Naaje k'je naai ajen taadn̄ mɛtn taar dooy kijɲ kɛn naai lee dooy jeege se, taa naaje k'booy kɔkɲ mɛtiɲa. ²⁰ Ute mɛtn taarigen ɓii kalan̄ naaje k'booy te ey jaay, naai lee taad̄ bijen doje se, ɓaado taadjen mɛtiɲ tu, taa naaje k'je k'jeel kɔkɲ mɛtiɲa.» ²¹ (Naade taad bin se taa jee Atɛn ki ute

* **17:18** Jee uun taar Zenon se k'dandɛ Stoyisige.

mertgen baado baao ḵ kengen ting ting gōtn ese se, naade ing ḵo gen booyo ḵo gen taadn̄ metn̄ taargen kiji ken naade ḵnḡa num baado lee taad̄ metiṅ se)†.

²² Gōtn se, Pōl iin̄ daar daan jeege tun Areopag ki se ḵo deekden ḵo: «Naase jee Atēn ki, maam m'aakse naase se jee ḵkki maragge se ḵoṅ aak eyo. ²³ Ken maam m'leedo maakṅ gēgēse ki se, maam m'aako gōtn ken naase 'lee eemki maragsege ḵo m'ḵṅo gōtn tōjṅ sērke kaam kalan̄ bin se k'raan̄ṅ ro ki j'ḵo: «Kese raa k'jeel metiṅ eyo.» Taa naan̄ se ḵo, maam m'baado se m'asen taadn̄ Raa ken naase eemiṅki jaay 'jeeliṅki ey se.

²⁴ «Raa se, naan̄ ḵo debm aalo dunia ute nakgen maak ki paac se ḵo naan̄ ḵo mēl maakṅ raa ute do naan̄a ḵo naan̄ se ing maakṅ beege tun jikilimge ḵo iin̄ṅ ute jide se eyo. ²⁵ Ḷo naan̄ lē, ḵliṅ ḵim te naabm jikilimge eyo, taa naan̄ kaliṅ ki sum ḵo ḵd̄ koa nakge tun ing ḵaa se paac ḵo naan̄ ḵo debm ḵd̄jeki nakgen 'kaasn̄ tingjege. ²⁶ Naan̄ aalo deb kalan̄ sum ḵo ken tooj dirl̄ metjil̄ jikilimgen do naan̄ ken ḵaa se paac. Ḷo naan̄ ḵo debm tōnddeno kaadn̄ toojdege ḵo kaadn̄ kooydege ḵo gaan̄ ḵdden taa naan̄ge ḵo tōnddesiṅ te naan̄ guuriṅge.

²⁷ «Raa tēdn̄ naan̄ se taa naade aṅ jea ḵo bin sum ḵo daan naane naade aṅ kōṅ lē daam? Taa naan̄ lē dōk ute naajege eyo. ²⁸ Taa naan̄ se ḵo, naaje j'ingki ḵo k'leeki se kic ḵo ute naan̄a ḵo ḵorse ken j'utuki zēere se kic lē ute naan̄a. Kese ḵo maakṅ jee kaar bal-zēersege tu se, deb kalan̄ maakṅ kaan̄ki se taad̄ ḵo: «Naajege se k'gaan̄ Raage.» ²⁹ Aan̄ gōḵo naajege k'geniṅge ḵey se, bin num naaje j'aki kōṅ saapm

† 17:21 Kese Luk mala ken taad̄ taar ese.

j'ɔki Raa se tec aan gɔɔ maraggen kɛn k'tɛddɛn ute daab, pudda ey ɛ ute ko se eyo. Nakgen se jikilimge tɛddɛn ute tirddege sum. ³⁰ 'Booyki! Do dɔkiŋ kɛn naase 'jeelkiro te Raa ey se, naan̄ kɛn se kic ɓo, Raa ɔŋ utsen te eyo. Num ɓorse se, naan̄ dan̄ jeegen gɔtn ɓaa se paac taa tɛrl maakde ade ɓaa gɔtn naan̄ ki. ³¹ Taa naan̄ se ɓo, Raa se ɔndga kɔnd ɓiin kɛn naan̄ an kɔjŋ ɓɔɔrɔ ute doobiŋ do jeege tun do naan̄ ki paac. Ute debm kɛn naan̄ bɛɛr ɔɔdiŋ gen kɔjŋ ɓɔɔrɔ do jeege tu se, debm se ɓo kɛn naan̄ durin̄ daan yoge tu taa jikilimge se an jeel ro ki.»

³² Kɛn naade jaay booy Pɔl ɔɔ Raa duroga nam daan yoge tu se, gɔtn se jee mɛtiŋge baagin̄ tɛɛciŋ mɛtiŋ ki. Gan̄ jee kuuy se taadiŋ ɔɔ: «Do taari ki se, ɓiin kuuy j'utu j'ai dan̄ ajen taadn̄ aan gɔɔ kɛn ese daala.» ³³ Naan̄ kɛn se sum ɓo, Pɔl teec ɔnde. ³⁴ Num gan̄, jee mɛtiŋge ɓaa ɔŋ Pɔl ɔɔ took aal maakde do Isa ki. Maakde ki se gaaba kalan̄ ron̄ Denis, naan̄ kic maakŋ jeege tun lee aak mɛtn taara Areopag ki se kici ɔɔ mɛnda kalan̄ ron̄ Damaris ute jeegen kuuy kic ɓaa te naan̄a.

18

*Pɔl ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki
(1Kɔr 1.1-9, 2.1-5; 2Kɔr 11.5-12, 12.12-13)*

¹ Kɛn Pɔl jaay iin̄ ɔŋ gɛgɛr Atɛn se, naan̄ iin̄ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki. ² Gɔtn se naan̄ ɓaa dɔɔd ute kɔd Yaud k'dan̄iŋ Akilas utu aan kaana ɔɔ naan̄ j'oojin̄ taa naan̄ Pɔŋ ki. Naan̄ iin̄o taa naan̄ Itali ki ute mɛndina ron̄a Prisil, taa Gaar magal gen *Rɔmɛgen k'dan̄iŋ Klɔd se ɔl k'tuur Yaudge naatn̄ paac maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔm ki se. Naan̄ kɛn se,

Pəl ɓaa deel ute naade, ³ taa naabin̄ lɛ, tec gɔɔ gɛn naade dey se. Naabm naade se, lee uj nakgen k'ɗaapm kɔrɔr. Taa naan̄ se ɓo, Pəl ɓaa in̄g ute naade ɔɔ naade lee tɛɗ naaba tɛɛ.

⁴ Aanga *ɓii sebit ki tak ɓo Pəl ɓaa maakɲ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn se, naan̄ lee taad taar *Raa Yaudge tu ute Grɛkge tu taa naan̄ je naade 'tookɲ do taarin̄ kɛn naan̄ taadɗen se. ⁵ Gaɲ kɛn Silas ute Timote kɛn iin̄o Masedoan ki jaay aan sum se, Pəl ɔn̄ ron̄ paac gɛn taadn̄ taar Raa. Naan̄ taad Yaudge tu tal̄ ɔɔ *al-Masi kɛn naase in̄g aakki kaamin̄ se, naan̄ ɓo Isa se. ⁶ Gaɲ gɔtn se, Yaudge se iin̄ ron̄ ki ɔɔ naajina. Naan̄ kɛn se, Pəl ɔk mind kaliɲa ɔɔ deekɗen ɔɔ: «Bɛɛɛ, naase se kɛn dim̄ jaay aanga dose ki kic num, maam se ɔlum eyo ɔɔ j'am kɔkɲ mindum eyo. Naan̄ ki se ɓɛɛɛ, maam m'ɓaa taadn̄ taar Raa jeege tun Yaudge eyo.» ⁷ Naan̄ iin̄ teec gɔtn ese ɔɔ ɓaa ɓee gaab ki kalan̄ k'dan̄in̄ Titus Justus. Naan̄ se debm ɓeer Raa ki ɔɔ ɓeen̄ se ɔnd daamboogo ute ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se. ⁸ Gɔtn se Krispus, naan̄ kɛn magal ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, naan̄ ute jee maakɲ ɓeen̄ ki paac took aal maakɗe dɔ Mɛlje ki, ɔɔ jee Kɔrint kɛn dɛn lee booy taar Pəl se kic, took aal maakɗe do Isa ki kici ɔɔ *k'batizɗe. ⁹ Kɛn aan̄ nɔɔr se, Mɛljege Isa mala teec naan̄ Pəl ki ɔɔ taadin̄ ɔɔ: «ɔnte ɓeer jeege tun se, num taad taar Raa ɓaa ute naani sak sak, ɔnte doa. ¹⁰ Taa maam m'utu te naai se nam kɔɲ kɔl jin̄ roi ki eyo. 'Jeele, maakɲ gɛgɛr kɛn ese se, maam m'ɔk jeege dɛna.» ¹¹ Gɔtn se Pəl ɔɔp tinḡ maakɲ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki se ɓaara ute laapa mɛɛɛ. Gɔtn se naan̄ lee dooy jeege ute taar Raa.

Pəl j'ək k'baansin naan magal *Rəmεge tu

¹² Kaad ken Galion magal taa naan Akayi se, naan ken se Yaudge dək taarde 6aa ək Pəl ɔ baansin gətn kəjn bəər ki. ¹³ Gətn se, naade deek Galion ki ɔ: «Gaabm se ɔs mɛtn jeege ɔ j'ɔnte keem Raa tec aan gɔ ken naaje k'lee k'j'eem se.» ¹⁴ Ey num Pəl se je taada, na6o Galion naar taad Yaudge tu ɔ: «Naase Yaudge, ken gaabm se jaay tɛd te nakη ute doobin eyo, lɔ tujga dim kuuy se, gen naan se num, maam m'asen kaakη mɛtn taarse. ¹⁵ Gan naase lɛ, 'lee naajki taara do *Ko Taar Raase ki ute ro jeege tu. Bin num, kese nakη naase malinge! Maam se, m'kəη kəjn bəərɔ do nakge tun bin eyo.» ¹⁶ Gətn se, naan tuur ɔddeno naatn gətn kəjn bəər ki se. ¹⁷ Gətn se jeege paac iin gətn ese, iij-ək Sostɛn magal *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki ɔ tɔnd dɛrɛŋina naan jeege tun gətn kəjn bəər ki se. Na6o Galion ken magal Rəmεge aak nakη ken naade tɛd se, doŋ cəkɔ kic 6o dirinɪ eyo.

Pəl ək tɛrlo maakη gɛgɛr ken Antɔs ken taa naan Siri ki

¹⁸ Maakη gɛgɛr ken Kɔrint ki se, Pəl tɪŋga dɛna, jaay 6o naan iin ɔŋ genaagen doobm Isa *al-Masi ken gətn ese. Naan iin 6aa ute Prisil ɔ Akilas maakη gɛgɛr ken Sankre ki gət ken k'lee k'daar markabge. Gətn se, naan dəs dona taa naan naamga naam taariŋa, jaay 6o naade ook maakη markab ki ɔ 6aa taa naan Siri ki. ¹⁹ Ken naade jaay aan maakη gɛgɛr ken Epez ki se, Prisil ute Akilas se Pəl ɔnden gətn ese ɔ naan iin 6aa maakη *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gətn ese naan naaj ute Yaudge taa Isa. ²⁰ Naade tɔnd mɛtin ɔ:

«Ɔɔp in̄g ute naaje,» naɓo Pɔl baate. ²¹ Ken naan̄ iin̄ ɔndɛ kɔn̄ se deekden̄ ɔɔ: «Ken̄ Raa jaay je num, biin̄ kuuy jaay m'ade ɓaa gɔtse ki.» Gɔtn̄ se naan̄ iin̄ maakɲ gɛgɛr ken̄ ɛpɛz ki se, ook maakɲ markab ki ɔɔ ɓaa. ²² Ken̄ Pɔl jaay aan̄ maakɲ gɛgɛr Sezare ki se, naan̄ ook ɓaa Jeruzalem ki gen̄ tɛdn̄ tɔɔsɛ *egliz ki, jaay ɓo, naan̄ ɓɔɔy ɓaa maakɲ gɛgɛr ken̄ Antios ken̄ taa naan̄ Siri ki. ²³ Gɔtn̄ se, naan̄ tingga bii kandum jaay iin̄ ɓaa leedɔ maakɲ gɛgɛrge tun̄ taa naan̄ Galati ute gen̄ Prigi. Gɔtn̄ naan̄ aanga tak ɓo, naan̄ ɛf kaay kaama gen̄naage tun̄ doobm Isa al-Masi ki.

Apɔlɔs ɓaa maakɲ gɛgɛr ken̄ ɛpɛz ki ute gen̄ Korint ki

²⁴ Kaad̄ ken̄ se gaaba kalan̄, kɔf Yaud k'dan̄in̄ Apɔlɔs ɔɔ naan̄ se k'l'oojin̄ maakɲ gɛgɛr ken̄ Aleksandri ki. Ɔɔ naan̄ iin̄ ɓaadɔ maakɲ gɛgɛr ken̄ ɛpɛz ki. Gaabm se jeel̄ taad̄n̄ taara aak eyo ɔɔ jeel̄ ɔk mɛtn̄ Kitap̄ jiga. ²⁵ Naan̄ se k'dooyinga ute mɛtn̄ taar ken̄ taad̄ taa Mɛljege. Naan̄ taad̄ taar Raa se maakin̄ raap do ki sakan̄, ɔɔ taar Isa se, naan̄ dooy jeege ute doobin̄ tak tak. Naɓo, naan̄ se, jeel̄ ɓo mɛtn̄ taar *batɛm gen̄ Jan-Batist sum. ²⁶ Maakɲ *ɓee ken̄ Yaudge lee tusn̄ maak ki se, Apɔlɔs baag taad̄n̄ taar Raa jeege tu kic ɓo, ɓeer eyo. Gan̄ ken̄ Prisil ute Akilas jaay booy taar naan̄ taad̄ se, gɔtn̄ se naade ɔk ɓaansin̄ ute naade ɔɔ taad̄in̄ Doobm Raa se ute doobin̄ tak tak do ki daala. ²⁷ Apɔlɔs se, je ɓaa taa naan̄ Akayi ki gen̄ ɓaa taad̄n̄ taar Raa jeege tu. Taa naan̄ se ɓo, gen̄naagen̄ doobm Isa *al-Masi ki se, ɛdin̄ kaay kaama ɔɔ raan̄ ɛdin̄ maktub̄ jin̄ ki, taa n̄'ɓaa ked̄n̄ gen̄naage tun̄ gɔtn̄ naane, taa ken̄

naan̄ aanga num, naade an̄ doodn̄ kəkŋ jiga. Ken̄ naan̄ jaay aan̄ gōtn̄ naane se, ute bεε ken̄ Raa tedin̄ se, gēnaagen̄ doobm̄ Isa al-Masi ken̄ gōtn̄ naane se, naan̄ noogden̄ dēna. ²⁸ Anum, Yaudge tu se, naan̄ taadden̄ tal tal gōtn̄ ese ɔɔ taar ken̄ naade an̄ tərɫ kic̄ ɓo, naade ɔŋ eyo. Ɔɔ ute taargen̄ maakŋ Kitap ki se, naan̄ taadden̄ ɔɔ: Isa se, naan̄ ɓo al-Masi.

Pəl ɓaa mɛrtɛ gɛn̄ k-mətɔge

19

Pəl tərɫ maakŋ gɛgɛr ken̄ ɛpɛz ki daala

¹ Kaaf ken̄ Apɔɓs utu maakŋ gɛgɛr ken̄ Kōrint ki se, Pəl aal teeco taa naan̄ Azi ken̄ maakŋ koge tu se ɔɔ ɓaado maakŋ gɛgɛr ken̄ ɛpɛz ki. Gōtn̄ se, naan̄ ɔŋ jeege kandum se, aalga kaal maakde do Isa ki. ² Ɔɔ naan̄ tōnd̄ mɛtdɛ ɔɔ: «Bii ken̄ naase aalki maakse do Isa ki se, *Nirl Salal tap ɓo ɓɔɔy te dose ki ey la?» Num gan̄ naade tərɫin̄ ɔɔ: «Nirl Salal ken̄ naai taadn̄ se, ɓii kalan̄ naaje k'booy te maan̄in̄ eyo.» ³ Tər Pəl tōnd̄ mɛtdɛ ɔɔ: «Naase tap ɓo *k'batizse j'ɔɔ di?» Naade tərɫin̄ ɔɔ: «Naaje se, k'batizjen̄ aan̄ gɔɔ ken̄ Jan lee batizo jeege se.» ⁴ Pəl taadden̄ daala ɔɔ: «Jan se batizo jee ken̄ tərloga tərɫ maakde do *Raa ki sum. Ɔɔ naan̄ taaf Yaudge tu ɔɔ j'aal maakde do deb ken̄ utu ɓaado mɛtin̄ ki se ɔɔ naan̄ ɓo debm̄ k'dan̄in̄ Isa se.»

⁵ Ken̄ naade jaay booy taar Pəl taadden̄ se, gōtn̄ se naade took k'batizde kuuy ute ro Mɛljege Isa. ⁶ Naan̄ ken̄ se, Pəl tōnd̄ jin̄ dodege tu ɔɔ gōtn̄ se Nirl Salal ɓɔɔyo dode ki ɔɔ naade baag taadn̄ taar

naanjen naade jeel metin eyo ə naade taad taar-
gen teeco taar Raa ki. ⁷ Naade paac se, aas nakn
gaabge 6aa 6aa sik-kaar-dio.

⁸ Daan laap ken mətə se, daayum Pəl lee 6aado
maakn 6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gətn
se, naan taadden metn taar Gaar Raa jeege tu ə
naan taadden kic 6o 6eer eyo. Naan je taa jeejen
ing booyin taarin se, 'tookn do taarin ken naan
taadden se. ⁹ Gan jee metinge se təd do mənɔ
ə baate tookn taarina. Do Doobm Isa ken naan
taadden metin se, naade tooyin koogo naan jeege
tu. Gətn se Pəl iin əndə ə 6aa ute jee metin ki
6aa maakn ləkəl gen gaaba kalan k'danin Tiranəs
ə gətn se bii-raa, naan lee dooyde ute taar Raa.
¹⁰ Gətn dooyin ken ese se, naan təd 6aara dio, bini
əl Yaudge ute Grəkgen taa naan Azi ki paac se, 6aa
booy taar Məljege.

Nakn ken gaan Sebage tɛdɑ

¹¹ Anum Raa əl Pəl təd nakn-kəɔɔgen deel doa,
¹² bini, əl jeege 6aa tuuno kalge taal do Pəl ki ey
lɛ 6aano ute kalge utn roŋa ə naade təs 6aano ə
taalin do jee kəɔɔge tu ə jee kəɔɔge se əŋ lapia ə
jee kəɔɔ sitange se kic 6o, sitange teec əndə.

¹³ Gətn se, Yaudgen metingen lee maakn naange
tu gen tuur sitange ro jeege tu se, naade baag tuur
sitange ute ro Isa kici. Naade taad sitange tu ə:
«Ute ro Isan ken Pəl lee taad taarin jeege tu se, m'ə:
'teecki naatn ro jeege tu se!» ¹⁴ Jeejen tɛdn naan
se, naade cili. Naade se, gaan kəd Yaud kalan bini
k'danin Seba, ə naan se maakn *magal jee tɛdn
serkɛ Raage tu. ¹⁵ Gan bii kalan, gaabm ək sitan
se taadden ə: «Isa se, maam m'jeelina ə Pəl kic lɛ

maam m'jeelina, num naase ara tap 60, 'nan̄ge?»
16 Gōtn se, gaabm kēn ək kəōn̄ sitan se iin̄ oocde; kēn
naan̄ jaay 6aa cirde sum se, naan̄ tōnd̄ awarde əɔ
nεεpm ute kaldege se naatn. Kēn naade dō bini əŋ
dode jaay aan̄ teec se, kaldege kic 60, nεεpden dode
ki rəsəm rəsəm.

17 Ɔə kēn Yaudge ute jee kēn Yaudge eyo in̄g
maakŋ geger kēn Epεz ki jaay booy taar se, gōtn
se naade 6eere 6aa əkde. Taa naan̄ se, naade 6aa
*nook ro Mεljege Isa se cir daala. 18 Gōtn se, jeege
dēna kēn aaloga kaal maakde do Isa ki se, 6aado
tōd̄ mεtdege naan̄ jeege tu, do nakge tun jig ey
kēn naade lee tēf se. 19 Maakde ki se, jee dēn kēn
lee ooj rodege se, 6aano ute maktubdegen ək mētn
taargen naade lee oojŋ rode se əɔ gōtn se naade
tōcin̄ naan̄ jeege tu əɔ maktubdege se jaay j'aak
zon̄ se aas tamma gen̄ pudda dupu-si-mii*. 20 Bin
60, ute tōəŋ Mεljege se taar Raa se wōək ziid 6aa
ute naaniŋa.

Jee Epεz ki iin̄ gen̄ tēdn̄ taara

21 Kēn nakgen se jaay deel paac se, *Nirl Salal əl
Pəl uun̄ doa gen̄ 6aa Jeruzalem ki əɔ naan̄ aal teec
ute doobm taa naan̄ Masedoan əɔ ute gen̄ Akayi
ki. Gōtn se, naan̄ deek genaage tun doobm Isa
*al-Masi ki əɔ: «Bεeki num, kēn m'aanga Jeruzalem
ki jaay 60, sōm m'utu m'6aa *Rōm ki kici.» 22 Jee
noogingen di Timote ute Erast se, naan̄ əlde əɔ j'ōnd̄
naana əɔ k'6aa Masedoan ki. Ɔə naan̄ mala se, əp
in̄g cəkə taa naan̄ Azi ki.

---

* **19:19** Tamman gen̄ puddn̄ ese se aas gen̄ kōŋŋ nam kēn tēdn̄
naaba gen̄ 6ii dupu-si-mii.

²³ Kaad̄ ken se, jeegen maak̄n̄ ḡeḡer ken̄ Ep̄ez ki se, jeege d̄ena iin̄ ul taara gajalan̄ taa Doobm Isa. ²⁴ Taa ḡotn̄ se, ok̄ k̄od̄ k̄ord̄n̄ t̄ool̄o ron̄ Demetrus. Naan̄ se lee ɔȳ pudda gen̄ daapm̄ beegen̄ seem̄ seem̄ ken̄ tec bee magal gen̄ maragden̄ naad̄e lee eemin̄ ken̄ k'dan̄in̄ Artemis se†. Ute naabden̄ ese se, naan̄ ute jeegen̄ k'ted̄ naaba t̄el̄e ese, naad̄e lee ɔn̄ gurs d̄ena ro ki. ²⁵ Bii kalan̄, naan̄ dan̄ tus jee ken̄ naad̄e t̄ed̄n̄ naaba t̄el̄e ute jee ken̄ naabdē tec aan̄ ḡoo gen̄ naad̄e se, ɔ deekden̄ ɔ: «Medumge, naase 'jeelki maal naaje k'j'okki se k'j'ɔn̄in̄ki ute naabm̄ ese. ²⁶ Num gan̄ naase aakkiga ɔ 'booykiga nak̄n̄ ken̄ deel Ep̄ez ki paac se ɔ P̄ol ese se deek jeege tu ɔ raagen naaje mala k'ted̄in̄ki ute jijege se, raagen deer eyo. Do taar ken̄ naan̄ lee taad̄ jeege tu se ɔl jeege d̄ena took taariṅa ɔ baaga m̄etin̄ ki. Nak̄n̄ se, naan̄ t̄ed̄in̄ Ep̄ez ki sum eyo, num gan̄ taa naan̄ Azi ute magalin̄ paac kici. ²⁷ Ken̄ naan̄ jaay utu t̄ed̄n̄ nak̄n̄ se tak̄ num, b̄ere, utu ajeki tuj̄n̄ naabjege. Num naabjege sum eyo, num utu k̄al̄ jeege maragjegen̄ magal Artemis se kic ɔ, naad̄e utu an̄ kaal maak̄ ki eyo ɔ been̄ se kic l̄, naad̄e an̄ kaak̄n̄ aan̄ ḡoo nak̄n̄ c̄ere. Ey num, Artemis se ɔ, jee taa naan̄ Azi ki ute jee do naan̄ ki paac se lee eemiṅa.»

²⁸ Ken̄ jee t̄ed̄n̄ naabgen̄ ḡotn̄ ese jaay booy taar Demetrus se, naad̄e maakdē taardē pirin̄ ɔ baag t̄ooȳ d̄ook̄n̄ taara ɔ: «Artemis se, naan̄ ɔ maragn̄ magal ken̄ Ep̄ez ki!» ²⁹ Ḡotn̄ se, jeege iin̄ ul taara gajalan̄ maak̄n̄ ḡeḡer ken̄ se, ɔ t̄oko Gayus ute Aristark ken̄ iin̄o Masedoan̄ ki ɔ lee te P̄ol t̄el̄e

---

† **19:24** Artemis se, marag ken̄ m̄enda. Jeege saap ɔ naan̄ se ooj nakge, dirl maalge ɔ t̄ed̄ m̄endge ooj.

se. Naade naar baandeno daan bəər kən gətn k'lee k'l'əj̄n̄ bəərə se. ³⁰ Ey num Pəl se, je baa gətn jeege tun tus se kici, nabo genaagen doobm Isa al-Masi ki se, gaasiṇa. ³¹ Ɔə maak̄n̄ magalge tun taa naan̄ Azi ki se, jee mət̄iṅge se mēdn̄ Pəlge əə naade əl nam baa taad̄ Pəl ki əə: «Βερε, ɔ̄nte baa gətn jeege tun tus se!» ³² Kaad̄ kən jeege tus gətn ese se, jee mət̄iṅge ul gən dode əə jeegen kuuy se kic le, taad̄ gən dode kici. Jee dēn jaay baado gətn ese se, mētn taar jaay əlde naade tusn ro ki se kic 60, naade jeel mētn̄ eyo. ³³ Maak̄n̄ jee denge tu se, gaaba kalan̄ kəd̄ Yaud ron̄ Aleksander. Maakde ki se, jee mət̄iṅge baa taad̄n̄ mētn taar se jaay 60 Yaudge əlin̄ baa naan̄ jeege tu. Naan̄ uun jin̄ jeege tu je adēn taad̄n̄ mētn taar se. ³⁴ Nabo kən jee Ep̄ez ki jaay booy əə naan̄ kəd̄ Yaud se, gətn se naade dəəb əəy taa naapm caa əə: «Artemis se, naan̄ 60 maraḡn̄ magal kən Ep̄ez ki!» Gətn se naade təəy dək̄ taara ə̄n̄ eyo baa baa nak̄n̄ lər dio.

³⁵ Kaam məətn se, gaabm kən debm raan̄ kən tēd̄ naaba daan Yaudge tun *jee kaak̄n̄ mētn taargen gətn ese se, tēd̄ jeege bini baa doa əə deekden əə: «Naase jee Ep̄ez ki, jeege paac se jeeljeki naajege 60 kən k'l'əkki bee maraḡn̄ magal ron̄ Artemis se. Ɔə maraḡjege mala se le, naan̄ ooco maak̄n̄ raa ki. ³⁶ Maraḡjege se, nam dēmin̄ eyo, num ə̄n̄ki ro se urlu əə nak̄n̄ se 'saap ə̄kin̄ki jiga jaayo. ³⁷ Jeegen naase 'tək̄ baandekiro ara se le, naade uun te dīm maak̄n̄ bee maraḡjege tu se eyo. Ɔə naade le, taad̄ te taar in̄g kus ron̄ ki eyo. ³⁸ Kən Demetrus ute jeen̄ge jaay ək̄ taara ute nam le, naaje j'əkki bii gən kəj̄n̄ bəərə əə jee kəj̄n̄ bəər̄iṅge kic le utu. Bin num, taar se ə̄n̄ k'baan̄ gətn naane 60, naade an̄

kaakŋ ute doobina. ³⁹ Ɔo ken naasen jee denge se jaay ɔkki taar dim kuuy le, bii ken jeege tusga sum bo, j'utu j'kaakŋ metin̄ ute doobina. ⁴⁰ Do nak ken naaje k'tedki jaaki se, j'utu j'ankiro baa te nakŋ ɔn̄ dojege tu. Bere Romenge se le, utu ajeki kɔkŋ mindjege 'deekŋ ɔ: naajege se bo, jee tujn̄ naanje. Taa ken Romenge jaay baado 'tɔnd metjege gen tusjegen jaaki se, naaje j'aki kɔŋ taar dim, jaay j'adeki kɔŋ taad eyo.» ⁴¹ Ken naan̄ jaay taad nan̄ taarin̄ se, jee se naan̄ wɔɔkde.

20

Pɔl ɔk terl baa taa naan̄ Masedoan ute taa naan̄ Grekge tu

(1Kor 16.1-7; Rm 15.25-27)

¹ Ken metn taar se jaay deel se, Pɔl ɔl k'dan̄ k'tuso jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki ɔ naan̄ edden kaay kaama jaay bo deekden ɔ ingki lapia ɔ naan̄ uun doobm taa naan̄ Masedoan. ² Kaad ken naan̄ aal teeco teec taa naan̄ ken ese se, jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se, naan̄ taaddenga taarge dena ken edden kaay kaama, jaay bo naan̄ iin̄ baa taa naan̄ Grekge tu. ³ Gɔtn se, naan̄ ting laapa mɔɔ. Aan kaad ken jaay naan̄ baa kookŋ maakŋ markab ki gen baa taa naan̄ Siri ki se, naan̄ booy ɔ Yaudge se, dɔɔkga dɔɔk taarde ron̄ ki gen kutina. Taa naan̄ se bo, naan̄ uun doa gen terl baa taa naan̄ Masedoan ki. ⁴ Jeegen ken lee ute naan̄ se, naade se bo: Sopatros goon Pirus ken iin̄o maakŋ geger ken Bere, Aristark ute Sekundus, naade se iin̄o maakŋ geger ken Tesalonik ki ɔ Gayusn ken iin̄o maakŋ geger ken Derbe ɔ Tisik

ute Tropim ken iino taa naan Azi ken kaam kalan
oo kесе Timote. ⁵ Jee se onnd naana baa booyje*
maakn gegер ken Troas ki. ⁶ Gan naaje se k'ted Laa
mappan ak orom eyo aas jaay bo, j'iin Pilip ki se,
j'ook maakn markab ki k'ted bii mii jaay bo k'baa
k'j'ondе maakn gegер ken Troas ki. Gotn se, naaje
k'tingo bii cili.

Pal taadjee Troas ki oo ingki lapia

⁷ Ken aan *bii sebit ki teger se, naaje k'tus k'j'os
kalan jaay bo k'j'uun sen-sen†. Gotn se Pal baag
taadn genaage tun doobm Isa *al-Masi ken tus gotn
ese. Aan goo naan metbeeki sum bo baa baa se,
naan taadden taara bini aan daan bea. ⁸⁻⁹ Maakn
bee ken k'j'odin do naapin ki gen k-motoge tu se,
gotn se bo naaje k'tus maak ki oo maakn bee ken
ese se, k'tooс k'tondga loompoge dena. Gotn se,
goon kodo kalan k'danin Utik se, naan ing king taa
peneter ki. Aan goo Pal taad on ey se, gotn se bi baa
okin se tood sen. Gan maakn toodn bin ki se, naan
iik ujo oo aal ooc naan ki. Ken deb kalan booy baa
onin jaay je an kuun se, onin naan ooyga. ¹⁰ Gotn
se Pal booyo oo no uunin okin kaadin ki oo deekden
oo: «Naase onki rose urlu. Bere, naan utu zere!»
¹¹ Gotn se, Pal ak terl ook baa maakn bee ki gotin
ki, naan dup edden mappa oo k'j'os tele. Ter, naan
baagden taadn daala bini goto iipi, jaay bo naan
deekden oo: «Ingki lapia. Maam se m'baaga jaayo!»
¹² Num, ken goon kodn duro se le, naade ak baansin
been ki oo gotn se, jee paacn ken aakin se, maakde
raapo.

---

* **20:5** Gotn se Luk kic utu te naade. † **20:7** Sen-sen se, kosn ken
taadjeki oo Isa se ooy ro kaag ki taa naajege.

Pəl dan̄o jee naan *eglizge tu

¹³ Naan̄ ken se, naaje k'j'look maakn̄ markab ki j'ond naana gen̄ baa maakn̄ geger̄ ken̄ Asos, gen̄ baa kuun Pəl gōtn̄ ese. Taa Pəl se, uunga kuun doa gen̄ baa ute jena. ¹⁴ Ken̄ Pəl jaay baa on̄je maakn̄ geger̄ ken̄ Asos ki se, gōtn̄ se naaje k'j'uunin̄ maakn̄ markab ki ɔ k'ḡaa maakn̄ geger̄ ken̄ Mitelen̄ ki. ¹⁵ Metbeen̄ki k'j'iin̄ gōtn̄ ese ɔ k'ḡaa maakn̄ geger̄ ken̄ Sio ki, ɔ metbeen̄ ken̄ kuuy se, naaje k'j'iin̄ k'ḡaa maakn̄ geger̄ ken̄ Samos̄ ki. Ter̄, dii ken̄ kuuy se, j'iin̄ Samos̄ ki se, k'ḡaa maakn̄ geger̄ ken̄ Milē ki.

¹⁶ Naaje k'j'uun̄ doobm se taa Pəl se, beeki num, je naar baa Jeruzalem̄ ki gen̄ baa tēdn̄ Laa Pantekot. Taa naan̄ se ɔ, naan̄ deel cee geger̄ ken̄ Epez̄ ki kic ɔ, baate kaal maak ki, taa naan̄ je takal ron̄a taa naan̄ Azi ki se eyo.

¹⁷ Ken̄ naaje k'j'aan̄ maakn̄ geger̄ ken̄ Milē ki se, Pəl ɔl k'ḡaa k'dan̄o jee naan̄ eglizn̄ Epez̄ ki, taa utu an̄ kōn̄ gōtn̄ ese.

¹⁸ Ken̄ naade jaay aan̄ on̄in̄ se, Pəl tēdden̄ tōse ɔ deekden̄ ɔ: «Gōtn̄ maam m'aan̄ gōtse ki jaay m'tingō maakse ki sum se, naase 'jeelumki. ¹⁹ Ken̄ maam m'tingō maakse ki se, maam m'ɔpo rom baat jaay ɔ m'tēdo naabm Mēljege Isa se. Kaad̄ ken̄ se, maam m'ingō maakn̄ kaa-maan̄ ki ɔ m'dabarga dena taa Yaudgen̄ dōkga dōk taarde jaay 'je am tōl se. ²⁰ 'Jeelki, naan̄ ken̄ se, maam m'dooseno ɔ m'taadseno taar *Raa naan̄ jeege tu, ɔ maakn̄ ḡeesege tu se, taargen̄ jaay asen̄ noogse, kalan̄ tap ɔ, maam m'dirign̄ te eyo. ²¹ Maam m'taad̄ Yaudge tu ute jeegeen̄ Yaudge eyo

m'ɔɔ k'tɛrl maakde do Raa ki ɔɔ j'aal maakde do Meljege Isa ki.

²² «Bɔrse, maam se m'ɔaa ɔaa Jeruzalem ki. Kɛse *Nirl Salal ɔo ɔlum ɔɔ m'ɔaa ɔɔ maam se m'jeel eyo nakɲ jaay utu kaan dom ki gɔtn naane se. ²³ Naɔo, maakɲ gɛgɛr kɛn maam m'aanga tak se, Nirl Salal ɔɔjum ɔɔ kɛn maam jaay m'ɔaaga Jeruzalem ki se, j'utu j'am ɔaa kɔl dangay ki ɔɔ j'utu j'am dabar dena. ²⁴ Gaɲ maam se m'aak kiɲgum do naaɲ ki se, aan gɔɔ nakɲ cɛrɛ; nakɲ kɛn ɔɔnum maam ki tak se, m'je naabm kɛn Meljege Isa ɛdumsiɲ kaam jim se, m'aɲ tɛdn kaasiɲ ute doobiɲa ɔɔ naabm kɛn Meljege ɛdumsiɲ se taa m'taadn Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi ɔɔ ute naaɲ se ɔo, Raa tɛdn bɛɛɲa jeege tu.

²⁵ «'Booyki, maam kɛn m'tiɲgo daanse ki jaay, m'taadseno taar Gaar Raa se mɔɔtn naan ki se, naase amki kaak ey sum. ²⁶ Taa naaɲ se ɔo, jaaki maam m'ɔk mind kaluma ɔɔ m'deekseni naan ki se, debm jaay utga num, maam se ɔlum eyo. ²⁷ Taa maam se m'taadsenoga nakɲ kɛn paacɲ Raa maakiɲ jen ro ki, taar dim kalaɲ tap ɔo, maam m'ɔysesɲ te eyo.

²⁸ «Bɔrse, naase se iɲg ɔndki kɔndɔ ɔɔ 'saapki do egliz kɛn Nirl Salal ɛdɛsesɲ kaam jise se ɔɔ aakdeki dode ki; bin se, 'gaamdeki aan gɔɔ dɔɔl baatge, taa egliz se Raa dugiɲga dugu ute moosiɲa.

²⁹ «Maam m'jeele, kɛn maam jaay m'ɔaaga se, jeege se ute ade gooɲ kend maakse ki aan gɔɔ k-sogsogigen ɛndga maakɲ dɔɔl baatge tu num, lee wɔɔkde se. ³⁰ ɔɔ maakse ki se kic jee mɛtiɲge utu dooy jeege ute taargen mɛt ki eyo. Naade utu kɔl jeegen aalga kaal maakde do Isa ki se, kic ɔo utu

kuun taarde. ³¹ Bin se, ingki do metekse ki. 'Jeelki maakŋ baar ken mətə se, nəwə katara, maam m'əŋ te eyo ə naŋa kic ɓo, maam m'dejinga ə taa naase se, maam m'eemga den aak eyo.

³² «Borse, maam m'əŋse kaam ji Raa ə naase 'saapki do taar Raa ken maam m'taadseeno m'ə: Raa se naan debm bεε. Ute taar se ɓo, naan asen kɛdn təgə do kaal maakse ken naase aalki do Isa ki se. Ute naan se, naase aki kəŋ bɛdse ute jee ken naan tɛddenga tɛdga jee naangen salal se.

³³ «Gan maam lε, m'jede te gurs nam eyo ə daab ute kal nam kic lε, maam m'jede te eyo. ³⁴ Naase 'jeelki ute naabm ken maam m'tɛd ute jim mala se ɓo, maam m'ute jeemge se aasjen kingje. ³⁵ Ute naabm daayum maam m'tɛd daanse ki se, maam m'je m'asen taadn m'ə: 'tɛdki naaba jaay ɓo j'anki noogŋ jee daayge. Ə k'saapki do taar Mɛljege Isa ken taad ə: «Debm ɛd naka deb ki se, maakiŋ raap cir debm ken j'ɛdŋ kɛda.»

³⁶ Ken Pəl jaay taad naŋ taariŋ se, naan ɛrg naan ki ute naade paac ə eem Raa. ³⁷⁻³⁸ Gətn se naade paac baag keeme ə naŋa naŋa kic ɓo baado baam ək Pəl kaadiŋ ki kaadiŋ ki, ə nakŋ ken əl maakde tuj se, taa ken Pəl taaddenga taad ə: «Naan ki se, mətŋ naase amki kaak ey sum.»

Gətn se, naade ɓaa əliŋ mɛtn markab ki ə deekiŋ ə: «'Baa te lapia.»

21

Pəl ɓaa Jeruzalem ki

¹ Ken naaje jaay k'j'iin j'əŋde Milε ki sum se, naaje j'ook maakŋ markab ki ə k'gaan k'ɓaa

maakn geger Kəs ki; ə metbeenki se, naaje k'j'iin k'ḅaa maakn geger ken Rəd ki. Ken naaje jaay k'j'iin Rəd ki se, k'ḅaa maakn geger ken Patara, gətn ken k'lee k'daar markabge. ² Patara ki se, naaje j'əŋ markabm ken ḅaa ḅaa taa naan Penisi ki, j'ookn maakki ə k'ḅaa. ³ Ken naaje jaay k'ḅaa ḅaa do baar ki se, naaje j'aak taa naan Sipir se do ji jeelje ki ə naaje k'deel k'ḅaa taa naan Siri ki. Ken naaje jaay j'aan maakn geger ken Tir ki se, naaje k'bəy gətn ese, taa gətn ese ḅo, nakn maakn markab ki se j'an bəy naatn. ⁴ Maakn geger ken Tir ki se, naaje j'əŋ gənaagen aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki, ə gətn se naaje k'ting ḅii cili ute naade. Gan jee se, *Nirl Salal taadden nakn ken utu 'kaan do Pəl ki ə naade taad Pəl ki ə: «N'ənte ḅaa Jeruzalem ki.» ⁵ Ken k'ting ute naade ḅii cili aas jaay j'iin k'ḅaa ḅaa se, gənaagen doobm Isa al-Masi ken gətn ese ute mēndge ə gaange paac əlje, bini k'teec k'j'əŋ maakn geger se. Ken naaje jaay j'aan taa baar ki se, naaje k'j'erg naan ki do kees ken taa baar ki se, ə gətn se, naaje k'tənd metn *Raa. ⁶ Ken naaje jaay k'j'iin k'ḅaa ḅaa se, naaje k'taadden j'ə: «Ingki lapia.»

Gətn se, naaje j'ook maakn markab ki ə naade lə ək tər l ḅaa ḅeedege tu.

⁷ Naaje k'j'iin Tir ki se, k'gaan k'ḅaa maakn geger ken Putolemais ki. Ə ken naaje jaay j'aan se, k'ḅaa k'təd təse gənaage tun doobm Isa al-Masi ken gətn ese. Naaje k'tood ḅii kalan ute naade ə gətn ese sum ḅo, naaje k'bəy k'j'əŋ markaba. ⁸ Metbeenki se, naaje k'j'iin k'ḅaa maakn geger ken Sezare ki ə k'ḅaa k'bəy ḅee Pilip ken lee wəək Labar Jiga gən

Isa al-Masi jeege tu se. Pilipm se, debm maakn jeege tun cilin ken k'ber k'toaddeno Jeruzalem ki gen noogn *jee kaan naabm Isa al-Masige se. ⁹ Pilip se, ok gaangen mendge soo ken tok te gaabge eyo, so naade se lee taad taargen teeco taar Raa ki.

¹⁰ Gotn se, naaje k'tingoga bii dena so naan ken se, gaaba kalan iino taa naan Jude ki, ron Agabus, baado onje. Naan se lee taad taargen teeco taar Raa ki kici. ¹¹ Ken naan jaay aan onje se, naan uun nakn Pol lee dookn maakin se, dookn jinge ute jenge, jaay taadden so: «Aakki, Nirl Salal se taadum so: nakn dookn maakn nam ese se, malin jaay baaga Jeruzalem ki num. Yaudge se utu an dookn bin kici so naade utu an kokn kol ji jeege tun Yaudge eyo.»

¹² Ken naaje ute genaagen doobm Isa al-Masi ken maakn geger ken gotn ese jaay k'booy taar se se, gotn se naaje k'jeem noo metn Pol ki j'oo n'onte baa Jeruzalem ki. ¹³ Gan naan terljen so: «Naase eemki bin se gen di? Kese naase ojumki koj maakum bo maane. Maam se m'took naade am dook sum eyo, num maam m'tooko gen baa kooy Jeruzalem ki taa Meljege Isa.» ¹⁴ Aan go, naan le took taarje ey dey se, naaje kic k'jonina so k'baate taadin taar dim kuuy sum. Jo gotn se naaje k'taad j'oo: «On Meljege 'tedn nakn ken maakin jen ro ki.»

¹⁵ Ken naaje jaay k'ting Sezare ki bii kandum se, gotn se naaje k'daap roje gen kookn baa Jeruzalem ki. ¹⁶ Ken k'jin Sezare ki jaay k'baa baa se, genaagen aalga kaal maakde do Isa al-Masi ken gotn ese se, baa ute naaje. Ken naaje jaay j'aan Jeruzalem ki se, naade olje k'baa k'booy gotn gaab ki kalan k'danin Mnason, ken iino taa naan Sibir ki.

Gaabm se, gōtn aal maakin do Isa al-Masi ki sum se, daanin dōkga.

Pōl aan Jeruzalem ki se baa aak Jak

¹⁷ Kēn naaje jaay j'aan Jeruzalem ki sum se, gēnaagen dōobm Isa *al-Masi kēn gōtn ese, dōōd ōkje ute maak-raapo.

¹⁸ Mētheenki se, naaje j'utu Pōl k'baa gōtn Jak ki. Gōtn se, naaje j'ōn jee naan *eglizge se tusga gōtn ese kici. ¹⁹ Kēn naaje k'tēdden tōōse aas se, gōtn se Pōl taadden mētn nakgen kēn Raa ōlin jaay naan tēdo daan jeege tun Yaudge eyo se, kalan kalan.

²⁰ Jee se jaay booy taar Pōl taadden se, gōtn se naade *nook Raa ō taad Pōl ki ō: «'Booyo gēnaaje, bōrse Yaudgen dupu kando kando se took aalga maakde do Isa al-Masi ki, nabo naade se ōk *Ko Taar kēn Raa ēdo Musa ki se ōn aak eyo. ²¹ ō 'jeele, naade se lē booyga taar kēn jeege lee taad roi ki se, ō naai lee dooy Yaudgen kēn ing maakj jeege tun Yaudge ey se, ō lee taadden ō: <J'ōnte kuun Ko Taar kēn Raa ēdo Musa ki se ō gēdege se lē, j'ōnte tōjden pōndō ō j'ōnte tēdn nakj bubdege.>

²² Gōtn naai baado gōtn ara sum se, bēre, naade lē booyga. Bin se, j'aki tēdn j'ōki dī? ²³ Bin num, 'booy taar naaje j'ai taad se. Naaje j'ōk gaabge ōō, kēn naamga naam taardege naan Raa ki. ²⁴ Jee se 'baande ute naai daan bōr *Bee Raa ki ō tug 'daapki rose naan Raa ki ō ōgden nakj kēn naade an tēdn *serke Raa ki se kici. Bin se, naade kic 'kōn dosn dōde ō ute naan se, jeege paac 'jeele taar kēn k'lee k'taad roi ki se, mēt ki eyo. Anum, naade ai kaaki naai kic, ing do Ko Taar kēn Raa ēdo Musa ki se. ²⁵ Gēn jeege Yaudge ey jaay aalga kaal

maakde do Isa al-Masi ki se le, naajege k'raandeki raan j'wakki: j'wnte kwsn daa maragge, j'wnte kwsn mooso, j'wnte kwsn daagen moosin woy te naan ki eyo w j'wnte keesn naapge ren ren.»

²⁶ Gwtn se, Pwł took taarde w mætbeenki se, Pwł baa ute jee se gen baa tugŋ daapm rode naan Raa ki. Naan ken se, Pwł baa daan bwwr bee Raa ken maak ki w wŋ *debm tedn serke Raa ki se, wndin biia, w deekin w: «Bii ken naaje *k'tug k'daapga roje naan Raa ki num, nanja nanja kic bo ano baa ute serkin serkin naan Raa ki.»

Pwł se j'wkin daan bwwr *Bee Raa ki

²⁷ Ken bii cili jaay wppga gwwr 'nan se, kaad ken se Yaudgen iino taa naan Azi ki jaay aak Pwł daan bwwr Bee Raa ken maak ki se. Gwtn se, naade wws metn jee denge baado iij-wk Pwł. ²⁸ Gwtn se naade dwb woy w: «Gaan *Israelge, bere, j'oorjekiro! Gaabm ken lee dooy jeege gwtn baa se paac ute taargen jig ey se, baadoga ara. Naan bo debm ken lee taad taargen jig eyo ro gaan Israelge tu, ro *Ko Taar ken Raa edo Musa ki w ro Bee Raa ki. Borse, naan baadoga daan bwwr Bee Raa ken maak ki se, ute jeegen Yaudge eyo w Bee Raa se le, naan tujinga.» ²⁹ Taa naade aakga kaak Pwł ute Tropim ken kod Epez se, lee lee kalan maakŋ geger ken Jeruzalem ki. Taa naan se bo, naade saap w kaad naane Pwł wk baanoga ute Tropim daan bwwr Bee Raa ken maak ki se.

³⁰ Gwtn se, jeegen maakŋ Jeruzalem ki paac se, iin ul taar gajalan w jeege dena ken aan baado gwtn ese. Pwł se, naade iij-wkina w tiik wdin naatn daan bwwr Bee Raa ki w naade naar gaasn ute kaam taarge se naatn. ³¹ Gwtn se, naade je an twl ute Pwł,

gan naan ken se, nam baa taad bubm asgarge tu oo: «BERE, maakn geger Jeruzalem se, tujga!» ³² Gotn se, bubm asgarge se naar tus asgarge ute magaldege aan baa gotn jee denge tu. Ken jee denge jaay aak bubm asgarge ute asgaringe se, Pol ken naade tandin tond se kic bo, gotn se naade onina. ³³ Ken bubm asgarge jaay aan on Pol se, naan ol asgarge se okina oo naade toso zinziro dio baado dookina. Gotn se, naan tond metn jeege oo: «Gaabm se tap bo, iino gay oo naan tap bo tujga di?» ³⁴ Gan jee dengon tus gotn ese se, ul taara gajalan oo bubm asgarge se le, je booy kkn metn taarde se, nabo on booy ok eyo. Maakn kul taarde ki se, naan ol asgarge ok baano ute Pol maakn *bee toogon ken naade lee toom maak ki se. ³⁵ Aan goo bee se le, do bee ki raan dey se, ken Pol jaay ook kook se, jee denge se tuurin kaam ara kaam ara. Ken asgarge jaay aak bin se, uunin dode ki raan; ³⁶ taa gaan Israelgen tus gotn ese paac jaay oko metin se naade tood too oo: «Gaabm se 'nakin yoa!»

*Pol taad metn taarin Yaudge tun tus gotn ese
(NJKN 9.1-19, 26.9-20; Gal 1.11-16; 1Tim 1.12-17)*

³⁷ Kaad ken jaay bubm asgarge baan baa kol maakn *beede ken toogon ken naade lee toom maak ki se, Pol taadin ute taar Gerek oo: «Onum tu goto, maam se m'ok taara gen taada.» Gotn se, bubm asgarge terlin oo: «Tarii, naai kic 'jeel taar Gerek ki. ³⁸ Naai se bo, kod Masar ken goor goor jaay teec sawara baa ting do kod-baar ki ute gaabge dupu-soo ken lee os jeege se ey la?» ³⁹ Gan Pol terlin oo: «Maam se, m'kod Yaud oo j'oojum kic bo maakn

geger ken Tars, ken taa naan Silisi ki, oo geger Tars se, jeege paac jeelina. Oo maam m'goon naan gotn ese, oo maam m'eemi noo onum m'taadn jeege tun se.» ⁴⁰ Gotn se, bubm asgarge onin goto. Pal daar got ken k'lee k'j'ookn k'baan maakn bee ken raan se. Gotn se, naan uun jin je taadn jeege tu oo ken jeege jaay aak jin se, naade do dil oo gotn se, naan baagden taadn ute taar Yaud.

22

¹ Pal taadden oo: «Bubumge ute genaamge, 'booyki borse maam m'je m'asen taadn metn taaruma.»
² Ken naade jaay booy Pal taadden ute taar naan naade Yaudge se, gotn se naade ter do dil cir daala. Naan ken se, naan taadden oo: ³ «Maam kic m'koo Yaud, nabo j'oojum maakn geger ken Tars ken taa naan Silisi ki. Gan maam se, m'teep maakn geger ken Jeruzalem ki ara oo gotn ara bo, gotn ken Gamaliel dooyumo ute doobina *Ko Taar ken Raa edo bubjege tu se. Taa naan se bo, maam m'ok taar *Raa se onoo, aan goo gen naasen borse utu injki do ki se kici. ⁴ Jee ken Doobm Isa ki se, maam m'dabardeno bini aan goo m'adenoga tooo. Oo mendge ute gaabge se, maam m'ol k'dookdeno ute zinziiri oo m'baado m'ombden dangay ki. ⁵ *Magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge se kic bo, jeele nakn ken maam m'tedo se. Naade se bo, ken edumo maktub jim ki, taa m'baa kedn Yaudge tun Damas ki. Ute naan se bo, jee ken aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ken gotn naane se, m'aden baa tokn dookn ute zinziiri oo m'andeno baa Jeruzalem ki taa j'aden dabara.»

Pəl taad mɛtn taar nakɨ kɛn aan don ki

⁶ «Kɛn maam ɓaa ɓaa doob ki jaay, kaada aan goor ute katara se, naan kɛn se, maam m'aanga goor ute Damas. Gaɨ goɨn ese sum ɓo, m'naar m'aak poodo iino maakɨ raa ki raap lak lak ɓaado deebum bat. ⁷ Goɨn se, maam m'aal m'ooc naan ki ɔɔ m'booy mind deba danum ɔɔ: <Səl, Səl, naai 'tap ɓo dabarum bin se, gen dī?> ⁸ Maam m'tənd mɛtiɨ m'ɔɔ: <Meluma, naai tap ɓo naɨa?> Gaɨ mind debm ese se tɛrlum ɔɔ: <Maam ɓo Isan, kəd Nazaretn kɛn naai 'lee 'dabariɨ se.> ⁹ Gaɨ jeegen ɓaa ɓaa ute maam se, naade aak poodn kɛn iino maakɨ raa ki raap lak lak se sum, ey num mind debm kɛn taad ute maam se, naade booy te eyo. ¹⁰ Goɨn se, maam m'taadɨ m'ɔɔ: <Meluma, maam tap ɓo m'tɛdn rom m'ɔɔ dī?> ɔɔ Meljege tɛrlum ɔɔ: <Iiɨ 'ɓaa maakɨ gɛgɛr kɛn Damas ki ɔɔ goɨn naane se ɓo, j'ai ɓaa taadn nakgen paacɨ kɛn Raa je ɔɔ naai anɨiɨ tɛd se.> ¹¹ Gaɨ poodn kɛn iino maakɨ raa ki raap lak lak jaay ɓaado deebum se, tɛdum maam m'ɔɨ m'aak eyo. Taa naan se ɓo, jeemgen k'ɓaa tɛl se, ɔkum jim ki, jaay ɓo tɔɔd ɓaansum Damas ki.

¹² «Maakɨ gɛgɛr kɛn Damas ki se, ɔk gaaba kalaɨ ron Ananias ɔɔ gaabm se, ɔk taar Raa se ɔɨɨ, ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki, paac se, naan tɛdɨ ute doobiɨa. Gaabm se, Yaudgen iɨg goɨn ese paac tɔɔmiɨa. ¹³ Goɨn se, naan ɓaado ɔɨjuma ɔɔ deekum ɔɔ: <Səl, genaama, ɔɨ kaami se 'kɔɔdn kaaka!> ɔɔ goɨn ese sum ɓo, kaamum naar ɔɔd aak goɨɨ ki ɔɔ Ananias se ɛ, maam m'aakiɨ tal tal. ¹⁴ Ter naan taadum ɔɔ: <Səl, naai se, Raa gen bubjege ɓo bɛɛr ɔɔdɨo se kaad kɛn j'ooji te ey ɓɔrtɔ, taa naai 'jeel

nakj ken toolin naan ki oo Debm Daan ki se, naai utu an kaakj ute kaami oo 'booy naan ai taadn ute taarin mala. ¹⁵ Taa naan se oo, do nakge tun naai aako ute kaami oo booyo ute bi se, naai 'taadin jeege tu paac. ¹⁶ Num boorse tap oo, naai 'booy di daala? Iini, on j'ai *batizi oo tond metn Isa se, taa ai tool *kusiinge se naatn.»»

Pal taad metn taar naabm naan 'tedo daan jeege tun Yaudge eyo

¹⁷ «Ken maam jaay m'ok terl m'baa Jeruzalem ki se, naan ken se, bii kalan maam m'baa daan boor *Bee Raa ki gen keem Raa se m'aak ne dim teeco naanum ki. ¹⁸ Gotn se, maam m'aak Meljege Isa oo naan deekum oo: «'Naar 'teec on Jeruzalem se naatn keske, taa jee gotn ese le, naade kon took eyo do nakge tun naai aden taadn taa maam se.»

¹⁹ Gan maam m'eterlin m'oo: «Meluma, kaadn ken maam m'lee m'toko jee aalga kaal maakde do naai ki maakj beege tun Yaudge lee tus maak ki se, jaay m'ol k'tondeno oo j'ombeno maakj dangay ki se, nakj se paac, naade jeele. ²⁰ Gotn ken naade toolo debm saadn naai Etien se kic oo, maam m'utu oo nakj naade ted se kic oo, maam m'tooko ute naade. Naan ken se, jee toolinge se, maam oo m'debm boobm kaldege.» ²¹ Gan Meljege deekum oo: «Ute naan se kic iin 'baa; maam se m'je m'ai kali doko maakj jeege tun Yaudge eyo.»»

Pal ute bubm asgar *Romenge

²² Yaudge se ing booy taar Pal bini aan do taar ken jaay naan deek oo: «Meljege deekum oo: «maam m'ai kali gotn jeege tun Yaudge eyo»» oo do taar ken se, naade doob ooy makon oo: «Gaabm se, 'toolinki

naatn! Debm bin se ɔnte kɔnɪŋki 'king do naan ki!» ²³ Gɔtn se, naade tɔoy dɔɔk taara ɔ tɔɔdn ute kal magaldege jaay tɔndin naan ki ɔɔd kudu putur putur.

²⁴ Ɔ kɛn bubm asgar Rɔmɛge jaay aak bin se, naan ɔl ɔ k'j'ɔk k'baano ute Pɔl se maakɪ *ɓee kɛn tɔɔgɪ kɛn asgarge lee toom maak ki, ɔ naan je ɔ j'aɪ kɔndin ute mɛɛjɛ taa bin se naan 'taadn nakɪ kɛn naan tɛd jaay ɓo ɔl jeege tɔɔd tɔɔyin mɛtin ki se.

²⁵ Gɔtn se, naan ɔl ɔ Pɔl se k'dɔɔkina, gan Pɔl taad magal asgarge tun cɛɛɪ ki ɔ: «Kɔd Rɔmɛ jaay j'aak te mɛtn taarin ey sum ɓo, naase se ɔkki ɔoobm kɛn anki tɔnd ute mɛɛjɛ ne?»

²⁶ Kɛn magal asgargen gɔtn ese jaay booy taar se, naan ɓaa taad bubm asgarge tu ɔ: «Kese naai 'je tɛdn di bini, ɓere, gaabm se le, naan kɔd Rɔmɛ.»

²⁷ Gɔtn se, bubm asgarge ɓaado ɔɪ Pɔl ɔ tɔnd mɛtin ɔ: «'Deekum tu, naai tap ɓo kɔd Rɔmɛ deer ne?» Pɔl tɛrlin ɔ: «Yɛɛ, maam m'kɔd Rɔmɛ.» ²⁸ Bubm asgarge tɛrl Pɔl ki ɔ: «Kɛn ɔlum jaay m'tɛd kɔd Rɔmɛ se, maam m'ɔgdenga kɔgɪ gurs dɛn aak eyo.» Ɔ Pɔl tɛrlin ɔ: «Gan maam se, gɔtn j'oojum tap ɓo, m'kɔd Rɔmɛ.» ²⁹ Gɔtn se sum ɓo, jee kɛn ɓaan ɓaa kɔkɔ jaay an kɔnd se, naar ɔɪɪna. Ɔ kɛn bubm asgarge se jaay ɓaa jeel Pɔl kɔd Rɔmɛ sum se, naan ɓeere ɓaa ɔkina, taa naan dɔɔkinga dɔɔk ute zinziiri.

Pɔl k'baansin naan Yaudge tun *jee kaakɪ mɛtn taarge

³⁰ Num bubm asgarge 'je 'jeel mɛtn taar kɛn Yaudge jaay ɔkɪ mind Pɔl se. Taa naan se ɓo, mɛtbeenki se, naan ɔl k'danjo *magal jee tɛdn serke

Raage tu ute Yaudgen jee kaak̄n̄ m̄etn taarge se paac. Ḡotn se, P̄ol se, naan̄ ol k'tuutn ute zin̄ziri oo ok baansin̄ naande ki.

23

¹ Ken P̄ol jaay aan naan Yaudge tun *jee kaak̄n̄ m̄etn taarge se, naan̄ on̄dden kaama tak oo deekden oo: «Genaamge, maam se, leem ken m'lee naan *Raa ki bini aan jaaki se, maam m'jeel maakum ki, maam se m'tuj te d̄im eyo.» ² Gan̄ Ananias ken *magal jee t̄ed̄n serke Raa ki se, taad̄ jeege tun ken c̄ee P̄ol ki se oo: «P̄ol se, k'j'ondin̄ taarin̄ ki.» ³ Ḡotn se P̄ol t̄erlin̄ oo: «Naai ken tec aan goo durdur j'olin̄ ron̄ raap raap se, Raa utu ai k̄ond naai. Naai bo debm aal *Ko Taar Raa maak ki eyo oo ḡotn ese se 'je am k̄oj̄n̄ boor̄o dom ki ute Ko Taar Raa oo ol oo k'j'onduma.» ⁴ Gan̄ jee inḡ c̄ee P̄ol ki se, taadin̄ oo: «Naai se bo, 'naaj magal debm t̄ed̄ serke Raa ki tu ne?» ⁵ Ḡotn se, P̄ol t̄erlden̄ oo: «Genaamge, ken gaabm se jaay magal debm t̄ed̄ serke Raa ki se, maam m'jeel eyo. Ey num, Kitap se taadga oo: *Magal jee taa naaji ki se on̄te naajina.*»* ⁶ Yaudgen jee kaak̄n̄ m̄etn taargen tus se, P̄ol jeel maakde ki se, jee m̄etinge se *Sadusege oo kengen m̄etinge se le *Parizige. Taa naan̄ se bo, naan̄ taadden mak̄on̄o oo: «Genaamge, maam se m'k̄od̄ Parizi oo bubum kic bo Parizi, nābo ken ol k'j'ok k'baansumo ḡotn k̄oj̄n̄ boor̄ ki se, taa maam se m'ond̄ dom do Raa ken utu dur jeege daan yoge tu se.» ⁷ Ken naade jaay booy P̄ol taadden taar se, Sadusege ute Parizige se baag naaj̄n̄ ute naapa oo ol jee d̄engen tus ḡotn ese

---

* 23:5 Aak Ekz 22.28.

se, baa gaan naapa gətə kaam dio. ⁸ Taa Sadusege se saap ə jee ooyga kooy se ɛ, 'kəŋ dur ey sum ə *kədn Raage ute sitange se kic ʒo naade gətə; gan Parizige se paac tooko ə nakgen se utu. ⁹ Gətn se, naade iin ul taara gajalan. Ɔə maakŋ Parizige tu se, jee mətŋge se jee jeel taadn təkŋ mətŋ Kə Taar Raage, naade se iin taad makəŋ ə: «Gaabm se, j'ənte 'kəkŋki mindiŋa taa naan ɛ tuj te dŋm eyo. Kaadn naane kədn Raa gam ɔ dŋm gam ʒo, taadiŋa ɛ daam.» ¹⁰ Aan gəə naade ul taar gajalan əŋ ey se, əl bubm asgarge se kic ʒo beere baa əkiŋa ə əsə naade an təl ute Pəl se cəɛ. Taa naan se ʒo naan taad asgarge tu ə: «'Bəəy 'baaki maakŋ jeege tun ese, ə Pəl se ək baansiŋkiro maakŋ *be kəŋ təəŋ kəŋ asgarge lee toom maak ki se ara.» ¹¹ Gan maakŋ nəə kəŋ ese se sum ʒo, Məjege baado teec naan Pəl ki ə deekiŋ ə: «Aay kaami! Aan gəə naai 'taadoga taa maama jeege tun Jeruzalem ki se, bəeki num, 'baa taadn saadum jeege tun maakŋ gəgə kəŋ *Rəŋ ki kici.»

Jeege end tɛl gəŋ kutn Pəl

¹² Mətbeənki se, Yaudgen mətŋge dək taarde ə naam rode naan Raa ki ə: «Pəl se, jaay k'təliŋ te ey num, naaje se j'kəs eyo ə j'kaay eyo.» ¹³ Jee jaay naam rode naan Raa ki taa taar se, naade se cir gaabge si-sə. ¹⁴ Jee se baa əŋ *magal jee tədn sərke Raage tu ute magal taa be Yaudge ə deekden ə: «Naaje se k'naamga naam roje naan Raa ki, kəŋ Pəl se jaay k'təliŋ te ey num, naaje se j'kəs eyo ə j'kaay eyo. ¹⁵ Bin se, 'baaki ute ro *jee kaakŋ mətŋ taarge se, 'baa əŋki magal asgarge se 'taadiŋki əki ŋ'ək ŋ'baano ute Pəl gətn kəŋŋ bəə ki ara. Naase

se 'tedki raay aan goo jee ken je kaakɲ kəkɲ metn taariɲ jiga. Gaɲ naaje se ɛ, k'daapga daap roje kər naaɲ 'kaan gətse ki ey sum bo, naaje j'aɲ tɔɔɔ.»

¹⁶ Num gaɲ, taar se baa ooc bi goon gɛnaa Pɔl ken mɛnda. Naaɲ naar iɲ *bee ken tɔɔgɲ ken asgarge lee toom maak ki se ɔɔ end ɔɲ Pɔl se ɔɔ aaliɲ biɲ ki. ¹⁷ Maakɲ magal asgarge tu se, Pɔl danɔ deb kalan ɔɔ deekiɲ ɔɔ: «Goon kɔdn ese se, ɔk baansiɲ gɔtn bubm asgarge tu, taa naaɲ se ɔk taara je aɲ taada.» ¹⁸ Gɔtn se, magal asgarge se ɔk baansiɲo gɔtn bubm asgarge tu se, ɔɔ deek bubm asgarge tu ɔɔ: «Pɔl debm danɲay se bo, danɲumo ɔɔ taadum ɔɔ 'baano ute goon kɔdn ese se, taa naaɲ se ɔk taara je ai taada.» ¹⁹ Gɔtn se, bubm asgarge se ɔk goon kɔdɔ se jiɲ ki ɔɔ iik tɔɔkiɲsiɲ cɛɛs ki ɔɔ tɔnd metiɲ ɔɔ: «Taari naai 'je am taad se tap bo, taar di?» ²⁰ Anum, goon kɔdɔ se taadiɲ metn taariɲ deekiɲ ɔɔ: «Maam m'booy Yaudge se, dɔɔkga taarde ɔɔ utu 'tɔnd meti. Taa Pɔl se, naade je ɔɔ metbeeki se, naai ansiɲ baa naan Yaudge tun jee kaakɲ metn taarge ɔɔ naade se ɛ, 'tedn raay aan goo jee ken je kaakɲ kəkɲ metn taariɲ jiga se. ²¹ Num gaɲ, taar naade se ɔɲte kuunu taa gaabge cir si-ɔɔ se oom koom Pɔl, taa naade naamga naam rode naan Raa ki ɔɔ ken naade jaay tɔɔliɲ te ey num, naade se 'kɔs eyo ɔɔ 'kaay eyo. ɔɔ ken ɔɔp se, naade booy ken naai aden tookɲ taarde sum.» ²² Ken goon kɔdɔ se jaay taad metn taariɲ aas se, bubm asgarge se taadiɲ ɔɔ: «Metn taar ken naai taadum metiɲ se, ɔɲte taadn nam ki.» Jaay bo, naaɲ ɔliɲ baao.

Pɔl k'j'uun k'baansiɲ maakɲ gɛgɛr ken Sezare ki

²³ Gətn se, bubm asgarge danjo maakŋ magal asgarge tu se, gaabge dio deekden ɔɔ: «'Danj 'tuskiro asgarge kaar-dio, jee sɛndge si-cili ɔɔ asgargen lee ute bɔɔrde se kic ɓo kaar-dio. 'Daapki rose, taa kaadŋ kɛɛski se, naase aki ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki. ²⁴'Daapki sɛndgen kɛn Pɔl 'kookŋ king do ki se kici, taa ansinŋki ɓaa gətn Pɛliks kɛn magal taa naan Jude ki se ute lapi.a.» ²⁵ Gətn se, naan raanin maktub ɔɔ maakŋ maktubin ki se, naan taadin ɔɔ:

²⁶ Kɛse maam Klɔdius Lisias ɓo m'raanji maktubm ese. Maam m'raan m'ɔli tɔɔsɛ naai Pɛliks, kɛn magal taa naan Jude ki.

²⁷ Maam m'raanji se taa gaabm kɛn maam m'ɔk m'ɔlin gəti ki se, ey num Yaudge je an tɔɔlɔ. Naɓo, kɛn maam m'booy jaay j'ɔɔ gaabm se kɔd *Rɔmɛ se, taa naan se, maam m'ɓaado ute dɔɔl asgarumge jaay ɓo m'ɔk m'ɔdinjo jide ki. ²⁸ Aan gɔɔ maam m'je m'jeel mɛtn taar kɛn Yaudge ɔkin mindin se, maam m'ɔkŋ ɓaansino naan jeege tun lee aakden mɛtn taardege se. ²⁹ Kɛn maam jaay m'booy mɛtn taarde se, m'ɔnin gaabm se naade ɔkin mindin taa *Ko Taar Raade. Gan gen naajege num, gaabm se tɛd te dim jaay 'kaasn j'ansin tɔɔlɔ, ey lɛ j'ansin kol danjay ki se eyo.

³⁰ Tɛr k'j'ɔɔjum j'ɔɔ Yaudge se dɔɔkga taarde gen kutina. Taa naan se ɓo, maam m'naar m'ɔlin gəti ki, ɔɔ jee kɛn ɔkin mindin se lɛ, kɛn naade ɔk taar dim num ɔnde naade ai ɓaa taadŋ mɛtin naai ki.

³¹ Gətn ese sum ɓo, asgarge iin tɛd nakŋ kɛn bubm asgarge taaddesin se. Naade ɔk Pɔl ɔɔ maakŋ nɔɔr kɛn ese sum ɓo, naade uun bɔɔy ɓaansin gɔtɔ kaam kalan k'danin Antipatris. ³² Mɛtbeenki se,

asgargen 6aa ute jedege se, ɔk tɛrl 6aadɔ *6ee kɛn tɔɔŋɛ kɛn naade lee toom maak ki se, ɔɔp jee sɛndge kalde ki sum 6o, 6aan ute Pɔl. ³³ Kɛn jee se jaay aan maakɲ gɛgɛr kɛn Sezare ki se, maktubm kɛn bubm asgarge raan̄ eddesin̄ jide ki se, naade edin̄ ji magal kɛn taa naan̄ Jude kɛn in̄g gɔtn ese se. Ɔɔ Pɔl se kic 6o, naade edin̄sin̄ kaam jin̄a. ³⁴ Kɛn magal taa naan̄ Jude ki jaay dooy maktubm se aas se, naan̄ tɔnd mɛtn Pɔl ɔɔ: «Naai tap 6o kɔd di?» Pɔl tɛrlin̄ ɔɔ: «Maam se, m'iiŋo taa naan̄ kɛn Silisi ki.» ³⁵ Ɔɔ kɛn magal taa naan̄ Jude ki jaay booy taar Pɔl se, naan̄ deekin̄ ɔɔ: «Jee ɔkki mindi se jaay 6aadoga sum 6o, maam m'utu m'booy mɛtn taari se.» Gɔtn se, naan̄ 6aa ɔlin̄ k'bɔɔbin̄ maakɲ 6ee kɛn *Ɛrɔd iin̄in̄ se.

24

Pɔl j'ɔkin̄ mindin̄ naan̄ Pɛliks ki

¹ Kɛn Pɔl aan Sezare ki jaay tɛd 6ii mii se, naan̄ kɛn se, Ananias kɛn *magal jee tɛdn̄ sɛrkɛ Raage tu ute magal taa 6ee Yaudge kandum se, naade ɔko gaaba kalan̄ ron̄ Tartɛlus. Ɔɔ gaabm se jeel kɔjn̄ bɔɔrɔ k'6aadɔ tɛlɛ Sezare ki. Gɔtn se, naade sakak Pɔl gɔtn magal kɛn taa naan̄ Jude ki se. ² Kɛn naade aan se, magal taa naan̄ kɛn gɔtn ese ɔl k'dan̄o Pɔl ɔɔ gɔtn ese sum 6o, Tartɛlus se, baagin̄ kɔk mindin̄a. Naan̄ magal taa naan̄ kɛn gɔtn ese, naan̄ taad ɔɔ: «Jaamus, barka ute naai jaay 6o 6ɔrse naanje daap se. Ɔɔ ute mɛtɛki se sum 6o, 6ɔrse naai 'noogjen j'in̄g lapia ute maraadjɛ se. ³ Maakɲ naanje ki se, gɔtɔ 6aa se paac daayum naaje k'tɔɔmi taa bɛɛ kɛn naai tɛdjen se. ⁴ Ɔɔrse se, maam m'je m'ai tujn̄ naabi eyo, num 'mooyje ud bi do mɛtn taar kɛn

naaje j'ai taad se. ⁵ Gaabm ese se, naaje j'əŋiŋ naan debm jig eyo. Naan se bo, ken lee εc Yaudgen gəto baa se paac əɔ jee uun doobm kəɔf Nazaret se le, naan bo bubde. ⁶ Ey num, naan bo je an tujŋ te *Bee Raa se kici. [Taa naan se bo, naaje k'l'əkiŋo əɔ k'je j'an kəjŋ bəɔɔ doŋ ki aan gəɔ ken *Ko Taar Raaje taadjen ro ki. ⁷ Gaŋ gətn se, bubm asgarge baado ute asgaringe əɔdŋ ute taa təɔg jije ki. ⁸ Naan taadjen əɔ debm jaay je kəkŋ mind Pəl num ade baa gəti ki.]* Anum, Jaamus, naai mala bo 'tənd mɛtn gaabm se. Ute taar ken naan ai taad se sum bo, naai 'jeel taar ken naaje k'taad roŋ ki se, taar mɛt ki.» ⁹ Yaudgen baado ute naan se kic took do taar ken se əɔ taad əɔ: «Deere, taar naan taad se, mɛt ki.»

Pəl taad mɛtn taariŋ Pɛliks ki

¹⁰ Gətn se magal taa naan Jude ki se, tɛd ute jiŋ Pəl ki əɔ ŋ'taada. Naan ken se, Pəl εɛp taariŋ əɔ: «Jaamus, m'jeele gətn naai baag kəjŋ bəɔɔ do Yaudge tu sum se, əkga baara dɛna; taa naan se bo, maam m'beer eyo ken m'ai taadŋ mɛtn taarum se. ¹¹ Gətn m'baado Jeruzalem ki gɛn keem *Raa daan bəɔɔ *Bee Raa ki sum se, aas te bii sik-kaar-di eyo. Taarum m'taadŋ se, ken naai 'tuur mɛtiŋ kic bo an kəŋiŋ doobiŋ ki. ¹² Daan bəɔɔ Bee Raa ki lə maakŋ *beege tun Yaudge lee tusn maak ki, ey le maakŋ gɛgɛr ki gətn ken jeege lee tusn se kic bo, naade, bii kalan, əŋum te naaj naaj te jeege eyo əɔ m'əəs kəəs mɛtn jeege eyo. ¹³ Mɛtn taar naade jaay əkum mindum ro ki se, naade aisiŋ kəŋ taadŋ mɛtiŋ tal tal eyo.

---

* **24:8** Taar se (6b-8a) maakŋ Kitapge tun do dəkŋ se, metinge maakde ki se gəto.

14 «Booyo m'ai taada: nakŋ maam m'jeel se, maam se m'uun doobm Raa bubjege ute doobm ken naade aakiŋ aan gɔɔ doobm se doobm jig eyo. Ey num, maam kic m'aal maakum do taarge tun k'raaniŋo maakŋ *Ko Taar Raa ki ute kengen jee taad taar teeco taar Raa ki raanjo do dakiŋ se kici. 15 Maam se, m'ɔnd dom do Raa ki ɔɔ do metn taar ken Raa utu dur jeege daan yoge tu jee ken ted naka ute doobiŋa ɔɔ kengen ted naka ute doobiŋ eyo aan gɔɔ naade kici. 16 Taa naan se ɔo, daayum maam m'aay kaamuma m'lee naan Raa ki ɔɔ naan jeege tu se ute maakŋ kalan. 17 Maam se, m'ɔkga ɔaara dena m'ɔaado te Jeruzalem ki eyo. Num, ken ɔorse jaay m'ɔaado se, m'ɔaano ute nakŋ noogŋ jee daaygen maakŋ naanum ki ɔɔ m'ɔaano ute *serke Raa ki kici. 18 Naan ken se, naade ɔŋum daan ɔɔr Bee Raa ki m'tug m'daap daap rom naan Raa ki. Kaad ken se le, jeege tus te cem ki eyo ɔɔ jeege le ul te taar ey kici. 19 Gan Yaudgen iino taa naan Azi ki se ɔo, jee metiŋge ɔaado ɔŋuma. Ken beŋ ki se, ken maam jaay m'tujga dim num naade se ɔo, jee ken ade ɔaa naani ki am kɔkŋ minduma. 20 Ey le, jee ken ɔaado naan naai ki ara ki se, kaad ken jaay naade ɔkuma mindum naan Yaudge tun *jee kaakŋ metn taarge se, k'taadum nakŋ ken maam m'tujga se. 21 Nakŋ ken maam m'jeel se, m'taadga ɔo taara kalan: kaad ken maam m'daaro daan naade ki se, maam m'uuno mindum raan ɔɔ m'deekdeno m'ɔɔ, jaaki jaay naase 'je amki kɔjŋ ɔɔrɔ dom ki se, taa maam m'aalga kaal maakum do Raa ken utu dur jeege daan yoge tu se!»

22 Peliksn magal taa naan Jude se, Doobm Isa sum se, naan jeel metiŋa. Taa naan se ɔo, naan deekden

Jeruzalem ki ara.» Taa naade se, oom koom Pəl taa ken naan jaay baa baa num, naade an tōol doob ki. ⁴ Gan gōtn se, Pestus terlden ə: «Pəl se, utu dangay ki Sezare ki naane ə maam kic m'tedga sum 60 m'utu m'terl naane. ⁵ Ōnki magalsege kandum se 'baa ute maam tē. Ō ken gaabm se jaay tujga dīm lē, amki baa taadn metin naane.»

⁶ Ken Pestus aan Jeruzalem ki se, naan tēdo bii marta lō bii sik sum. Ken naan jaay terl baa Sezare ki se, metbeenki sum 60, naan baa ing gōtn kōjn bōor ki ə əl k'baa k'daŋo Pəl. ⁷ Ken Pəl jaay aan gōtn kōjn bōor ki se, Yaudgen iino Jeruzalem ki baado ute Pestus se, baado gurugiŋa ə baagin tōol taargen ing kus dēna doŋ ki. Naōo taardegen naade taad se, debm jaay kōŋ taar met ken an kōkŋ mindin tap 60, gōtō. ⁸ Gan Pəl taad metn taarin ə: «Maam se, m'tuj te *Ko Taar ken Raa edo Yaudge tu se eyo, m'tuj te *Bee Raa eyo ə Gaar magal ing *Rōm ki ken k'daŋin Sezar se kic lē, m'tujin te dīm eyo.»

⁹ Gan Pestus je raapm maakŋ Yaudge se, taad Pəl ki ə: «Ken 'kookŋ baa Jeruzalem ki jaay j'ai baa kaakŋ metn taari naanum ki se 'took la?» ¹⁰ Gan Pəl terlin ə: «Aan gəə maam m'baadoga gōtn kōjn bōor ken gen Sezar dēy se, maam m'je j'am kōjn bōorə gōtn ara. Taa Yaudge se lē, maam m'tujden te dīm eyo aan gəə ken naai kic 'jeelin tak se. ¹¹ Deere, ken maam jaay m'tujga dīm lō tedga nakŋ jaay aas tōolum se, naan se, maam m'tooko j'am tōolō. Num gan jee əkum mindum se lē, nakde met ki eyo; bin se, nam tap 60 am kōŋ kōkŋ kolum jide ki eyo. Maam se, j'am baa kōjn bōorə naan Sezar ki.»

¹² Ken Pestus jaay booy taar se, gōtn se naan baa

taaf ute jeenge, jaay bo baado terl Pəl ki ə: «Naai 'je j'ai kəjn bəərə naan Sezar ki dey se, bərse maam m'ai kəli 'baa naan naan ki.»

Pestus dan baano ute Pəl naan Gaar Agripa ki

¹³ Kən naade aak metn taar Pəl jaay təd bii kandum se Pestus aan Sezare ki, gətn se Gaar Agripa ute genaən mēnda, ron Berenis, baano tēdn təse. ¹⁴ Aan gəə naade tingga bii dēna gətn ese se, bii kalan Pestus taadiŋ metn taar Pəl se, ə deekiŋ ə: «Kən Pēliks baa baa se, naan ənga gaaba kalan maakŋ danɣay ki ara. ¹⁵ Kaad kən jaay maam m'ingə Jeruzalem ki se, *magalgen gen jee tēdn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge se, baado sakakiŋ gətum ki ə deekum ə: «Gaabm se əjiŋ bəərə don ki.» ¹⁶ Ə maam m'terlden m'ə: «Naaje *Rəmege se, deba se j'aak metn taariŋ jaayo. Taa jee əkiŋ mindiŋ se, adē baa k'booy metn taarde ə metn taar naan kici, ey num j'aŋ kəŋ kəjn bəər don ki, bin sum eyo.» ¹⁷ Gətn se, magal Yaudge se, iin baado ute maama Sezare ki, ə maam kic m'tood te bi do taar kən se eyo. Metbeenki sum bo, maam m'baado gətn kəjn bəər ki ə m'al k'dan k'baano ute Pəl. ¹⁸ Kən jee kən əkiŋ mindiŋ jaay aan se, maam m'saap m'ə kaad naane, naade əkiŋ mindiŋ se do nakge tun *kusiŋ kən naan tēda. Num gan, do nakge tun kən naade əkiŋ mindiŋ se, kən met ki tap bo, maam m'əŋ te eyo. ¹⁹ Gan maam m'əŋde se, naade naaj naaj bo do doobm naade Yaudge tu ə do gaab ki kalan k'danŋ Isa. Gaabm ese se ooyga kooyo, nabo gan Pəl ə gaabm se utu ing zεεε daayum. ²⁰ Taa naan se bo, taargen bin se, maam se m'jeel taaf metiŋ eyo. Naan kən se bo,

maam m'taad Pəl ki m'əɔ n'je num n'baa Jeruzalem ki j'an baa kaakɲ mɛtn taariɲ naane. ²¹ Gan Pəl baate tookɲ do taar kɛn se. Naan deek ɔ: «Naan se, j'an baa kəl gətn Sezar ki se bo an baa kaakɲ mɛtn taariɲ.» Taa naan se bo, maam m'ol asgarumge utu boobin maakɲ dangay ki, bini bii kɛn m'an kəlin gətn Sezar ki.»

²² Gətn se, Gaar Agripa taad Pɛstus ki ɔ: «Gaabm se, maam kic m'je booy mɛtn taariɲ.» Ɔ Pɛstus tərliɲ ɔ: «Kese jiga. Mɛtbeeki sum bo, naai utu 'booy mɛtn taariɲ.»

²³ Mɛtbeenki se, Gaar Agripa ute genaɲ menda ron Berenis, naade tuso kal gaaringe ɔ baado ute magal asgarge ute magalgen gen maakɲ gɛgɛr gətn ese. Naade baado end maakɲ bee kɛn jeege lee tusn se. Gətn se, Pɛstus ɔl k'dan k'baano ute Pəl. ²⁴ Ɔ Pɛstus ɛp taariɲ ɔ: «Gaar Agripa ɔ naasen ingki ute naaje maakɲ bee ki ara ki paac, aakki, kese bo gaabm se, Yaudge ute dende baado ɔnum Jeruzalem ki bini k'baado Sezare ki ara. Naade taadum mɛtn taar gaabm se ɔ tɔɔd tɔɔy ɔ: «Gaabm se, k'təlin naatn!» ²⁵ Ɔ kɛn maam jaay m'booy mɛtn taariɲ se, m'əɲiɲ naan se tuj te dim jaay 'kaasn j'ansiɲ tɔɔl ro ki eyo. Num gan naan mala taad ɔ j'ansiɲ baa naan Gaar magal kɛn ing Rəm ki dey se. Taa naan se bo, maam m'je m'an kəl gətn naane. ²⁶ Num maam se, taar m'kəɲ jaay m'raan Gaar magal kɛn ing Rəm ki se, m'ok eyo. Taa naan se bo, maam m'okɲ m'baansiɲo naanse ki ɔ kɛn tap tap se, naan naai Agripa ki, taa gaabm se jaay 'booyinkiga mɛtn taariɲ num. Bin sum bo, amki kəɲ mɛtn taar kɛn maam m'raan Gaar magal kɛn ing Rəm ki se.

27 Ey num, ken debm dangay jaay j'əŋ te nakŋ ken naan tuj te ey se, j'an kəkŋ kəl Rəm ki j'əə dī?»

26

Pəl taad mētn taariŋ naan Gaar Agripa ki (NJKN 9.1-30, 22.1-21)

¹ Gətn se, Gaar Agripa taad Pəl ki əə: «Bərse j'əŋiga doobo 'taad mētn taari.»

Naan ken se, Pəl uun jin raan tēdden təəse jaay baagden taadn mētn taariŋa əə: ² «Gaar Agripa, jaaki maam m'daar naani ki ara se, maakum raap aak eyo. Taa maam m'ək doobo gen taadn mētn taargen Yaudge lee əkum mindum se. ³ Taa naai lē, 'jeele nakŋ bubdegen naade lee tēda ute do taargen naade lee naaj do ki se. Taa naan se 60, maam m'eeemi nəə mēti ki əə udum bi do taar ken maam m'ai taad se.

⁴ «'Booy m'ai taada: Yaudge paac se 'jeeluma taa maam lē m'teep daande ki Jeruzalem ki ara. ⁵ Do dəkŋ tap 60, naade 'jeeluma, maam se m'uun doobm *Parizigen tēdŋ əŋ den se. Naade se jeele ken naade je kic 60 am tēdn saadumge. ⁶ Jaaki jaay k'j'ək k'6aansumo gətn kəjŋ bəəə ki se, taa maam m'əndga kənd dom do nakge tun *Raa taado bubjege tu əə utu ajeki kēd se. ⁷ Taa naan se 60, taa beejegen sik-kaar-di se eem Raa nəəə katara; taa naade ənd dode əə utu kəŋ nakgen ken Raa taad əə utu ajeki kēd se. Bin 60 Gaar Agripa, maam kic m'ənd dom do nakge tun se kici, əə taa naan se 60, Yaudge lee əkum mindum se. ⁸ Bin num, gen dī jaay naase Yaudge əki Raa se 'kəŋ dur jeegen ooyga kooy ey se?»

⁹ «Deere, maam kic maakŋ saapum ki se, ute doobm gay kic bo m'do do m'je ro Isan kod Nazaret se se 'tedn gɔtɔ. ¹⁰ Kese bo nakŋ ken maam m'tedo Jeruzalem ki. Naan ken se, *magalgen gen jee tedn serke Raage tu se bo, undumo kulu ɔɔ maam se, jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki se, jeege dena ken m'tok m'ombdeno dangay ki. Ɔɔ ken naade jaay dook taarde gen toode le, maam kic m'took ute naade. ¹¹ Maam m'lee m'dabarde maakŋ *beege tun ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn se maam m'tedde ute taa togo. M'je naade an resn ute doobm Isa se. Maakum jaay taarum dode ki se, ɔlum bini m'baa m'dabarden maakŋ gegerge tun ken maakŋ taa naan Yaudge te eyo kici.»

¹² Ter Pol taad Agripa ki ɔɔ: «Taa naan se bo, bii kalan *magal jee tedn serke Raage tu se, ɔlum ɔɔ m'baa Damas ki gen baa tokŋ jee ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ken gɔtn naane se. ¹³ Gaar Agripa, ken maam m'utu m'baa baa doob ki jaay kaada aan katara ki se, maam m'aak podo raap lak lak iino maakŋ raa ki. Ɔɔ poodn se, raap cir kaada, baado deebje maam j'utu jee k'baa baa doob ki tel se. ¹⁴ Gɔtn se, naaje paac k'si naan ki ɔɔ maam m'booy mind deba taadum ute taar naan Yaudge ɔɔ: <Sɔl, Sɔl, naai 'dabarum tap bo taa di? Kese naai 'dabar roi cere aan goɔ maal ken ɔŋ roŋ melin dabarin ute memeyε se*.> ¹⁵ Maam m'tond metin m'ɔɔ: <Meluma, naai tap bo nanɔa?> Ɔɔ Meljege terlum ɔɔ: <Maam bo Isan ken naai 'lee dabarin se. ¹⁶ Num gɔti ki se, iin daar raan. Maam m'teeco naani ki se, m'bεer m'ɔɔdi taa am tedn debm tedn

---

* **26:14** Memeyε se, maal k'doekŋ ro duwal sind ki.

naabuma. Jaaki, m'teeciga naani ki naai aakumga ute kaami se, maam m'utu m'teec naani ki ɔ m'ai taadn nakgen kuuy daala. ¹⁷ Yaudge ute jeegen Yaudge eyo ken maam m'oli gotde ki se, maam m'ai kaaj jide ki. ¹⁸ Maam m'oli gotde ki se taa ade kɔɔdn kaamde 'kaaka. Ute naan se jaay ɔ, naade ade teecn maakn got ken ɔɔde se, ɔ ade ɔaa got ken wɔɔɔ. ɔ naade ade teecn maakn ji *Bubm sitange tu ɔ 'ɔaa gotn Raa ki taa Raa se aden tɔɔ *kusiɔdege ɔ naade kɔn bedde ute jee Raagen *salal se taa naade aalga maakde do maam ki.>

¹⁹ «Taa naan se ɔ Gaar Agripa, nakn Raa teec naanum ki jaay taadum m'aakin ute kaamum se, maam m'ɔn m'baate te eyo num m'tookga do ki. ²⁰ Gan booyo deet deet se, maam m'taadɔ taar Raa jeege tun Damas ki ɔ jeege tun Jeruzalem ki ɔ m'taad m'dɔɔdo jeege tun taa naan Yaudge tu paac ɔ tɛr m'taaddega jeege tun Yaudge eyo se kici. M'taadden m'ɔɔ, k'tɛrl kingde ɔ j'aal maakde do Raa ki ɔ k'tɛd nakgen jiga ken 'taadn jeege tu ɔ naade se 'tɛrlga kingde. ²¹ Taa naan se ɔ, Yaudgen kandum se ɔkum daan ɔɔɔ *Bee Raa ki ɔ naade je am tɔɔɔ. ²² Ute naan se kic ɔ, bini jaaki, Raa utu ɔɔɔbum ɔɔɔɔ ɔ maam m'utu m'taad taad taarin ken *Musa ute jee taad taar teeco taar Raa ki do dɔkina taado ɔ 'tɛdga num al-Masi utu ade ɔaa se. Kɛse ɔ taar ken maam lee taad naan jee j'aalden maak ki ute jee j'aalden maak ki ey kici. Kɛse ɔ taaruma, ²³ m'ɔɔ: al-Masi se dabarga ɔ naan ooyga ɔ maakn jeege tun ooyga kooy se, naan ɔ debm ken duro deet daan yoge tu ɔ naan ɔ debm ken wɔɔɔ gotɔ Yaudge tu ɔ jeege tun Yaudge eyo

kici.»

Pəl taad taara Gaar Agripa ki ə ə n'aal maakin do Isa ki

²⁴ Kən Pəl jaay utu taad taad mɛtn taarin sum ɓo, Pɛstusn kən magal taa naan gɔtn ese se uun mindin raan deekin ə: «Bɛɛ Pəl, naai se debm dɛrlɛ ə jeel nakgen kən naai ək se, biga doi.»

²⁵ Gɔtn se Pəl tɛrlin ə: «Jaamus, maam se, dom bi te eyo. Taargen maam m'taad se, taargen mɛt ki ə kən ute doobiɲa. ²⁶ Ɔo Gaar Agripa se ɛ, nakgen deel se naan 'jeel mɛtiɲa. Taa naan se ɓo, maam m'taad naanin ki kic ɓo m'beer ey se; naan se maam m'jeele, nakgen maam m'taad se ɛ, kən naan jeel mɛtin ey se gɔɔ. Taa nakgen deel ɓorse ese se ɛ jeege paac booyinga. ²⁷ Gaar Agripa, taar jee taad taar teeco taar Raa ki taado do dakin se, tap ɓo naai 'took do ki la? Maam m'jeele, naai se 'tookɲ do taardege tu se.» ²⁸ Gɔtn se Gaar Agripa tɛrlin ə: «Ute taari se, naai saap ə bin sum ɓo, naai 'naar am tɛdum m'tɛdn debm *al-Masi bin aa!» ²⁹ Pəl tɛrlin ə: «Kən ɓorse lɔ tɛdga jaayo, maam se m'tɔnd mɛtn Raa. Naai ute jeegen ɓorse inɲ 'booyki taar maam m'inɲ m'taadsen se, m'je aki tɛdn aan gəə maama. Naɓo nakɲ maam m'je 'kaan dose ki ey se, zinzir kən k'dɔɔkɲ sum se sum.»

³⁰ Kən Pəl jaay taad nan taarin sum se, gɔtn se Gaar Agripa, magal taa naan gɔtn ese, Berenis, ə jee inɲ ute naade gɔtn ese se, paac se iin ən gɔtn ese.

³¹ Kən naade jaay iik tɔɔk cɛɛs ki se, naade taad ute naapa ə: «Gaabm se ɛ, naan tuj te dim kən an kaasn jaay j'an tɔɔlɔ lɔ j'an kɔkɲ danɲay ki eyo.» ³² Gɔtn se, Agripa taad Pɛstus ki ə: «Kən gaabm se jaay taad

te ɔ j'an ɓaa ɓɔtn Sezar ki ey num, naai an kooɗn kɔɓ.»

27

*Pɔl j'ɔlin ɓaa *Rɔm ki
(2Kɔr 11.25-26)*

¹ Naan ken se, Pestus uun doa ɔ j'ajen kɔl taa naan Itali ki ute markaba. ɓɔtn se Pɔl ute jee dangaygen kuuy se, naan ɔnden kaam ji magal asgar kalan bini k'danin Julius. Naan se, maakn magalge tun ɓen dool asgargen ɓen Sezar Ogusta.

² Markabm j'ookn maak ki se, iino ɓeɓer ken Adramit ki. ɔ naan se ɓaa ɓaa maakn ɓeɓerge tun taa baar ken taa naan Azi ki. ɓɔtn se, naaje j'iin k'ɓaa. ɔ maakn markab ken ese se, Aristarkus kooɗ Masedoan ken iino maakn ɓeɓer ken Tesalonik ki se kic, utu te naaje.

³ Metbeenki se, naaje j'aan maakn ɓeɓer ken Sidon ki ɔ aan ɓoo Julius ro Pɔl ki naan bee dey se, naan ɔnin doobo ɓen ɓaa kaakn medinge, taa naade ano keɗn nakn ken an noogo. ⁴ Ken naaje jaay j'iin j'ɔn Sidon se, naaje j'aal ɓoo ute dojen taa baar ɓen Sibir; taa ajen gaasn kuulu. Ey num kuulu se, ol deeb doje ki. ⁵ ɓɔtn se, naaje j'omb k'gaan baar ken taa naan Silisi ute ɓen taa naan Pampili ɔ naaje k'j'aan maakn ɓeɓer ken k'danin Mira ken taa naan Lisi ki. ⁶ Ken naaje jaay j'aan ɓɔtn ese se, magal asgar se, on markaba ken iino maakn ɓeɓer ken Aleksandri ki ɔ ken ɓaa ɓaa taa naan Itali ki. ɓɔtn se, naan ɔs ombje maak ki.

⁷ Bii kando kando se, markabje se on an den eyo, kor jaay j'aan maakn ɓeɓer ken Sinid ki se, naaje k'dabarga dena. Anum, aan ɓoo kuulu le ol

deeb doje ki se, gaasje gen 6aa ute naanje. Naaje j'aalo cee ool kooy ken k'danin Salomone gen 6aa kon gegere Kret ki ken maane ol gurugin se, taa ajen gaasn kuulu. ⁸ Ken naaje k'6aa 6aa se kic 6o, k'6aa ute dubar. Bini j'aaan got ken markabge lee daarni gotn se k'danin *gotn daar markabgen bee*. Naan se cee gegere ken k'danin Lazaya se. ⁹ Naaje k'6aa 6aa se k'tedga doob ki bii dena oo kaad ken se, Laa Yaudgen lee eem *Raa taa aden tool *kusiinde se* kic 6o, deelga. Kaad ken ese se, maan baar ki se tood kaam kalan eyo. Oo markab se le 'kon komb gaan baar eyo. Taa naan se 6o Pol taadden oo: ¹⁰ «Medumge, 'booyki. Baa mertjege se, maam m'aakinu utu 'tedn aak kusu, taa markaba ute nakgen maak ki paac se denin utu kutu, oo ken ted te bee eyo se, naajege kic j'utu j'aki kutu.» ¹¹ Gan magal asgar Romenge se, uun taar debm tuur markabm ute gen mel markabge se cir gen taar Pol. ¹² Ken aanga kaadn kuul ki num, gotn daar markabm ese se, jig eyo. Taa naan se 6o, jee maakn markab ken ute denin se, naade taad oo: «J'iin j'onki gotn ese. Bee ki num, naaje j'aki 6aa gotn daar markab ken k'danin Peniks se.» Kese 6o gotn daar markabgen gen jee Kret ki. Gotn se sak kaam aak gotn kaada toocni oo naade se je king gotn naane se bini kaadn kuulu se 'deele.

Guduray daab do baar ki

¹³ Kuulu jaay iino do ji jeelje ki oo baag kol salal se, jee maakn markab ki taad ute naapa oo: «Kese 6o nakn ken k'saapinkiro. Gotn mertjege se utu 'kaan kaama.» Gotn se maal magal ken naade lee

---

* 27:9 Aak Lb kon 16.

ḏaar markaba se, naade uuniṅo maakṅ maane ki se naata ḏ naade lee ḡaa utē jēṅ baar kēn taa naan̄ Kret ki se. ¹⁴ Kēn k'ḡaa cōkō sum se, guduray k'dan̄ṅ *yurukila* se naar ḏḓḓo makḓḓo do ko Kretge tu ḏ ḡaado aal doje ki. ¹⁵ Gōtn se, guduray se ḡaado uun markaba se ḏ jeenge se ḓṅ ḓk gaas te markaba se eyo ḏ gōtn se, naaje j'ḓṅ roje guduray tuun ḡaanje. ¹⁶ Kēn j'aan se, j'ḓṅ gōtō kaam kalan̄ ḏ gōtn se, maane ḓ gurugiṅa ḏ naan̄a se k'dan̄ṅ Koda. Gōtn se ḡo kēn gaasjen guduray se, naaje se k'dabarga ḏen jaay ḡo, markabm baatn kēn lee naakje se, j'uun k'j'aalin̄ do markab kēn magal se. ¹⁷ Gōtn se jee markabge se ḡḓy maan jaay ḏḓk ḏaap markabm magal se ute kḓḓ, taa naade ḡeer ḡeere ḏ sōm 'koocon̄ do kēes kēn sak kaam aak Libi se. Taa naan̄ se ḡo, kaagṅ kēn naade ḏḓk jaay lee gakden markabde do baar ki se, naade tuutin̄ ḓṅṅṅ ḡḓy maan. Naan̄ kēn se, naade ḓṅ kuulu ḡo tḓḓ ḡaanje.

¹⁸ Metbeen̄ki se kic ḡo, guduray se ḓ tēḏ daama ḏ tuun markaba se ḡaan̄ kaam ara kaam ara. Taa naan̄ se ḡo, jee markabge se, tḓs sin ute nakgen metingen maakṅ markab ki se, maakṅ baar ki. ¹⁹ Bii k-mōtḓge tu se, jee tuur markabge mala tḓs nakṅ kēn naade lee tēḏn̄ naabm markaba se ḏ sin̄ maakṅ baar ki. ²⁰ Daan̄ ḡii kando kando se, kaadā ute k-dijge se j'ḓṅ j'aakde eyo ḏ guduray se lē, ḓ tēḏ daama. Taa naan̄ se ḡo, naaje k'saap j'ḓḓ naaje se j'kḓṅ kaaj ey sum.

²¹ Naajen maakṅ markab ki se, j'ḓkga ḡii ḏena j'ḓs te eyo. Gōtn se, Pḓl iin̄ ḏaar daande ki ḏ ḏeekden ḓḓ: «Medumge, 'booyki! Bēeki se, naase akiro 'booy

kuun taar ken maam taadseno se. Bin se, naase akiro kiin̄ kən̄ Kret̄ eyo. Ken taarum se jaay naase uunkiroga num, kaadn̄ naane dim̄ tap̄ 6o 'tuj̄ eyo ɔɔ 'kiiḡ eyo. ²² Borse se, 'booyki m'asen taada: ɔkki maakse tɔɔgɔ, taa maakse ki se, nam kalan̄ tap̄ 6o 'kut̄ eyo. Num markaba kalin̄ ki sum̄ 6o, utu 'kutu. ²³ Ken ɔlum jaay m'taad̄ bin se, taa maakn̄ nɔɔr ken deel se, Melum Raa ken maam m'lee m'eemin̄ se, ɔlo kɔdin̄ kalan̄ baado teec naanum ki. ²⁴ Ɔɔ naan̄ taadum ɔɔ: «Pɔl, ɔnte beere! Deere, naai utu '6aa naan̄ Sezar ki se. Anum taa naai se, jee maakn̄ markab̄ ken ute naai paac se, Raa utu aden̄ kaaja.» ²⁵ Taa naan̄ se, mɛdumge, aayki kaamse! Maam se m'aal maakum do Raa ki ɔɔ m'jeele taar ken naan̄ taadumga se, utu 'kaan̄ gɔɔn̄ ki. ²⁶ Na6o 'jeelki, markabjege se utu 'kɔsn̄ do jɛn̄ ken kaam gam ɔɔ utu 'tɛrɛɛɛ.»

Markaba ute nakingen maak ki se paac utu

²⁷ Ken naaje k'do baar ken k'danin̄ Adriatik se, gɔtn̄ guduray dɔɔbɔ sum se ɔkga bii sik-kaar-sɔɔ ɔɔ guduray se, tuun̄ baanjen̄ kaam ara kaam ara do baar ken se. Bii ken se aan̄ daan̄ nɔɔr ki se, jee markabge se saap̄ ɔɔ j'aanga gɔɔr ute naanja. ²⁸ Taa naan̄ se 6o, naade dɔɔk maala taa kɔlki gen̄ naam maane. Ken naade jaay undin̄ se, ɔn̄ maane se jɛrlin̄ aas keyɛ sik-dio ɔɔ tɛr naaje j'iik̄ cɔkɔ se, naade undin̄ daala 'dɔɔjin̄ se, ɔnin̄ keyɛ sik-kaar-mii. ²⁹ Gɔtn̄ se, naade beere ɔkde se saap̄ ɔɔ: «Sɔm, markaba se '6aa kɔsn̄ ro ko ken gam.» Taa naan̄ se 6o, naade tuun̄ maalḡen̄ deer se sɔɔ ken naade lee daar markabde se bɔɔyde kaam mɔɔtn̄ maakn̄ maane ki. Gɔtn̄ se, naade booy nun̄ ki nun̄

ki sum bo gəto aden kiipi. ³⁰ Gan jee markabge se uun booy maan markabm baatn ken lee naakde se ə ə naade taad jeege tu ə: «Naaje se k'baa booy nakn ken k'lee k'daar markaba se maan.» Gan naade nakde raaye. Naade se je bo 'kaan kəŋ markaba se. ³¹ Gətn se, magal asgarge ute asgaringe se Pəl taadden ə: «Ken jee se jaay əŋdeki booy əŋga markaba se num, bεεε, naase se aki kəŋ kaaj eyo.» ³² Taa naan se bo, asgarge se gaan ute kəl ken k'dəəkŋ markabm baat se, ə naade əŋiŋ baa do baar ki kaliŋ ki.

³³ Ken naade jaay booy booy nun ki sum bo gəto kiip se, Pəl taadden ə: «J'aay kaamde, j'əs dim! Ə borse j'əkkiga bii sik-kaar-əə se, naase əski te dim eyo ə iŋki bo uunki kuun nirlse sum. Maakŋ biige tun ese se, dim tap bo naase əs naamki te eyo. ³⁴ Borse, 'booyki m'dεjse, əski jaay anki kəkŋ təəgə taa maakse ki se, nam tap bo kalan, 'kut eyo.» ³⁵ Ken naan jaay taad nan taariŋ se, naan uun mappa jin ki ə təəm Raa naan jeege tun gətn ese, jaay bo naan dupiŋa ə baag kəsə. ³⁶ Ken naade jaay aak Pəl əs sum se, gətn se naade nirlde baado kaadde ki ə naade kic baag kəsə. ³⁷ Maakŋ markab ki se, naaje k'jeege kaar-dio-ute-sik-cili-kaar-mεεε. ³⁸ Ken naade jaay əs aasde se, gem ken əp maakŋ markab ki se kic bo, naade siŋ naatn maakŋ baar ki, taa markaba se aden 'kəəpm cεεε.

Jeegen maakŋ markab ki se paac nam kalan tap bo ut eyo

³⁹ Ken gəto jaay iip se, jee markabge se aak naanə naande ki, nabo naade jeel gət eyo. Gan naade aak taa jεŋ baar ken ək doobm ken maane

baadoga num ɔy end maak ki se, gɔtn se, naade saap ɔɔ: «Bɛɛki num, naaje j'daar markabje gɔtn ese.» ⁴⁰ Gɔtn se, naade gaan̄ ute kɔl nakn̄ kɛn lee gakde markabde do baar ki se ɔɔ nakgen se lɛ naade ɔnde maakn̄ baar ki. Naan̄ kɛn se, kaaggen naade lee tɔɔdn̄ markaba se lɛ, naade tuutiŋa ɔɔ gɔtn se, naade uun dɔɔk raan kal kɛn kuulu tɛd̄ŋga num lee tɔɔf markaba se, taa kuulu se, aden tɔɔdn̄ kɔl do kɛɛs kɛn taar baar ki se. ⁴¹ Kɛn naade jaay aan gɔtɔ kaam kalan̄ se, naade baas ɔs dode do kɛɛs kɛn maakn̄ maane ki ɔɔ naan markabde se baas end nɛb̄ maakn̄ kɛɛs kɛn ese. Gɔtn se, kuulu ɔl makɔn̄ se, uuno maane baado ɔnd tɛrɛciŋ̄ ute mɛtn̄ markaba se naatn̄.

⁴² Kɛn asgarge jaay aak markaba tɛrɛc sum se, naade je an tɔɔl ute jee dangayge se, taa naade beer ɔɔ sɔm maakde ki se, deb kalan̄ 'kaan̄ kɔtɔ. ⁴³ Aan gɔɔ magal asgarge je kaajn̄ Pɔl se, taad asgarge tu ɔɔ j'ɔnte tɛdn̄ naan̄ se. Gɔtn se, naan̄ taad jee dangayge tu ɔɔ: «Jee jeel maane se, k'j'ɔmb k'teec k'deel deete.» ⁴⁴ Tɛr naan̄ taad jeege tun kuuy se ɔɔ: «Jee mɛtinge se 'tɔkki kaagn̄ markaba se ɔɔ kengen kuuy se lɛ, 'tɔkki nakn̄ markabm kɛn tɛrɛcga tɛrɛc se ɔɔ ɔkki mɛtn̄ jeege jeel maane se.» Ute naan̄ se ɔɔ, tɛd̄ jeege paac aan do jɛŋ ki ute lapia.

28

Pɔl aan maakn̄ naan̄ kɛn baar ɔl gurugiŋa ɔɔ naan̄ se k'dan̄ŋ Malti

¹ Kɛn naaje jaay j'aan do jɛŋ ki sum se, k'taadjen j'ɔɔ: «Naan̄ baar ɔl gurugiŋ se, ron̄ Malti.» ² Jee naan̄gen gɔtn ese se, naade dɔɔf ɔkje jiga. Aan gɔɔ maane lɛ eed̄ keede ɔɔ kuulu kic lɛ ɔn̄ den se, gɔtn

se naade baado tuuyjen poodo taa k'riibi. ³ Naan̄ ken se, Pəl taso ciiri gen̄ baa kəmb poodn̄ se; gan̄ gətn̄ se, wəɔjə jaay naam poodo se, teec baado teel ji Pəl ki. ⁴ Ken̄ jee se jaay aak wəɔjn̄ teel ji Pəl ki se, naade taad̄ ute naapa ɔ: «Gaabm se, debm̄ tɔl̄ jeege deer̄ deer̄. Ey num, ken̄ naan̄ aajga kaaj d̄el̄ d̄el̄ maakn̄ baar ki se, ute naan̄ se kic̄ ɓo, *Raa ken̄ t̄ed̄ naka ute doobin̄ se, ɔnin̄ te eyo utu an̄ tɔɔɔ.» ⁵ Gətn̄ se, Pəl siik̄ jin̄a ɔ und̄ ute wəɔjə se maakn̄ pood̄ ki ɔ naan̄ naam̄ gətin̄ gam̄ tap̄ ɓo ɔnin̄ eyo. ⁶ Jee se in̄ḡ aak kaama ɔ nun̄ ki jin̄ se 'koopo eȳ l̄e 'naar kaal̄ kooɔn̄ 'kooyo. Gan̄ ken̄ naade in̄ḡ aak kaam̄ bini jaay aak̄ d̄im̄ t̄ed̄in̄ ey se, gətn̄ se naade baag taad̄n̄ ɔ: «Bin̄ eyo! Gaabm se, t̄ed̄n̄ raa l̄e d̄aam.»

⁷ Cɛɛ gət̄ ken̄ ese, gaaba kalan̄ k'dan̄jin̄ Publius, naan̄ se ɔk̄ gət̄ɔ. Naan̄ ɓo, magal̄ deet̄ deet̄ gen̄ maakn̄ naan̄ gətn̄ ese ɔ gaabm se, d̄ɔɔd̄ ɔkjē jigā been̄ ki, gen̄ biī mət̄ɔ. ⁸ Anum̄ bubm̄ Publius se tood̄ tood̄ dan̄al̄ ki; naan̄ k̄ɔɔn̄ɔ ɔ rɔn̄ ɔn̄ḡɔ ɔ rɔɔn̄ mooso. Gətn̄ se, Pəl̄ baa aak̄ina ɔ t̄ɔnd̄in̄ m̄etn̄ Raa, ɔnd̄in̄ jin̄ don̄ ki ɔ ɛd̄in̄ lapīa. ⁹ Ken̄ jee Malti ki jaay booy se, jee k̄ɔɔnd̄ege se baado gətn̄ Pəl̄ ki ɔ naade kic̄ paac̄ ɔn̄ lapīa. ¹⁰ Gətn̄ se, naade aaljē maak̄ ki ɔ ɔkjē ɔn̄ɔ ɔ kaad̄ ken̄ naaje jaay k'j'iin̄ k'baa baa se, naade ɛd̄jen̄ nakgen̄ ken̄ ajen̄ kaasn̄ gen̄ baa m̄ertje.

*Pəl̄ baa *Rəm̄ ki
(Rm̄ 1.9-15)*

¹¹ Maakn̄ Malt̄ ki se, naaje k'tinḡ laapa mət̄ɔ, jaay ɓo k'j'iin̄ k'baa. Ken̄ naaje k'baa baa se, j'ook̄ maakn̄ markab̄ ken̄ iin̄o maakn̄ ḡeɣer̄ ken̄ Alekzandri ki. Markabm̄ se rɔn̄ *raa r̄ɔn̄ḡɔge* ɔ kaad̄n̄ kuul̄ ki se, naan̄ tinḡ Malti ki. ¹² Naaje j'ɔmb̄ k'gaan̄ k'baa

maakn geger ken Sirakuz ki do gōtn se naaje j'ok bii mōto. ¹³ Ken naaje jaay k'j'iin gōtn ese se, j'aal gōor ute taa baar, bini j'aan maakn geger ken k'danin Regio. Metbeenki se, kuulu doobō metje ki oljen daan bii di sum bo, naaje j'aan maakn geger ken Puzol ki. ¹⁴ Gōtn se, naaje k'baa k'je k'j'ōn genaagen doobm Isa *al-Masi ki do naade dan baanje beedege tu do naaje k'ting bii cili ute naade, jaay bo k'j'iin k'baa ute jeje maakn geger ken Rōm ki. ¹⁵ Ken genaagen doobm Isa al-Masi ken Rōm ki jaay booy do naaje j'utu k'baado se, jee metinge baado doodjen suuk ken k'danin Apius. Do jee kuuy se baado doodjen maakn naan ken ok bee toodn mertge mōto se. Ken Pōl jaay aakde se, edin kaay kaama do gōtn se naan toom Raa.

¹⁶ Ken naaje jaay j'aan Rōm ki sum se, Pōl se naade onin baa je on bea do bee naan ing maak ki se og kōgo do gōtn se naan baa ing maak ki ute asgargen lee doobin se.

*Pōl taad taar Isa al-Masi jeege tun *Rōm ki*

¹⁷ Ken jaay k'ted bii mōto sum se, Pōl ol k'danino magal Yaudgen ing gōtn ese. Naade jaay baado tus sum se, gōtn se Pōl taadden do: «Genaamge, jeejege se, maam m'tujden te dim eyo do nakn bubjegen ken lee ted se kic le, maam m'taad te taar dim ing kus ro ki eyo. Ute naan se kic bo, m'baa Jeruzalem ki sum bo, Yaudge iij-ōkumo do olum ji Rōmege tu do maam m'taad te taar dim ing kus rode ki eyo. ¹⁸ Gan ken Rōmege jaay tōnd metum sum se, ey num, naade je am kōodn kōlo, taa naade se, on te nakn ken maam m'tujnga jaay am kaasn gen toolum eyo. ¹⁹ Ute naan se kic bo, Yaudge onum

eyo. Taa naan se 6o, m'oo maam se, on j'am 6aa gōtn Sezar ki 6o, am 6aa kaakŋ mētn taaruma oo maam le m'je sakakŋ jeemge eyo. ²⁰ Taa naan se 6o m'ol k'6aa k'danŋseno oo maam je m'taadn ute naase. 'Jeelki jaaki jaay k'dookum ute zinziiri se, taa maam m'aal maakum do deb ken gaan *Israelge paac utu ing aak kaamin se.»

²¹ Gōtn se naade terlin oo: «Taa naai se, jee taa naan Jude ki se, on raanjen te maktub eyo. Oo maakŋ genaage tun baado gōtn ara ki se kic le, nam tap 6o on taadjen te mētn taari eyo oo naaje le k'booy te taar ing kus roi ki eyo. ²² Num 6orse se, naaje k'je naai malin 6o ajen taadn mētn taari se, taa doobm ken naai uun se le, naaje k'jeele gōto 6aa se paac jeege lee ul taara ro ki.»

²³ Gōtn se, naade gaanjin biia. Ken bii naade gaanjin jaay aas se, naade baado jeege den cir ken deete, on Pol been ki. Gōtn se, Pol uun mētn taara tanooŋin se taadden bini aan teger oo, ute *Ko Taar ken Raa edo Musa ki oo ute taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki ken raano do dakin se, naan taadden mētn taar *maakŋ Gaar Raa ute mētn taar Isa se. Gōtn se naan taadesin ute tooŋin paac, naan je naade 'tookŋ do taar ken se. ²⁴ Anum, jee metinge se took do taarin ki se, gan jee kuuy se le, baate tooko. ²⁵ Ken Pol aakde naade taarde ok mētn naap eyo, jaay iin 6aa 6aa se, taadden oo: «Taar ken *Nirl Salal jaay ol debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taado do dakin bubsege tu se, taar se met ki. ²⁶ Naan deek Ezayi ki oo: 'Baa on jee se taadden oo: *Naase utu aki booy ute bise, nabo aki booy kak eyo oo utu aki kaakŋ ute kaamse nabo aki kaakŋ kak eyo.*

²⁷ Taa jee se le, taara end dode ki ey sum

ᵛᵛ naade ɛ tɔlga kamba bide ki ᵛᵛ turumga kaamde.
Ey num, naade se ᵛk kaam ken an kaaka ᵛᵛ ᵛk bi ken
an booyo

ᵛᵛ ᵛk maakɲ ken an kɔkɲ taara se.

Ute naan̄ se, naade ade kɔkɲ tɛrl gɔtn maam Raa ki ᵛᵛ
maam m'utu m'aden kaaja.»

²⁸ Tɛr Pɔl taadden ᵛᵛ: «'Jeelki taar ken ɛd kaajn̄
ese se, Raa ɔl k'baaŋga taadn̄ jeege tun Yaudge eyo
ᵛᵛ naade se utu 'booy kuunu.» ²⁹ [Yaudge jaay booy
taar ken Pɔl taadden se, naade teec teec se naaj ul
taara ute naapa.]*

³⁰ Pɔl tinḡ baara dio maakɲ ɓee ken naan̄ mala
lee ɔg se. Jeege dɛna baado lee aakiŋa ᵛᵛ naan̄
ɔkden jiga. ³¹ Naan̄ taadden mɛtn̄ taar maakɲ Gaar
Raa ᵛᵛ dooyden mɛtn̄ taar Mɛljege Isa *al-Masi se
ute maraadiŋa ɓeer eyo.

---

* **28:29** Taar se, maakɲ Kitapge tun do dɔkiŋ se, mɛtinge maakde
ki se gɔtɔ.

Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94